

Lénárd György

Lelkigyakorlat papoknak

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Dr. Lénárd György

Lelkigyakorlat papoknak

Újkígyós
2004.

Impresszum

Lénárd György
Lelkigyakorlat papoknak

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 2004-ben jelent meg kézirat gyanánt az Újkígyósi Római Katolikus Plébánia kiadásában (felelős kiadó: Szigeti Antal plébános). Az elektronikus kiadás a szerző engedélyével készült. A programot lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más jog a szerző tulajdonában van.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Előszó.....	5
Bevezető gondolatok.....	6
1. elmélkedés – Igazság és szabadság.....	8
A szabadelvűség rombolása	8
Mi az igazság?.....	10
Mi a szabadság?	11
Következtetések	12
2. elmélkedés – A Szentháromság, a szeretet és az ember	14
A Szentháromság	14
A szeretet	16
Az ember.....	17
3. elmélkedés – A mi szabadságharcunk	20
Személy és természet	20
A természet törvénye	21
A személy törvénye.....	21
Jézus példája és tanítása.....	22
Következtetések	24
4. elmélkedés – Egyház – hierarchia.....	27
A régi egyházkép	27
A zsinat egyházképe	28
A hierarchia feladatai – Az egység, a szilárdság biztosítása	28
Az igazság gazdagságának a biztosítása	31
A boldogság biztosítása	32
5. elmélkedés – A hivatás	36
Hamis elképzelések a papnevelésről.....	36
A hivatás szerepe a pap életében	37
Hivatásom története	39
Mit eredményez a biztos hivatástudat a gyakorlatban	41
6. elmélkedés – A coelibatus	45
P. Hunya Dániel S. J. tanítása	45
Az én eszményem	45
Két megfontolandó dolog	46
Eszményeim korrekciói	46
További események	47
Következtetések	48
Mit kellene tenni?	49
A homoszexualitás	49
A bűn szerepe.....	50
7. elmélkedés – A nők papságáról	51
A feminista mozgalmak tévedése	51
Az anyaság egyedülálló méltósága	52
A teremtés	53
A megváltás	54
A pap Krisztus helyetteseként működik	55

A nők szerepe az egyházban	57
8. elmélkedés – A papi élet	60
Nem vagyunk e világból valók	60
De visszaküld a világba	61
Mit tegyünk hát?	62
A mi jutalmunk	63
Milyen eszközeink vannak.....	63
9. elmélkedés – Szűzanya a papok anyja	66
Egyedülálló szerepe a megváltás művében.....	66
Egyedülálló a szerepe a megváltás művének befejezésében	66
Egyedülálló szerepe a pap életében	67

Előszó

A pécsi egyházmegye papjainak tartottam ezt a lelkigyakorlatot 1999-ben. Nagy vigasztalásomra szolgált, hogy a Szűzanya kegyhelyén, Máriagyűdön tarthattam. Jelet és szelíd biztatást láttam ebben, hogy nyugodtan mondjam úgy, ahogyan elterveztem. A lelkigyakorlat hangulata aztán bizonyított. A végén, amikor a nem sokkal fiatalabb paptestvérem megköszönte, tele volt könnyel a szeme. Közbeszóltam: Ne mondj ilyeneket, mert mindjárt elsírom magam. El is sírtam. De nemcsak nekünk volt könnyes a szemünk. Az igazat megvallva nem értettem, miért beszél így, és miért hatódott meg ennyire, hiszen semmi különlegeset nem tettem, csak egyszerűen elmondtam, miként éltem meg papi életemet.

Kérték a kéziratot. Kézirat azonban nem volt, csak bőséges jegyzet, sok utalással. Kevés időm volt ugyanis arra, hogy részletesen kidolgozzam. Megígértem azonban, hogy elkészítem, amint a másik munkámat befejezem. Kissé soká tartott. Néha úgy tűnt, egyiket sem tudom befejezni. Aztán mégis elkészült mind a kettő. Semmi mást nem kívánok, csak azt, hogy hasznára legyen azoknak, akik olvassák, elsősorban paptestvéreimnek. Szűzanyám kezére bízom írásomat. Meggyőződése, hogy ő volt elindítója, legyen ő befejezője is.

Szeged, 2002. február 11., a Lourdes-i Szűzanya napján

Dr. Lénárd György
áldozópap

Bevezető gondolatok

Főtisztelendő Atyák és Testvérek!

Örömmel és félelemmel jöttem közétek. Örömmel, mert papok közé jöttem. Ebben a világban a papok állnak hozzám legközelebb. Közelebb, mint testvéreim. Pedig igazán szeretjük egymást. Két éve halálos betegségemkor mind a tízen ott voltak mellettem. Még Amerikából és Svájcából is hazajöttek. Reggeltől estig felváltva ápoltak. Tudom, hogy az orvosok után legalább ötven százalékban nekik köszönhetem, hogy most itt vagyok. Mégis.

Közelebb, mint civil barátaim. Megadta az Isten, hogy nagyszerű emberekkel találkozhattam életem során, akikkel közel kerültünk egymáshoz. Bár szétszórva élnek az országban, már akik még élnek, mégis évtizedek óta tart barátságunk. Mindegy, hogy hol vagyunk, valahogy egy hullámhosszon létezőnk. Mégis csak papok között érzem magam igazán otthon.

Már akkor is így éreztem, amikor még nem voltam pap. Az ostromot Pesten éltem át. Dolgoztam az Igazságügy Minisztériumban és egyetemre jártam. Amikor Pest elesett, az oroszok két hétig minden férfit összefogdostak, akik az utcára merészkedtek. Engem is elkaptak, de megszöktem, mint a nyugatravitel elől is. Hadifogolyként vitték ki őket Oroszországba. Az a hír terjedt el a városban – ami abban a helyzetben nagyon reális volt –, hogy ki fognak telepíteni minket. (Utólag tudjuk, hogy Sztálin meg is tette ezt milliókkal.) Akkor gondoltam: rendben van, de legalább azok között legyek, akik közé tartozónak érzem magamat, így mentem el a központi szeminárium rektorához, a jó Marcell Mihályhoz, aki ismert engem: – Atya, vegyen fel kispapjai közé. – Persze nem ment ilyen könnyen, de néhány héten belül csanádi kispap lettem. Bekerített az Úr Isten. Sokszor mondtam tréfásan-komolyan, egy világégés kellett ahhoz, hogy beadjam a derekam. Tény, hogy így volt. Értsük meg, mi valóban kiválasztottak vagyunk ebből a világból, még ha Jézus aztán vissza is küld, de nem vagyunk e világból valók.

Ennek ellenére félelemmel is jöttem, mert papoknak még nem tartottam lelkigyakorlatot. Rekollekciót, zsinati ismertetéseket, más előadásokat igen, de lelkigyakorlatot nem. Most sem én voltam az elsődleges jelölt, de vállaltam, mert sohasem utasítottam vissza, ha papi munkára kértek föl. Hiszen ezért vagyok. Számomra az mindig Isten akarata.

Azt is tudtam, hogy ha elvállalom – ami nem volt kétséges –, akkor nem lesz szokványos lelkigyakorlat. Saját papi életem tényeit, tapasztalatait, eredményeit, eredménytelenségeit és az azokból levont következtetéseket fogom elétek tární. Sokat gyötrődtem a készüllet alatt. Nem a tényen – az egyértelmű és világos volt –, hanem a hogyanon. Azt is tudtam ugyanis, hogy mindent el kell mondanom őszintén, minden kertelés nélkül. Majdnem olyan – vagy talán még mélyebb is –, mint egy életgyónás. Szégyellni kell majd magamat. Azt mondta erre az én Uram: Hát? Nem az igazság a fontos? Miért lenne baj, ha olyannak ismernek meg, amilyen vagy? Különben is, kinek a dicsőségét keresed, a magadét, vagy az enyémet? – Erre már nem volt mit válaszolnom, hiszen az Ő irgalmát akarom hirdetni szüntelen. Meg kell hát tennem, ha nehéz is.

Azt hiszem, meg is tehetem, hogy úgy tekintsek életemre, mintha befejezett lenne. Két évvel ezelőtt ugyanis emberileg be kellett volna fejeződnie. Amikor négy hét után az intenzívről fölkerültem az osztályra, a főorvos úr azzal fogadott: „Tudja, hogy magának meg kellett volna halnia?! Csak...” – és ujjával fölfelé mutatott.

Valóban tudtam. Négy napig feküdtem eszméletlenül. Közben második nap este megoperáltak. Nem tudták pontosan, mi a bajom, de nem volt más választásuk. Így talán még megmenthetnek. Amikor magamhoz tértem, semmire sem emlékeztem, csak egyetlen élmény? tudat? volt bennem, az viszont mindent meghatározó világossággal: Tudtam, hogy én vagyok valahol a mindenségben. Velem szemben van egy másik valóság, távol tőlem. Kerek volt, benne világosan fénylő és sötét részek váltakoztak. Olyan, mint amilyennek a földet látjuk az űrből fényképezve. Tudtam, hogy engem azzal a másik valósággal már semmi más nem kapcsol

össze, csak a fájdalom. Fájdalmat nem éreztem ugyan, teljes béke és nyugalom honolt bennem. Azt is tudtam, hogy a fájdalommal kell megküzdenem, de nem úgy, hogy elrúgjam magamtól, hanem úgy, hogy elfogadjam. Még annyit, hogy amikor két nappal korábban infarktussal bevittek az intenzív osztályra, aznap este ellátott szentségekkel egy paptestvérem. Elégtételül azt adta, hogy fogadjak el készségesen mindent, ami rám vár. Mondtam is neki később, hogy „Próféta voltál, fiam.” Hát ezért gondolom, hogy talán megtarthatom így, rendhagyó módon ezt a lelkigyakorlatot, elmondva életemet, mintha már befejeződött volna.

Ez lesz a hátránya is, előnye is. Hátránya, hogy bizonyító ereje nem több, mint egy megélt papi élet valósága. Ezért nem is általánosítható. Előnye, hogy nem elmélet pusztán, hanem élő valóság. Remélem, hogy megfontolásra mégis alkalmas.

Kezdjük hát Isten nevében.

1. elmélkedés – Igazság és szabadság

Életem egyik alapeszméje az igazságról vallott nézetem. Szilárdságot adott és sok nehézségen átsegített. Számomra az igazság mindig szent volt. Így nőtem fel. Családunkban nem volt helye hazugságnak, csalásnak, ravaszkodásnak. A szemináriumban aztán ezt az adottságot filozófiai és dogmatikai alapokon tudatosan kidolgoztam. Nagyon sokat segített ebben szentéletű spirituálisunknak, P. Hunya Dániel S. J.-nek nézete és tanítása az „igazság szentségéről”.

Életem másik alapja ezzel párhuzamosan a szabadságról vallott nézetem. Ezt is otthonról hoztam. Szomorúan nézem a mai gyermekeket, hogy mennyire nem szabadok, pedig nincs, amit jobban hangoztatnának manapság a szabadságnál, még a gyermeknevelésben is. Mi valóban szabadon nőttünk föl. Megvolt a magunk gyermek-társadalma. A határok ugyan nagyon világosak és szigorúak voltak, ha kidugtuk a fejünket, rácsaptak. Azon belül azonban teljesen szabadon éltünk. Kétségtelenül sok csibészséget követtünk el, de csak a határokon belül. A határok – úgy látszik – igazában bennünk voltak. Ha ezt a két eszmét helyesen kidolgozzuk magunkban, értelmünkkel és a kinyilatkoztatással megalapozzuk, akkor egyedülálló eszközt kapunk arra, hogy önmagunkban és a világban is jól tudjunk tájékozódni, mindent a helyére tudjunk tenni.

A szabadelvűség rombolása

Témánk kidolgozása előtt világosan meg kell határoznunk azt az eszmét, amit szabadelvűségnek nevezek, és amely elindult világhódító útjára. Tudatosan mondom szabadelvűséget és nem liberalizmust. A kettő ugyanis nem azonos, bár közös a gyökerük. Nagy baj, hogy összekeverik, összemossák a kettőt. Valakinek egyszer már ki kellene dolgozni filozófiailag és történelmileg, hogy miként lett a liberalizmusból szabadelvűség.

A liberalizmus ugyanis az egyház gyermeke. Pontosabban a kinyilatkoztatásé, a zsidó-keresztény vallásé. A pogányság nem ismerte a szabadságnak ezt az eszméjét. A nagy pogány vallások ma sem ismerik. (Még a mohamedánok sem.) Már az ószövetség népe tudta, hogy Isten teremtette az embert, mégpedig saját képmására. Ezért minden ember Istené. Istennek felelős, nem a királynak. Izrael királya csak pásztora Isten népének. A zsidó nép nem ismerte a rabszolgaságot. Sőt, aki arra kényszerült, hogy szolgának adja el magát, az is szabad lett a jóbelévben. Ezt fejlesztette tovább Jézus. Megszüntette a még meglévő kötöttségeket (tabukat), pl. a külső tisztátalanságot stb. Az ember pedig általa már nemcsak Isten képmása, hanem gyermeke lett, és az egész emberiségre kiterjesztette, hiszen mindenkit megváltott. Az ember számára csak egyetlen kötöttség van: Isten igazságai és törvényei (erkölcsi igazságok). De még ezzel szemben is szabad. Jézus ugyanis nem úgy váltott meg minket, hogy leigázta az embert, hanem hogy szeretetből meghalt értünk a kereszten.

Ez a szabadság-eszmény határozta meg a keresztény Európa kultúráját. A hivatalos egyház viszont nagyot hibázott, amikor Európa népei a középkor végén, az újkor hajnalán valóban saját lábukra akartak állni. Úgy viselkedett, mint okatlan szülő kamaszodó gyermekeivel. Megijedt és hatalommal reagált erre a természetes fejlődésre. Ezzel a szabadság-eszmény további sorsa kikerült az egyház anyai irányítása alól. A sátán pedig azonnal rácsapott. Így lett a liberalizmusból szabadelvűség. Ezért a liberalizmus, amikor a társadalomban politikailag megvalósítandó eszmeként a francia forradalomban porondra lépett, már szabadelvű volt és kifejezetten Isten- és egyházellenes.

A szabadelvűség alaptételét így foglalhatjuk össze: Az ember teljesen szabad. A szabadság a legnagyobb értéke, ebben van méltósága. Ezért az ember csak teljes szabadságban tud kibontakozni, igazán nagygyá lenni. Minden külső és belső kényszer sérti az ember méltóságát.

(Ez mind igaz!) Az ember még Istennel szemben is szabad. (Ez is igaz!) Az ember az igazsággal szemben is szabad. (Még ez is igaz!) Az igazsággal szembeni szabadságból viszont ezt a következtetést vonja le: az örök igazságok és erkölcsi törvények is sértik az ember szabadságát, megnyomorítják a szabad embert. Nincs rájuk szükség, csak gátak az ember kibontakozásában. Sőt Istenre sincs szükség, mert az ember a forrása minden igazságnak és erkölcsi törvénynek. Nos, ez már nem igaz – bármennyire logikusnak tűnik –, ez a sátán csúsztatása. Pontosan ez volt az eredeti bűn is: „... lesztek, mint az istenek, akik ismerik a jót és a rosszat” (Ter 3,5). Tudni jót és gonoszt azt jelenti, hogy teljesen szabadon az ember határozza meg, mi legyen jó és mi legyen gonosz, azaz meg is változtathatja. Ez az, ami már nem igaz! Még Isten sem változtathatja meg az erkölcsi törvényeket.

Következmények: Az igazságot relativizálta, teljesen szubjektívvá tette. Ez a legrombolóbb. Döbbenetes termékei vannak. Hadd említsek egyet. E. O. Wilson és R. Darwin 1975-ben az állatvilágra vonatkozóan kidolgoztak egy új elméletet, a szociobiológiát. Ez a maga helyén tudományosan igazolt, jó eredményeket hozott. Wilson most ezt az elméletet az ember világára is alkalmazza, így az a látszat adódik, hogy az itt levont következtetések is tudományosan igazoltak. Ilyeneket állít: az erkölcs a gének rafinált trükkje, hogy az ember azt tegye, ami a gének célja, hogy őket tevékenyen reprodukálja. Az ember nemes önámítása, hogy erkölcsi törekvéseinek célja van, hogy tettei szabadok. Az etika egész jelensége azért fejlődött ki, hogy az emberi „örökségi anyagot” változatlanul megőrizze. „Az erkölcsnek nincs más bizonyítható funkciója.” Számára semmilyen etikai alapelv nem létezik. Más értelmes fajoknál más szabályok fejlődhetek volna ki: kannibalizmus, incestum, szülőgyilkosság, mint erkölcsileg értékes tettek. „Ha az agy a természetes kiválasztódás által fejlődött ki, akkor az esztétikai ítéletek és a vallásos meggyőződés képessége is ilyen mechanisztikus processzus alapján jött létre.” (Bővebben lásd: *Communio* 1994.) Ez a mentalitás húzódik meg az emberi embrióval való kísérletezés, a gén-manipulációk, az emberi klónozás, az abortusz törvényesítése, az euthanázia stb. mögött. Már az egyházban is megtalálható. Olyan dogmatikák jelennek meg, amelyek szerint a kinyilatkoztatás pusztán történelmi jelenség. Az egyén vagy közösség szóbeli válasza a belsőleg átélt isteni önközlésre. Így a hit teljesen szubjektív, a történelem menete szerint változó valamivé lesz.

A másik következménye az ateizmus. Az emberiség történelmében tömeges ateizmus nem volt. Ez a huszadik század terméke. Amint láttuk, a szabadelvűség születése óta ateista. A másik nagy ideológia, a marxizmus, a szabadelvűség szülötte. Gyökerei ugyanazok: az ateizmus, a materializmus és az igazság relativizálása. A különbség csak annyi, hogy a marxizmus szerint nem az egyén az igazság és erkölcs forrása, hanem a közösség. Gyakorlatilag ez a pártot jelentette. Az volt igaz, amit a párt mondott, az volt erkölcsös, ami a párt érdekeit szolgálta. P. Hunya mondta 47-ben: „Tisztelendő Urak! Nem a szocializmussal van baj. A baj az, hogy a szocializmus csak mézesmadzag, az igazi cél az ateizmus.” Az elkezdődött egyházüldözéssel kapcsolatosan pedig a következőket mondta: „Tisztelendő Urak! Ne nyugtalankodjanak. Ez semmi. A szláv ember különben sem következetes. Hol nekilendül, hol abbahagyja. Azt nézzék majd meg, ha az egyház egész tekintélyével odaáll a szegények és elnyomottak mellé, hogyan fogja üldözni a kapitalizmus.” Ma már kezdjük tapasztalni. Nagyon jól tudja mind a két ateista rendszer, hogy csak egyetlen igazi ellenfele van: Krisztus egyháza, a Katolikus Egyház.

A huszadik században aztán világméretű kísérlet történt az emberiséggel. Ez a két ateista rendszer szinte az egész világot lefedte. Mindkettőnek célja, hogy az istenhitnek még az írmagját is kiirtsák az emberi lélekből. Akkor ütött be a döbbenetes felismerés, az ún. hippy mozgalmakkal. Az ötvenes években a gazdag fiatalok kivonultak a pusztába valami természetfölötti után vágyakozva. Úgy látszik, ezt a transzcendens igényt nem lehet kiölni az emberi lélekből. Igaz, azonnal megjelentek az ötvenes-hatvanas években a különféle destruktív szekták, hogy ezt a kiirthatatlan igényt ferde irányba vigyék. Érdeemes megjegyezni, hogy

egyiknek sincsenek anyagi gondjai eszméi terjesztésében; és bár az emberi jogokat lábbal tapodják, az emberi jogokat istenítő demokráciák mégsem lépnek föl ellenük.

A család tönkretétele. Mind a két rendszer világosan tudja, hogy céljai elérése érdekében mindenekelőtt a családot kell tönkretennie. Ádám és Éva óta ugyanis minden ember a családban kapja meg az erkölcs és vallás alapigazságait. Ha a család nem tudja teljesíteni ezt a feladatát, akkor az ember gyökértelessé válik és tetszés szerint manipulálható. Meg is tettek és tesznek ezért mindent. A nőkkel elhitették, hogy a családanyai hivatás nem érték, hanem bezártság, rabszolgaság, személyiségük megnyomorítása. Ma már nem jár elismerés annak, aki hat-tíz gyermek édesanyja, hanem sajnálat és lenézés. Elismerés a közéletben sikeres nőknek jár, akármilyen is a családi életük. A házasság szilárdságát kikezdték, sőt tönkretették azzal, hogy a hűtlenséget és válást mindennapi „természetes” jelenséggé tették a médiumok segítségével. A házasság méltóságát pedig azzal, hogy mindenfajta párkapcsolat jogilag egyenlővé vált vele. Már ott tartunk, hogy rövidesen a homoszexuális kapcsolat is egyenlő lesz a házassággal. Gazdaságilag is lehetetlenné tették az anyai hivatást. Negyvenöt előtt nem így volt. Ma a férfi nem kap annyi fizetést, hogy el tudja tartani családját. A nőnek is teljes idejű munkát kell vállalnia. Alighogy megszülte gyermekét, már be kell dugnia a bölcsődébe stb.

Még ez sem elég. Már a kisgyermekre is kinyújtották csápjaikat. A modern mesékben a jónak és gonosznak a népmesékben évszázadok alatt kialakult figuráit, jelképeit összekeverik, egybemossák. Ma már vannak jó ördögök, jó sárkányok, hétfejű tündérek stb. Ezzel már a gyermeklélekbe belecsempészik azt az eszmét, hogy a jó és a gonosz között nincs kibékíthetetlen ellentét, hogy nem kell a gonoszt legyőzni ahhoz, hogy bennünk a jó diadalmaskodjék.

Végül az a világméretű törekvés, hogy a demokráciát anyagi eszközökkel szinte rákényszerítik az államokra. Ugyanakkor exportálják a szabadelvűség erkölcs nélküli eszméjét is. Az igazság kedvéért meg kell említeni, hogy a szabad ember számára valóban a demokrácia a megfelelő társadalmi, politikai forma. Azonban az erkölcs nélküli demokrácia kivédhetetlenül anarchiába torkollik. Az anarchiát pedig csak diktatúrával lehet megszüntetni. Mit akarnak hát azok, akik mégis ezt teszik? Diktatúrát? Vagy nem tudják, hogy mit tesznek? Nem hiszem. Hiszen én is tudom. Már csak néhány mohamedán állam hadakozik ez ellen és igyekszik lezárni határát az ún. nyugati eszme előtt. Azt hiszem, nem sokáig képesek erre.

Ez az eszme végig fog söpörni az egész világon. Nem lehet megállítani (az egyház sem tudja), mert a szabadságra és az önzésre épül. Az ember pedig csak a szabadság vonalán bontakozhat ki, vagy mehet tönkre, és az önzésnek – az áteredő bűn következtében – lépéselőnye van bennünk a szeretettel szemben.

Mégsem kell félnünk. Semmi és senki sem tudja kivonni magát Isten hatalma alól. P. Hunya mondta annak idején: „Tisztelendő Urak! A történelem szövőszékénél az Isten ül. Minden szál az ő kezébe fut össze. Minden őt szolgálja. Még a sátán is az ő szekerét húzza, sokszor jobban, mint hat ökör.” Valószínűleg a szabadelvűség töri föl majd azokat az eszmerendszereket (buddhizmus, mohamedánizmus stb.), amelyek a krisztusi eszme számára szinte föltörhetetlenek.

Meg kell azonban értenünk, hogy visszafelé nincs út. Isten valóban szabadnak teremtette az embert. Nekünk kell elvezetni az embereket az igazi szabadságra. Ebben viszont alapvető jelentősége van az igazságnak, az igazságról vallott nézetünknek.

Mi az igazság?

Az igazság „tárgyi”, objektív valóság, a lét velejárója. Omne ens est unum, verum, bonum. Minden dolog egy, igaz, jó. A veritas azt jelenti, hogy az, ami, nem más. Ha olyat állítok róla, ami nincs benne, az nem igaz. Tulajdonképpen nincs is.

Ebből következik, hogy az igazság rajtam kívül van. Nem én vagyok a forrása. Nekem meg kell ismernem, be kell fogadnom. Még a saját magamról szóló igazságokat is meg kell ismernem, be kell emelnem tudatomba.

Minden igazság forrása ugyanis a végtelen Isten. Ő a teljes Igazság, a Lét teljessége. Minden más, a teremtésben megvalósuló igazság tőle, a Teremtőtől származik. Különbséget kell azonban tenni az anyagvilág igazságai, törvényei és a szellem, a lélek világának igazságai, törvényei között. Mindkettő ugyan egyformán igazság, törvény, de másképpen hatnak a teremtett egyedekre, másképpen érvényesülnek a teremtett egyedekben. Nekünk, embereknek különösen is fontos tudatosítani ezt a különbséget, mert mi mind a két világnak, az anyagnak és a szellemnek is részesei vagyunk.

Az anyag igazságai, törvényei egyrészt Istennek olyan szabad döntéseiből születtek, amelyeket meg is változtathat. Teremthetett volna olyan anyagvilágot, amelyben más törvények uralkodnának. Mi, emberek is el tudunk képzelni olyan élővilágot, amely nem szénre (C) épül föl, hanem például a szilíciumra (Si). Kitaláltunk nem euklédieszi geometriákat is. Igaz, találtunk már az anyagnak olyan állapotát, amelyben nem érvényesek az euklédieszi geometria törvényei, és ezeknek a kutatásoknak még a kezdetén tartunk.

Az anyag igazságai, törvényei másrészt kényszer-törvények. Az anyagi létezők nem is képesek megváltoztatni. Mindig abszolút biztosan megvalósulnak. Ha pedig a szabadsággal rendelkező ember nem veszi figyelembe, akkor azonnal bekövetkezik a szankció. Az ember mindig ismerte pl. a szabadesés törvényét: ami nincs fölfüggesztve vagy alátámasztva, az leesik. Biztonságosan fölmehetek mégis a 32. emeletre, mert alá vagyok támasztva. De ha ott azt mondom: én szabad ember vagyok, engem ne kényszerítsen senki semmiféle külső törvénnyel, én igenis átlépek a korláton... Megtehetem, mert valóban szabad vagyok, de abban a pillanatban halálra zúzom magam.

A szellem igazságai, törvényei (erkölcsi törvények) viszont megváltoztathatatlanok. Valóban abszolút örök törvények. Isten sem változtathatja meg, mert azok saját létének törvényei. Isten mégis szabad, mert szabadon, saját önállító akaratával létezik. Ez már ugyan misztérium, de azért érthető.

A szellem törvényei továbbá nem kényszer-törvények. Minden szellemi teremtmény szabadon dönthet, hogy elfogadja-e vagy nem. Az angyalok is szabadon dönthettek. Igaz, nekik csak egyetlen döntésre volt lehetőségük. Ők ugyanis készen kapták természetüket, első döntésükben egész valójukkal benne voltak, ezért az végleges. Mi azonban fejlődő természetet kaptunk. Majd egyszer készen leszünk, s akkor a végleges döntésünkben mi is benne leszünk egész valónkkal. Addig azonban lehetőségünk van visszatérésre, változtatásra. Ha letérek az erkölcs útjáról, nem következik azonnali szankció, létemben nem történik visszavonhatatlan változás. Életem viszont erkölcstelen, piszkos lesz, és így hatok környezetemre is. Én magam nem bontakozom ki emberségemben, és ha így járom végig utamat, nem leszek alkalmas az örök életre.

Szabadok vagyunk tehát, az erkölcsi igazsággal szemben is. Isten nem kényszerít. Megváltoztatni azonban nem tudjuk, mert nem tőlünk, hanem a teremtő Istentől valók. Sőt, azonosak a lét örök törvényeivel.

Mi a szabadság?

Első megjegyzésünk, hogy nem az akarat szabad, hanem a személy. Az emberi akarat csak azért szabad, mert a szabad személy tulajdona. Az állatnak is van akarata, tud választani, de az ösztönei irányítják. Aquinói Szent Tamás rendszerének egyik hiányossága, hogy ő csak az akarat szabadságáról beszél. Az embernél ugyanis az akarat appetitus rationalis, szellemi vágyóképeség. Képes a különböző bonumok, a részleges javak között szabadon választani. De ha az abszolút bonum, az Isten jelenik meg előtte – színről színre látás –, az teljesen magával

ragadja a vágyóképeséget. Ezért biztos, hogy az akaratom ugyan szabad, mégsem fogok ott már bűnt elkövetni. Ez logikus ugyan, de ha tovább gondoljuk, akkor arra a következtetésre jutunk, hogy a mennyországban gyakorlatilag megszűnik a szabadságom. Hát ennél már sokkal nagyszerűbb, kívánatosabb a lázadás szabadsága, az mindig megmarad! Valószínűleg ez is hozzájárult a liberalizmus ateizmusához. De nem is így van, mert nem az akarat szabad, az valóban appetitus rationalis, hanem a személy. A mennyországban pedig éppen a szabadság teljességére jutunk el a szeretet által. Bővebben erről majd a következő elmélkedésben lesz szó.

A személy szabadsága viszont abszolút. A lényegét tekintve nincs fokozati különbség a személyek szabadsága között. Vagy szabad, és akkor személy, vagy nem szabad, és akkor nem személy. Még az isteni személy és az emberi személy szabadsága között sincs különbség. Itt van istenképiségünk gyökere. Ezért mondhatta Jézus, hogy olyan tökéletesek legyünk, mint a mennyi Atya! (Vö. Mt 5,48) Csak nem szabad összekeverni a szabadságot a lehetőséggel, hogy mit tudunk megtenni. Ebben már végtelen a különbség. De ha szeretek vagy gyűlölök, nincs olyan hatalom égben, földön vagy föld alatt, ami meg tudná változtatni döntésemet. Agyonverhetnek, ha erősebbek, de hogy szeressek, ha gyűlölök, vagy gyűlöljek, ha szeretek, azt csak én vagyok képes megváltoztatni. Isten megtehetné ugyan, de nem teszi, mert akkor emberségemet, személyiségemet rombolná le. Ezért lehetséges a kárhozat. Isten annyira akarja üdvösségemet, hogy meghalt értem, mégis elkárhozhatok, ha nem akarok vele lenni. Viszont ezért mondhatja Szent Pál: *„Ki ragadhat el minket Krisztus szeretetétől? Nyomor vagy szükség, üldöztetés vagy éhínség, ruhátlanság, életveszély vagy kard? ... Biztos vagyok ugyanis abban, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem jelenvalók, sem jövődők, sem hatalmasságok, sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem szakíthat minket Isten szeretetétől, amely Krisztus Jézusban, a mi Urunkban van.”* (Róm 8,35-39).

A szabadság következménye, hogy minden személynek saját belső világa, lelki élete van. Hogy ez milyen, sekélyes-e vagy mély, ocsmányságok vannak-e benne vagy értékek, szépségek, az más kérdés. De van. Ez a belső világ teljesen az enyém, senki be nem hatolhat oda, senki föl nem törheti, még Isten sem. Illetve ő nem teszi. Csak én tárhatom fel, csak én nyithatom meg más számára, Isten számára is. *„Nézd, az ajtóban állok és zörgetek. Aki meghallja szavamat és kinyitja az ajtót, ahhoz bemegyek és vele étkezem, ő meg velem.”* (Jel 3,20) – mondja az Úr.

Következtetések

Igazság és szabadság összetartoznak. Az ész az énnel szembe. Az igazság pedig az ész sajátos tárgya. Olyan, mint zárban a kulcs. Pontosan beleillik, feltárja az ajtót és beárad a világosság. Így aztán láthatok. A szabadság azonban befolyásolni tudja az éssé. Meghatározhatja, hogy merre kutasson, mit ne vegyen figyelembe. Az akarat a megvalósítás eszköze az ész számára. A megismert, meglátott igazságot szabadon megtehetem, ha akarom, vagy nem, ha nem akarom. Az igazság ugyan világosságával hat az énnel, szabadságomat azonban nem veszi el. Igazság és szabadság annyira összetartoznak, hogy az igazság szabadság nélkül értelmetlen és viszont.

Ha nem vagyok szabad, hiába ismerem meg az igazságot, nem tudom megtenni, hiszen kényszerpályán mozogok. A szabadság viszont igazság nélkül vak. Ösztöneim azonban élnek, kínálják saját portékájukat: pénzt, élvezetet, hatalmat, és tönkretehetnek. Önzésemnek ugyanis nincs felső határa és mivel szabad vagyok, a legnagyobb gonoszság is lehetséges. Ugyanakkor ezek gúzsba kötik szabadságomat. Ezért mondja Jézus a farizeusokról: *„Hagyjátok őket! Világtalanok vak vezetői ők. Ha pedig vak vezet világtalant, mindkettő gödörbe esik.”* (Mt 15,14). Igazi szabadság csak az igazság vonalán lehetséges: *„...az igazság szabaddá tesz titeket... (mert) mindaz, aki bűnt cselekszik, szolgálja a bűnnek”* (Jn 8,32.34) – mondja Jézus. Az igazság és jóság ugyanis – bár nem azonosak – belső mivoltukkal érintkeznek egymással. Az „ens” a „veritásai” által lesz jó, ha adja azokat. Vagyis az egyed valós értékei, „igazsagai” által

gyakorolhatja a szeretetet, ha adja azokat másoknak. Jézus szerint pedig a szeretet kettős parancsában benne van „*az egész törvény és a próféták*” (vö. Mt 22,36-40), vagyis minden igazság, amit Isten kinyilatkoztatott.

Igazság és szabadság lényeges föltétele a hitnek. A hit szabad döntés eredménye. De csak akkor lesz szilárd, ha abszolút világos igazságok alapján döntök. P. Hunya mondogatta nekünk: „Tisztelendő Urak! A hit a tudás tetején virágozik ki.” Semmiféle belső élmény, érzélem nem pótolhatja a tudást. Nagyon ingoványos talaj az a hit számára. Az érzelmekre, élményekre épült hit közelebb áll a babonához, mint az igaz keresztény hithez. A hit személyes tett. Személyek közötti kapcsolat. Nem valamit hiszünk, hanem valakinek hiszünk. Mi keresztények nem saját magunknak, belső élményeinknek, érzelmeinknek hiszünk, hanem Istennek, aki a kinyilatkoztatásban élénk tárta igazságait. Nagyon világosan, nagyon alaposan kell ismernem a kinyilatkoztatást, a dogmatikát, a hitletéteményt, hogy ne tévedjek és másokat se vigyek tévedésbe. Hitbeli kísértések esetén pedig mindig végiggondolhatom hitem épületét egészen az alapokig. Tudom, a hit végülis kegyelem, de a kegyelem is csak szilárd igazságokra építhet. Olvassuk, imádkozzuk ilyen lélekkel a 18. és 118. zsolttárt.

Igazság, szabadság és istenviszonyom. Istenhez való viszonyomat is az igazságra kell felépítenem, mégpedig a legalapvetőbb igazságra. Az ember számára az első és legalapvetőbb igazság az, hogy teremtmény. Ez azt jelenti, a magam erejéből semmi vagyok. P. Hunya mondta: „Tisztelendő urak! A keresztény ember öntudata a semmiségi tudat.” Létemmel együtt mindent úgy kaptam valakitől. Csak azért létezem, mert ő állandó jelleggel gondol rám és akarja, hogy legyek. Ha megfeledekne rólam, vagy ha el tudnék szakadni tőle, akkor megsemmisülnék. Szent Pál fejezi ki nagyszerűen athéni beszédében: „... *benne élünk, mozgunk és vagyunk*” (ApCsel 17,28). Hasonlással szólva létünk olyasmi, mint az ember gondolata, fantáziaképe. Az emberi gondolat valami, nem semmi. Úgy mondjuk, logikai léte van. A gondolatomat én hoztam létre, ezért az én létemmel létezik, sőt az én tudatom és akaratom által. Ha megszűnnék létezni, vagy nem gondolnám a gondolatomat, az is megszűnne létezni. Ilyesmi a mi létünk is. Ezért csak egyetlen bölcs dolgot tehetünk, hogy szabadon elismerjük aényt, ezt az igazságot, és feltétel nélkül meghódolunk, leborulunk Teremtőnk előtt. Teljesen függetlenül attól, hogy ő milyen. Ez az imádás. Hogy Jézus Krisztusban ezt a mindenható hatalmat mindenható szeretetnek ismertük meg, az már csak boldog ámulatom, ujjongó örömöm forrása, de nem ezért hódolok meg neki, hanem azért, mert ő a mindenható hatalom. Ezért mondja a Szentírás nem egy helyen, hogy az Isten félelme a bölcsesség kezdete, és azt, hogy a kevélység, a gőg a bűn forrása.

Mi sajnós már nem éljük át közvetlenül teremtményi mivoltunkat. Csecsemőként jövünk a világra, lassan nyílik értelmünk és közben hozzászokunk magunk és a világ létezéséhez. Magától értetődővé válik, pedig nem az. Ajánlok egy gondolat kíséretet. Abban megegyezhetünk, hogy az ember akkor lett emberré, amikor öntudatra ébredt. Ez viszont nem történhetett csecsemő korban. Képzeld el: én vagyok az első ember. Most ébredtem öntudatra: Jé, vagyok, és körülöttem ez a csodálatos világ! A létezés ujjongó örömevel együtt mit tudok még biztosan? Tudom, hogy nem magamtól vagyok, hogy nem én hoztam létre magamat és ezt a világot. Ezért ugyanazzal az ujjongó örömmel borulok le az előtt, akitől kaptam. Az imádás az ember első tudatos tette. Ezt az igazságot aztán továbbadta gyermekeinek. Ha kellően összpontosítom figyelmemet, valóságos lehet az élményem.

Nem tudok jobbat, amivel napjainkat kezdhethetnénk, mint amit az egyház ajánl. Végezzük mindig ilyen hódoló lélekkel az invitorium zsolttárát, a 94. zsolttárt.

2. elmélkedés – A Szentháromság, a szeretet és az ember

Az első alapvető élményem, meglátásom tulajdonképpen a szeretettel kapcsolatos, majd a Szentháromság titka volt. Ez határozta meg gondolkodásmódomat minderről. Arról is, amit a szabadságról mondtam az első elmélkedésben, arról is, amit az emberről fogok mondani.

Már gimnazista koromban megsejtettem valamit a szeretet mélységéről, egyetlenségéről. Tizenöt-tizenhat éves lehettem, amikor egyik osztálytársamnál és barátomnál meghallgattam E. Grieg Peer Gynt szvitjét és abban Solvejg dalát. Elementáris hatással volt rám. Megéreztem, hogy ez az igazi szeretet. Ez, a mindvégig hűséges, amit semmi, de semmi, még a hűtlenkedés sem tud megváltoztatni. Azóta mindig ezt kerestem. Tizenhét éves koromban aztán szerelmes lettem egy szent életű kislányba, aki apácákhoz járt és maga is annak készült. Illetve ő nyílt meg felém, megfogva a kezemet. Ez aztán elsöpörte cinikus zártságomat. Ez a szerelem annyira tiszta volt, hogy engem is megtisztított. Előzőleg, kamasz éveimben ugyanis eléggé messze csavarogtam Istentől. Most kezdtem ismét szeretni, mint gyermekkoromban. Ekkor lettem napi áldozó. Állandó lelki örömben és vigaszban úsztam. Boldogságomban azt mondtam az én Uramnak: Annyi gondod, bajod van másokkal. Velem nem kell ennyit foglalkoznod, úgysem hagylak el. Nos, szavamom fogott az én Uram. (Nagyon meg kell gondolni, mit mondunk neki, mert ő komolyan veszi!) Érettségi előtt meghalt a kislány és vége lett a vigaszos állapotnak is. Ígéretemet azonban megtartottam, nem hagytam el az én Uramat sohasem. Tudom, hogy az Isten kimondhatatlan kegyelme nem az én érdemem, hiszen annyit csatangoltam másfelé, de akkor sem hagytam el őt – vagy ő engem? A megsejtett szeretetet kerestem akkor is, amikor másfelé kerestem. Végül meg kellett tapasztalnom – amit tudatom mélyén mindig is tudtam –, hogy sehol másutt nem található, csak Istennél. Úgy látszik, én már ilyen vagyok, nekem mindig mindent meg kell tapasztalnom.

A megsejtett szeretet valóságát akkor értettem meg értelmemmel is, amikor a dogmatikában megismertem a Szentháromság titkát. Beláttam, hogy egyedül csak Ő, a végtelen és sohasem változó, a mindig hűséges Szeretet. Tulajdonképpen azért doktoráltam, hogy ezt kidolgozzam. Ismerve magamat, tudtam, hogy nem fogom kidolgozni a megsejtett igazságot, ha nem leszek rá kényszerítve. Disszertációm témája már megvolt, mielőtt tanulni kezdtem volna.

A Szentháromság

A skolasztikus szemléletmód hiányosságai. Szót kell ejteni erről is, hogy világosabban lássunk. Annál inkább, mert még ma is skolasztikus sémák szerint gondolkodunk Istenről.

A skolasztika, amikor Istenről szól, a létből indul ki és nem a személyből. Személy szerint Háromság az egy Isten. A létből kiindulva előbb egy a Háromság. A nemléttel szemben kétségtelenül a lét a legnagyobb valóság, amit megragadhatunk. Így azonban Isten-képünk egyrészt statikus lesz: ő az, aki elsősorban és mindenek fölött Van. „*Én vagyok, aki vagyok*” (Kiv 3,14). Másrészt Isten egyetlensége kényszeregyetlenség lesz. A lét kényszere. Hiszen végtelen való csak egy lehet.

Ha aztán az alapból kiindulva kérdezünk rá Isten többi tulajdonságára, akkor olyan eredményeket kapunk, amelyek logikusak és igazak ugyan, mégis messze esnek a kinyilatkoztatásból megismert Isten-képtől. Lássunk két példát: Isten elsősorban és szükségképpen szereti önmagát és a teremtés elsődleges célja saját dicsősége. Mindkettő hittétel. Hiába mondjuk ezután, hogy minket azért végtelenül szeret. Ez az állításunk létbelileg már nincs megalapozva. Lehetne úgy is, hogy nem szeret. Az ilyen Isten-kép bizony vaskosan individualista, önző, annak ellenére, hogy igaz. Istentől kívül ugyanis nincsen más, tehát

szükségképpen szeretnie kell önmagát. Ha pedig teremt, mi más célt adhatna teremtményének, mint saját magát? A teremtmény ellenben semmit sem adhat Istennek, hiszen mindent tőle kap, legföljebb dicsőítheti. Tökéletesen logikus a következtetés, mégis rossz érzésünk van.

A skolasztika a létből kiindulva elfeledkezik arról, amit a lét alaphatározmányainak (transcendentale) mondunk: Omne ens est unum, verum, bonum. Minden létező egy, igaz és jó. Az „egy” a létező egyediségét jelenti, magát a létet: egy fa, egy szék. Az „igaz”-ság azt jelenti, hogy az, ami, nem más. Valóban fa, valóban szék. Mindaz megvan benne, amitől fa a fa és szék a szék. A „jó”-ság azonban már kifelé mutat. Jó az, ami másnak jó. Ha senkinek, semminek sem jó, ha használhatatlan, akkor értelmetlen a léte, nem mondhatom, hogy jó. Önmagában semmiről sem állítható a jóság. Ezt kell mondanunk Istenről is. Ha egy személy, akkor csak önmagáért létezhet. Ebben az esetben viszont nem mondhatom róla, hogy jó. Az egy Isten azonban Háromságként létezik. Igaz, ezt már csak tőle, a kinyilatkoztatásból tudjuk. De tudjuk, mert föltárta saját, benső életének titkát. Ezért, ha helyes, számunkra is kielégítő ismeretekre akarunk szert tenni Istenről, akkor szentháromságos mivoltából kell kiindulunk.

Az egy Isten Háromságként létezik: A személyes lét a teljesértékű lét. Ismerünk ugyan személytelen létezőket is, de az egész kozmosz az emberben nyeri el értelmét. Ha nem volna ember, aki fölhasználja, aki számára jó, akkor értelmetlen lenne létezése. A lét teljessége, az Isten nem is lehet más, csak személy. Többé-kevésbé mindig tudta ezt az ember. Egyszemélyűségével azonban nem tudott mit kezdeni. Meggyőződése, hogy ezért lett a kezdeti egyistenhitből sokistenhit. A magányos isten idegen volt az ember számára, hiszen saját tapasztalatából tudta, hogy nem jó egyedül lenni. Az igaz Isten azonban három személy, azaz önmagában – a teremtéstől függetlenül – is jó és boldog. Az Atya jó a Fiúnak, a Fiú az Atyának, az Atya és Fiú jó a Szentléleknek, a Szentlélek pedig az Atyának és a Fiúnak.

Az Isten egysége így már nem létkényszer. Amikor azt mondjuk Istenről, hogy ens a se, akkor azt állítjuk, hogy nem mástól (ens ab alio), más akaratából, hanem saját önállító akaratával létezik. Minden cselekvésnek, az akarásnak is a személy a kiindulópontja. Én vagyok az, aki akarok. Ha egy személy lenne az Isten, akkor így kellene fogalmaznunk: A mindenség csöndjébe belemondja: Akarom, hogy én létezzem! Így viszont – akárhogy nézzük is – vaskosan individualista, önző istent kapunk. Isten azonban három személy. Az első, a principium sine principio, a kezdet nélküli kezdet nem azt mondja: Akarom, hogy én létezzem, hanem azt mondja bele a mindenség csöndjébe: Akarom, hogy létezz, Fiam! És mivel Istenben nincs egymásutánosság, ő örök jelen, amikor ezt mondja, már hozzá intézi a szót: Én Fiam! Ezért Atya az első személy. A Fiú sem azt mondja: Akarom, hogy én létezzem!, hanem: Akarom, hogy létezz, Atyám! Ezért fiú a Fiú, a szeretett Fiú. Az Atya és a Fiú közössége most sem zárul be önmagába, hanem most már együtt mondják: Akarjuk, hogy létezz, Lélek! A Szentlélek sem azt mondja: Akarom, hogy én létezzem!, hanem: Akarom, hogy létezz Atya, akarom, hogy létezz, Fiú! Így a Szentlélekben mindörökre nyitott marad az Isten másra, azaz jó.

Vagy másként fogalmazva: Jó az Atya, mert szereti a Fiút. Jó a Fiú, mert szereti az Atyát. Jó az Atya és Fiú együtt is, mert szeretik a Lelket. Jó a Szentlélek is, mert szereti az Atyát és a Fiút. Azért egy az Isten teljesen szabadon, nem a lét kényszere miatt, mert a kölcsönös szeretet viszont egységet eredményez. Ezt saját tapasztalatunkból is tudjuk. A különbség „csak” annyi, hogy a végtelen szeretet eredménye végtelen egység. Ez már misztérium.

Ha pedig Isten másik alaptulajdonságából indulunk ki, hogy Isten actus purus, tiszta cselekvés, hogy nincs benne semmi, ami statikus, csak dinamika van benne, akkor ezeket kell mondanunk: Egyrészt mindig a személy az, aki tudatosan és szabadon cselekszik. Másrészt a cselekvésnek mindig célja, tárgya van. A céltalan nyüzsgés teljesen értelmetlen. Az én cselekvésének célja alapvetően csak kettő lehet: vagy saját maga, vagy más. Az első az önzés, a második a szeretet. A Szentháromság egy Isten végtelen dinamikája nem önmagára vonatkozik személy szerint. Az Atya a végtelen isteni valóságot (létet) nem önmagának adja, hanem a Fiúnak. Vagy így is mondhatjuk: Az Atya a megismert végtelen isteni valóságot maradéktalanul

kimondja a Fiúban. Ezért valóságos Isten a Fiú; ezért Verbum, Ige, Szó; ezért mondhatjuk, hogy születik az Atyától. A Fiú sem tartja meg magának, hanem visszaadja az Atyának. De együtt sem tartják meg maguknak, hanem adják a Léleknek. A Szentlélek pedig adja az Atyától a Fiúnak és a Fiútól az Atyának. Ezért nevezhetjük a Szentlelket Donumnak, a nagy Ajándéknak, vagy a szeretet Lelkének, a nagy Ajándékozónak, mert ő az, akiben a teljes istenséget adja az Atya a Fiúnak és a Fiú az Atyának, ő az, aki önmagában, önmagaadásával véglegesen összeköti az Atyát a Fiúval és a Fiút az Atyával.

Végtelen, izzó adásáradat, azaz Szeretet az Isten. Nem is lehet más. Ha az Atyában a legkisebb önzés, statikus elem lenne, mondván: Ezt már nem adom a Fiúnak, megtartom magamnak, akkor a Fiú már nem volna végtelen, nem volna Isten. Nem létezhetne az Isten. A végtelen lét, az örök Való csak azért létezhet, mert szeretet. A szeretet a lét egyetlen valós formája. Ha nem volna szeretet, semmi sem létezne. Csak azért van valami és nem a semmi az úr, mert szeretet a lét.

Ezek után már nyugodtan mondhatjuk, hogy az Isten elsősorban és szükségképpen szereti önmagát. Az Isten ugyanis úgy szereti önmagát, hogy a másikat szereti. Az Atya szereti a Fiút és a Szentlelket, a Fiú szereti az Atyát és a Szentlelket, a Szentlélek pedig az Atyát és a Fiút.

A szeretet

A Szentháromság egy Istenből ismerhetjük meg, milyen az igazi szeretet.

Szeretet és szabadság korrelatív fogalmak. Egyik sem létezhet a másik nélkül. Azért abszolút szabad az Isten, mert abszolút szeretet, és azért abszolút szeretet, mert abszolút szabad. Nincs benne semmi korlát, semmi megkötöttség. Mindent ad maradék nélkül. Amint láttuk, ha valami statikus volna benne, amit már nem ad, hanem megtart magának, akkor nem létezhetne.

Szabadság nélkül nincs szeretet. A szeretet ugyanis belülről, az énből kiinduló, szabadon áradó adás. Nincs külső oka, csak célja: a másik. Azért ad, mert szeretet, ez a természete. A másikat akarja önmagával boldogítani. Ha meg tudom mondani, hogy miért szeretek valakit, akkor már nem igazi a szeretetem, az már adok-veszek viszony. Nem tudom megmondani, hogy miért nyílik meg valaki felém. Legkevésbé azt, hogy a végtelen Való, az Isten miért szeret. Mindent tőle kaptam, és bűneim miatt még ellensége is vagyok, és mégis szeret. A szeretet a legnagyobb csoda, a legnagyobb misztérium. Ezért, ha megérezem az igazi szeretetet, az mindig leborulásra készítet.

A szabadság viszont értelmetlen szeretet nélkül. Sőt, mivel önző, azért pusztító. De nem is lehetek igazán szabad szeretet nélkül. Minél önzőbb vagyok, annál korlátozottabb a szabadságom. Jézus mondta: „... az igazság szabaddá tesz titeket”. A zsidók tiltakoztak: „Ábrahám fiai vagyunk, és nem szolgáltunk soha senkinek. Hogyan mondhatod te: Szabadok leszek?” Jézus felelete: „Bizony, bizony mondom nektek..., mindaz, aki bűnt cselekszik, szolgálja a bűnnek.” (Jn 8,32-34) Teljes szabadság csak teljes szeretetben lehetséges, és fordítva. A teljes szeretet viszont azonos a büntelenséggel. „A szeretet nem tesz rosszat a felebarátnak. A törvény tökéletes teljesítése tehát a szeretet.” (Róm 13,10) Csak szeress, és tégy, amit akarsz. (Szent Ágoston)

A szeretet nem érzelem. Jó, ha van az is, de egyáltalán nem lényeges. Érzelmek nincsenek akaratumk hatalma alatt, csak nagyon kicsit, csak nagyon távolról befolyásolhatjuk. Szeretni viszont mindig és mindenkit kell. A szeretet egész szabad emberségünk alapmagatartása. Ez ugyanis csak kettő lehet: vagy másokat akarok szolgálni, ez a szeretet, vagy magamat, ez az önzés. A szeretetben benne van minden pozitívum. Minden erény foglalat. Legfőbb összetevői: a törvény, az igazság és a jóság. (Gondoljunk a lét transzcendentáléira!) A törvény szilárdsága nélküli jóság megbízhatatlan. Nem szeretet. De nem épülhet fel jóság hazugságon, csaláson, gonoszságon sem. A törvény és igazság nélküli jóság – amit ma annyira hangoztatnak – a sátán szemfényvesztése. Ebből csak zűrzavar keletkezhet. A végtelen Szeretetet,

az Isten, abszolút szilárd Törvény – ez az Atya személyi karaktere –, végtelenül gazdag, minden valóságot magában foglaló Igazság – ez a Fiú személyi karaktere. Majd ez az abszolút szilárd és végtelenül gazdag lét a Jóság által lesz élő, meleg, boldogító Valóság – ez a Szentlélek személyi karaktere. Erdemes elolvasni Ezekiel látomását a csontmezőről (Ez 37,1-10). Először a csontok állnak össze csontvázakká (a törvény szilárdsága), majd a csontvázakon hús, inak és bőr lesz (az igazság gazdagsága), végül a lélek által megelevenednek (az életető jóság). Mert elméletileg a társadalom vagy az egyház törvény és igazság szerint tökéletes lehetne, mégis embertelen lenne jóság nélkül. A három együtt a szeretet.

Ennek a szeretetnek eredménye aztán az egység, a közösségi egység, ha minden egyedben valóság a törvény, az igazság és a jóság, a Szentháromsághoz hasonlóan. Az igazi szeretetnek mércéje: megvalósul-e meleg, boldogító emberi közösség.

A szeretet örök. Azt hiszem, ez a legnagyobb, amit a szeretetről mondhatunk: „*A szeretet soha el nem múlik*” (1Kor 13,8). A hit is elmúlik, amikor majd „színről színre” látunk, a remény is, amikor beteljesedik, a szeretet azonban marad, ami volt. (Vö. 1Kor 13)

A lét minden szinten mozgás, aktivitás. Ma már tudjuk, hogy az anyag is állandó mozgásban, aktivitásban van. Ha majd talán az anyag tágulásával leáll a mozgás, az halált, a „fagyhalált” jelenti. A mozgás, aktivitás kiindulópontja a személy. Az anyagnál a Teremtő személye. A személy az, aki természete szerint belülről szabadon aktív. Az aktivitásnak, cselekvésnek, amint láttuk, mindig iránya, célja van. Alapvetően csak kettő lehet: vagy saját maga, önmagáért teszi, amit tesz, ez az önzés; vagy másvalaki, másért teszi, amit tesz, ez a szeretet. A kettő közül csak a szeretet a létalkotó. Az önző személy bezárul önmagába, statikussá válik. Ez a halál állapota.

Ha az Isten önző volna, ha az actus purus, a tiszta cselekvés célja önmaga lenne, akkor az Isten halott lenne, és semmi más sem létezne. Isten azonban szeretet. Az Atya aktivitása nem önmagára vonatkozik, hanem a Fiúra és a Szentlélekre, a Fiú aktivitása az Atyára és a Szentlélekre, a Szentléleké pedig az Atyára és a Fiúra. Azért létezik az Isten és az ő aktivitásából (teremtés) minden más (teremtmény) is. A mindenség állapota azért a lét és nem a semmi, mert van szeretet, mert az őslét szeretet. Mondhatjuk tehát, hogy a szeretet és a lét összetartoznak. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a szeretet a lét. Megvalósult formája pedig a közösségi egység. (Lásd: Szentháromság.) A szeretet viszont szabad személy szabad aktusa, ezért örök az Isten. A szabad aktust senki más meg nem változtathatja, senki meg nem semmisítheti, csak a személy maga. Teljesen világos ez az Istennél. Az ens a se, szeretetként (Szentháromság) létezik, azaz szabadon saját önállító akaratával. Létezni akar, azért szeretet, és ezt senki meg nem változtathatja, azért örök. Örök Szeretet. Mondhatjuk tehát, hogy a szeretet és az örök lét azonos. A teremtett személynél is így van. A teremtett személy is képes a szeretetre, azért alkalmas az örök életre. És ha eljut oda – természetesen Isten kegyelméből –, hogy minden szabad aktivitása csak szeretet, akkor már éli az örök életet. „*Szeretet az Isten: aki szeretetben él, Istenben él, és Isten őbenne. (Isten) szeretete azzal éri el tökéletességét bennünk, ha teljes bizalommal tekintünk az ítélet napjára, mert amilyen ő, olyanok vagyunk mi is e világon.*” (1Jn 4,16-17)

Az ember

Miért teremtett az Isten? A klasszikus válasz: Isten abszolút szabad. Semmi sem készíti a teremtésre. Így fogalmazva teljesen érdektelen számára, hogy teremt-e vagy sem. Ha mégis teremt, más célt nem adhat teremtményeinek, mint saját magát, hiszen ő az egyetlen, ő a minden. A teremtmény azonban semmi mással nem viszonzhatja jóságát, minthogy dicsőíti őt létezéséért. Isten tehát saját dicsőségére teremtett bennünket. Logikus, de hála Istennek, így nem igaz. Ebben az esetben logikus lenne Lucifer lázadása is Madáchnál: Dicsőítsen téged az anyag, én nem dicsőítelek. Mert milyen isten az, aki kizárólag azért teremt, hogy sütkérezzék teremtményei dicsőítésében?

Az Isten azonban szeretet (vö. 1Jn 4,9). Tehát szeretetből teremtett. Sorsunk egyáltalán nem közömbös neki, sőt: „*Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda...*” (Jn 3,16). Az egyszülött Fiú pedig meghalt értünk. Mindez (teremtés, megváltás) pedig a Szentlélek által történik. Mind a három személy bensőleg érdekelt a teremtésben és annak beteljesítésében, mégpedig a legmélyebben, hiszen szeretnek! Mégis semmi kényszer, mert a szeretetben teljes a szabadság. Célja pedig, hogy velünk a legbensőségesebb szeretetkapcsolatot létesítve (színről-színre látás), önmagát adva boldogítson bennünket. A beteljesedett szeretet ugyanis maga a boldogság. A boldogságnak is az a természete, hogy kiárad, hogy boldogítson. Olyan teremtményt alkot tehát Isten – angyalt, embert –, aki képes a szeretetre, mert szabad, hogy boldogíthassa.

Az ember Isten képmása: szeretetre képes, szabad személy. Elsősorban a szabadságban látszik a képmásiség valódisága. A szabadságban ugyanis nincsenek fokozatok. (Áll ez a szeretetre is, amint később majd látjuk.) A létező vagy szabad, vagy nem. Ha szabad, akkor személy, ha nem szabad, akkor nem személy. Csak ne tévesszük össze a szabadságot a lehetőséggel, mert abban, hogy mit tudok megtenni, már végtelen a különbség. Kétségtelen, nagy kockázatot vállalt ezzel Isten, mert az abszolút szabad lény szembe is fordulhat vele. Meg is történt. Úgy látszik, hogy valóban olyan nagy érték a szabadság és annak eredménye, a szeretet, hogy még ezt a kockázatot is érdemes vállalni. Valamikor olvastam egy kis könyvecskét. Nem emlékszem már sem írójára, sem tartalmára, csak erre a párbeszédre. Az Atya és Fiú beszélgetnek: Teremtsünk? Ne teremtsünk? Mit teremtsünk? A Fiú: Hozzánk hasonló szabad lényeket. Atya: De akkor ellenünk is fordulhatnak. Fiú: Nem baj. Ha megteszik, én elmegyek és meghalok értük. – Hát valahogy így történt. Bizony nagyon sokba kerültünk Istennek.

A szeretet mindig másra vonatkozik. Ezért kettő az ember már a kezdet kezdetén. „*Isten újra szólt: »Teremtsünk embert képmásunkra, magunkhoz hasonlóvá...« Isten megteremtette az embert, saját képmására alkotta, férfinak és nőnek teremtette.*” (Ter 1,26-27) Az ember – a Szentháromsághoz hasonlóan – sem nem a férfi külön, sem nem a nő, hanem a kettő együtt. Itt található a férfi és a nő lényegi különbözőségének és mégis egyenjogúságának gyökere. Ezt igyekszik összemosni és megszüntetni a szabadelvűség. Ezzel viszont összetartozásukat és az alapvető közösségteremtő képességüket teszi tönkre. Innét indul ki az emberiség atomizálódásának, szétesésének folyamata. Mert Isten az összetartozásukat beleírta a férfi és a nő természetébe is, hogy egymást kiegészítve valódi szeretetközösséget hozzanak létre, ami aztán kiindulópontja a további szeretetközösségnek, a családnak, és az emberiség szeretetközösségének is.

Isten nem is teremthetett másfajta értelmes lényt, mert a szeretetközösség az életnek, a létezésnek egyetlen lehetséges formája. Egyedül csak ez az élet útja. Ilyen az Isten, az örök Lét is. (Szentháromság.) A szeretet nélküli létezés, az önzés a halál útja, vége pedig az örök halál. Csak azért nem semmisül meg a teremtmény, mert nem önmagában bírja létét (ens ab alio). Létezik ugyan tovább is, de léte értelmetlen. Ha itt a földön valaki elveszíti létének értelmét, az vagy megbolondul, vagy fölköti magát, vagy valami kábítószerhez nyúl. Odaát már egyikre sincs lehetőség. Teljesen világosan tudja, hogy semmi értelme létének, és hogy mindörökké így lesz. Ez valóban pokoli élmény, ez a poena damni, a kárhozat pszichológiája.

Egyetlen kibontakozási lehetősége minden szellemi létezőnek, személynek, tehát az embernek is a szeretet útján van. Egyúttal a boldogságnak is egyetlen forrása a megvalósult szeretet. Ezért van egyetlen törvény, a szeretet törvénye: „*»Mester, melyik a legfőbb parancs a törvényben?« Jézus így felelt: »Szeresd Uradat Istenedet teljes szívedből, teljes telkedből és teljes elmédből. Ez a legfőbb: az első parancs. A második hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint önmagadat. E két parancson függ az egész törvény és a próféták.«*” (Mt 22,36-40). Jézus a parancs második felét az utolsó vacsorán tökéletesítette: „*Ez az én parancsom: Szeressétek egymást, mint ahogy én szerettelek titeket.*” (Jn 15,12) Azért örök, megváltoztathatatlan az

erkölcsi törvény, még Isten sem változtathatja meg, mert azok Isten saját törvényei, a lét, az élet törvényei. Gondoljuk csak végig a tíz parancsot. Lehetne-e bármelyik nélkül emberi társadalmat építeni? Ma ugyan megpróbálják, de olyan is az eredmény. Ne feledjük el: Isten Fia csak azért lehetett emberré, mert emberként is maradéktalanul élhette isteni életét, ahogyan a Szentháromság ölen öröktől fogva élte. Jézus élete miben volt isteni? Sem tudásban, sem hatalomban, sem halhatatlanságban, hiszen „*ő isteni mivoltában nem tartotta Istennel való egyenlőségét olyan dolognak, amihez föltétlenül ragaszkodjék, hanem szolgálai alakot fölvéve kiüresítette önmagát és hasonló lett az emberekhez. Külsőjét tekintve olyan volt, mint egy ember; megalázta magát és engedelmes lett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig.*” (Fil 2,6-8) Egyet tartott csak meg isteni mivoltából, a lényegét: a szeretetet. Egész emberi, földi életében minden gondolata, minden törekvése, minden tette szeretet volt. Szeretet az Atya iránt: engedelmisség mindhalálig, és szeretet irántunk: egészen a kereszthalálig. Ezért magasztalta föl őt az Isten. A szeretetben leélt élet az isteni élet.

A szeretetben nincs felső határ. Nem mondhatom, hogy eddig, és nincs tovább. Nem igaz, amit egyesek mondanak: kell, hogy legyen bennünk egészséges önszeretet, mert ha maradéktalanul adom magam, akkor elvész az egyéniségem. Sohasem volt annyi tömegember és oly kevés valódi egyéniség, mint ma. Egészséges önszeretet nem létezik, az mindig önzés. Különbösen is, minél tudatosabban és minél összefogottabban, teljesebben adom magam, annál maradéktalanabban állítom magamat. A szeretet ugyanis nem egy a sok erény között. Az erényekre valóban áll az arany középút szabálya, mert túlzással is, kevéssel is lehet hibázni. Túlzott aktivitás, vagy kevés aktivitás. Ha imádság miatt elhanyagolom kötelezéseimet, akkor hibázom. A szeretet viszont minden erény regulája és teljessége. A felső határa ez: „*Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint aki életét adja barátaiért.*” (Jn 15,13) Jézus másnap meg is tette. Ennek nyomán Szent János, aki Szűz Máriával együtt ott állt a kereszttel, így folytatja: „*Arról ismertük meg (Isten) szeretetét, hogy életét adta értünk. Tehát nekünk is oda kell adni életünket testvéreinkért.*” Szent János azonban nem kizárólag a halálban való odaadásra gondol, hanem az egész élet odaadására. Világos a továbbiakból: „*Aki birtokolja a világ javait és látja, hogy testvére szükségét szenved, de mégis elzárja előle szívét: hogyan él abban Isten szeretete? Gyermekeim, ne szeressünk szóval és nyelvvel, hanem tettel és igazsággal! Így tudjuk meg, hogy az igazságból vagyunk, és ezzel megnyugtathatjuk előtte szívünket... hiszen megtartjuk parancsait, és azt tesszük, ami kedves neki.*” (1Jn 3,16-22).

Mi tehát az emberi tökéletesség? Annál is inkább tudnunk kell, mert a szent Istennel csak akkor találkozhatunk, ha szentek vagyunk, azaz tökéletesek. Tökéletesen olyanok, amilyenek Isten gondolt el bennünket. Jézusnak van is erre nézve egy döbbenetes kijelentése, vagy inkább parancsa: „*Ti olyan tökéletesek legyetek... mint mennyei Atyátok.*” (Mt 5,48) Meg is mondja, hogy miben áll a mennyei Atya tökéletessége: „*... aki fölkelti napját jókra és gonoszokra, esőt ad igazaknak és bűnösöknek*” (Mt 5,45). Senkit sem rekeszt ki szeretetéből, süt, mert nap, szeret, mert Isten. Lehetséges ez? Nem túlzás? Bizony nem. Hiszen Isten képmása vagyunk. A képmásosság pedig éppen a szabad szeretetben áll. Semmi másban meg sem közelíthetjük Isten tökéletességét, ebben azonban, a leglényegesebben valóban elérhetjük. A mindenható Isten végtelen szeretetében nem tehet többet, minthogy megteremt, megad mindent, részesít saját természetében, hogy önmagát is adhassa – amikor ezt elrontottuk, meghalt értünk, hogy megmenthessen. Ha én is kész vagyok arra, hogy mindent adjak, még az életemet is, akkor személyi magatartásom olyan, mint az Atyáé? Pontosan olyan. Ez a legnagyobb, amit az emberről mondhatunk. Valóban igaz, hogy Isten kegyelméből átistenülünk. Lelkesítsen bennünket küzdelmeinkben ez a kimondhatatlanul csodálatos, szinte fölfoghatatlan, mégis valóságos lehetőség, mert sok mindennel meg kell küzdenünk, sok mindent el kell viselnünk, hogy az igazi szabadságra, a teljes szeretetre eljussunk.

3. elmélkedés – A mi szabadságharcunk

Ha a személy valóban olyan szabad, mint az előző elmélkedésből következik, akkor miért nem tudunk élni ezzel a szabadsággal, sőt sokszor visszaélünk vele? Sajnos, ez tény. Arra szeretnénk választ kapni: mi ennek az oka és miként lehetünk valóban szabadok a szeretetre.

Említettem már, hogy gyermekkoromban milyen szabadon nőttem fel. Korlátaink bennünk voltak, a szüleinktől kapott erkölcsi elvek. Tulajdonképpen egyetlen erkölcsi elv, a szeretet volt az, amit nem lehetett megsérteni. Most fogalmazom meg ilyen világosan, akkor nem volt tudatos bennem, de eszerint éltem. Mindent kipróbáltam, ami ebbe belefért. Nem túrtem el, hogy bármi is gúzsba kössön. Kipróbáltam a villamosütközőn való utazást. De amikor láttam, hogy a kalauznak mennyire nem tetszik, nem tettem többé. Részt vettem a Wekerle- (ahol laktunk) és Valéria-telep közti csibészháborúban. De amikor láttam, hogy ez vérre megy – komoly sebesülés is történt –, befejeztem a részvételt. Hamar kipróbáltam a cigarettázást. 15 éves korom óta rendszeresen cigarettázom. Amikor azonban egyre többet kezdtem szívni, már 20-25 felé tartottam, megálljt parancsoltam. Mondván: az én házamban mégiscsak én vagyok az úr, és 10-15-re korlátoztam. Azóta is ennyit szívok, illetve már kevesebbet. Nagyon szerettem birkózni. De csak egyszer, nyolcéves koromban akartam tudatosan fájdalmat okozni. Azóta is szégyellem magamat emiatt, ha eszembe jut. Amikor pedig a gimnáziumban lehetőség nyílt rá, egy-kettőre jó tornász lettem. Második vagy harmadik legjobb az osztályban. Tanultam birkózni, dzsúdózni, boxolni. De amikor egyik idősebb iskolatársamat majdnem kiütöttem – összecsukszott szegény –, nem húztam többet boxkesztyűt a kezemre. Hogy mekkora csibész voltam, csak két példa: Megtettem, hogy a kémiai előadóteremben óra alatt cigarettáztam. Kétszer kaptam osztálysimát. 48 csapást jelentett tornanadrágban. Mégpedig komolyan, mert különben annak is „be kellett dőlni”, aki nem ütött tisztességesen. Nagyon szerettem táncolni. Gimnáziumban, hetedikben volt mindig a tánciskola. Attól kezdve szinte minden táncestélyre, bálba elmentem. Egyik szombat délután is táncestélyre készültem. Feltétlenül el akartam menni, mert a kislány is ott volt, akit szerettem. Édesanyám azonban azt mondta: Fiam, most nem engedlek el. Akkor is elmegyek – feleltem én. Ő nagyon csöndesen, nagyon nyugodtan így válaszolt: Nézd, megkötni nem tudlak, de nem engedlek el. – Aztán végezte tovább a dolgát. Nos, szégyen ide, szégyen oda, sírtam és toporzékoltam, de nem tudtam elmenni. A szeretet „köteléke” erősebbnek bizonyult akaratomnál. Semmi érdemem sincs ebben, ez szüleim érdeme. Valóban alapvető a család szerepe. Nézzük ezek után az elméletet.

Személy és természet

A klasszikus meghatározás: az ember test és lélek együttese. Külön-külön mindegyik szubsztancia incompléta, azaz együtt adják a teljes emberi valóságot, a szubsztancia complétát. A Szentírás nem ismeri ezt a kettősséget. Használja ugyan a szavakat, de mindig az egész embert érti alatta. „Az Ige testté lett...” (Jn 1,14), azaz egész test-lélek-emberré. Ma már különben is nagyon problematikus, hogy az anyag és a szellem (lélek) hol válik el egymástól. Elégé bizonyított, hogy az állatnak is van tudata, emlékképei, tud tanulni, ami benne van, azt ki tudja fejteni; és van vágyó, válogató képessége, azaz bizonyos értelemben akarata.

Szívesebben mondom azt, hogy az ember természet és személy kettőse (natura et persona). A natura a testi-lelki javak (igazságok) együttese (essentia), amely a személyiség által létezik (existentia). „A természet az én kegyéből létezik és nem fordítva” – mondja Schmaus dogmatikájában. Így is éljük meg: az én kezem, az én lábam, az én eszem, az én akaratom stb. (Vö. Schmaus Dogm. B. I. 333-335.) A szabad személy révén lett a tudatból öntudat, éntudat (reflexív tudat); a vágyó-, válogató képességből pedig szabad akarat.

Az angyal és ember között igazában a különbség az, hogy az angyal teljesen készen kapta természetét, ezért az első döntése végleges, mert abban egész valójával benne van. Mi fejlődő természetet kaptunk. Megszületünk sok lehetőséggel, és az évek során magunknak kell megszerezni értékeinket. Ezért lehetünk Isten munkatársai a teremtés és a megváltás befejezésében. Önmagunk kialakítása és befejezése, a világ alakítása és befejezése a mi művünk is. Ezért van lehetőségünk döntéseink visszavonására, megváltoztatására (bűnbánatra, megtérésre) a fejlődő fázisban. Utolsó döntésünkben azonban mi is benne leszünk egész valónkkal. Azért az már végleges lesz.

A fejlődő természet számára nagyon alkalmas az a forma, amit mi anyagnak (testnek) nevezünk.

A természet törvénye

Az anyag is közösségi egységekben kibontakozó, fejlődő valóság. Kvarkokból protonok; protonokból, neutronokból, elektronokból atomok; atomokból molekulák; molekulákból élő sejtek; élő sejtekből egyre magasabb szervezettségű élőlények lesznek egészen az emberig. Ahhoz azonban, hogy az alkotóelemekből stabil egyedek jöhessenek létre, az anyagnak hármas törvényszerűsége van szüksége: meg kell szerezni a létehez szükséges alkotó elemeket, meg kell védeni magát a széteséstől, pusztulástól, és érvényesíteni kell egyediségét. E hármas törvényszerűség minden szinten megtalálható, legvilágosabb azonban az élőlények, az állati élet szintjén, ahol már ösztönről beszélünk. Itt csak ezzel foglalkozunk.

Minden állatban működik ez a hármas ösztön: megszerezni, ami létehez szükséges; azt tenni, ami kellemes, élvezetes, és futni attól, ami fájdalmas, ami veszedelmes; minél jobban érvényesíteni az egyednek és a fajnak megmaradását, sőt fejlődését. Ha nem volna természetébe beleírva a szerzés ösztöne, akkor nem maradhatna életben, nem növekedhetne; ha nem volna benne az élvezés ösztöne, hogy a fájdalomtól futni kell, akkor hamarosan elpusztulna, mert pl. nem venné észre a betegséget, hogy megsebesült, hogy a tűz égeti; ha nem létezne az önérvényesítés ösztöne, akkor az egyed és a faj elkorsosulna, végül is kiveszne. Az anyagi élet létezéséhez tehát elengedhetetlenül szükséges a hármas ösztön: szerezni, élvezni, érvényesülni.

Az emberben is megvan ez a hármas ösztönös vágy (konkupiszcencia). De nemcsak anyagi, hanem szellemi mivoltunk számára is érvényesen, hiszen fejlődő lények vagyunk. Szereznem kell testi, szellemi, lelki értékeket, ha értékes ember akarok lenni. Meg kell tanulnom élvezni az életet, kerülni a szenvedést, a fájdalmat ahhoz, hogy élni tudjak, hogy kiegyensúlyozottan, boldogan tudjak élni. Törekednem kell az érvényesülésre, hogy minél hasznosabb ember lehessenek. Ezek tehát a testi-szellemi természetünk elengedhetetlen törvényei bennünk.

A személy törvénye

A szeretet törvénye: Szeresd Uradat, Istenedet és szeresd felebarátodat. A szeretet azonban a test, a természet törvényével ellentétes irányú: adni, áldozatot vállalni másokért, szolgálni másokat. Mégsincs baj addig, amíg harmónia uralkodik az emberben és a személy az irányító: azért szerzek, hogy minél többet adhassak; azért törekszem derűsen, boldogan élni, hogy boldogíthassak másokat; azért akarok érvényesülni, hogy minél többnek szolgálhassak.

Közbejött azonban a bűn. Az ember a szeretet helyett az önzés mellett döntött. Ezzel megszűnt a harmónia, az anyag törvényei jutottak uralomra az emberben: szerezni, élvezni, érvényesülni. A Teremtés könyvében van két látszólag mellékes megjegyzés: „*Mind az ember, mind az asszony meztelen volt, de nem szégyenkeztek egymás előtt.*” (Ter 2,25) Megvolt a harmónia. Miután pedig elköverték a bűnt, „*felnyílt a szemük, észrevették, hogy meztelenek*” (Ter 3,7). Az anyag törvénye előnyt szerzett a személy törvényével szemben. Az ember már magának akar szerezni, maga akarja kiélni az életet, önmagáért akar érvényesülni.

Az önző embernél azonban baj van a szabadsággal is. Ő ugyanis itt és most akar boldog lenni. Ez a világ viszont nem adhat mást, mint földi javakat, élvezeteket és hatalmat. „*Minden, ami a világon van: a test kívánsága, a szemek kívánsága és az élet kevélysége...*” – mondja Szent János apostol (1Jn 2,16). Az önző ember számára nincs más út, ahol önzését kiélheti, mint a birtoklás-vágy, az élvezet-vágy és az érvényesülés, a hatalom vágya. Aki viszont elindul bármelyik úton és istenévé lesz a pénz, az élvezet vagy a hatalom, az már nem szabad ember. Egy múlandó, egy részleges jóhoz kötötte magát. Ráadásul akinek hatalma van a pénze, az élvezetei, az érvényesülése fölött, az az ilyen embert ezen a pórázon oda vezeti, ahová csak akarja. Valóban nem szabad, nem szabad a szeretetre. Ez volt a veszte a békepapságnak és ez a gyökere minden eltévelyedésnek az egyházban és a világban. Ezért győzött az ateizmus 45 után. Pedig akkor még a magyarok majdnem száz százalékban megkeresztelt emberek voltak. Azt mondják, elvesztették a hitüket. A hitet nem lehet elveszteni, ha igazi, csak vállalni kell érte a mellőzést, a fenyegetettséget, az üldöztetést, sőt esetleg a halált is. Az embereknek azonban fontosabbak voltak Istennél az evilági javak, az érvényesülés. A társadalmi, a gazdasági formákat meg lehet változtatni erőszakkal, de a hitet nem lehet kiirtani, mert az szabad döntés belső eredménye. Az önző ember azonban már nem szabad. Aki viszont kész meghalni Istenért, embertársaiért – azaz szeretet –, azt sem evilági, sem túlvilági hatalmak nem tudják megfogni. Nincs rajta semmi kapaszkodó. A bűnbeesés után azonban meg kell vívnunk a magunk szabadságharcát, ha el akarunk jutni ide.

Jézus példája és tanítása

Mindenekelőtt ismét hangsúlyoznunk kell, hogy a szabadság a szeretetben nyeri el értelmét és teljességét. A szeretet viszont nem érzelem, bármennyire kellemes, ha van, hanem nagyon is konkrét szabad tett a másik javára: adás, áldozatvállalás, szolgálat. „*Jöjjetek Atyám áldottai! Vegyétek birtokba a világ kezdetétől nektek készített országot. Éheztem ugyanis és ennem adtatok, szomjaztam és innom adtatok...*” (Mt 25,34-36) Még az sem kérdés, ismerték-e Jézust, miatta tették-e. Csak egy a fontos, hogy megtették. Igaz, Isten nélkül nemigen megy.

Jézus élete teljesen egyértelmű. Az ember Jézusnak is meg kellett vívni a maga szabadságharcát, hogy alkalmas legyen a megváltás művére. Azzal kezdődött nyilvános működése, hogy megkeresztelkedése után „*a Lélek a pusztába vitte..., hogy megkísértse az ördög...*”. A kísértés pedig pontosan a hármas konkupiszcencia volt. A köveket változtassa kenyérré az éhes Jézus (élvezetvágy). Vesse le magát a templom párkányáról (saját dicsőségének vágya). Majd fölkinálja neki a világ minden gazdagságát (a birtoklás és ezzel együtt a hatalom vágya). (Vö. Mt 4,1-11.) Érdemes megemlíteni, hogy Szent Lukács fogalmazásában mit mond az ördög, amikor „*egy szempillantás alatt megmutatta neki a világ minden országát...*» *Minden hatalmat és dicsőséget neked adok, ... mert én kaptam meg és annak adom, akinek akarom*«...” (Lk 4,5-6). Jézus nem mondja, hogy nincs igaza! Akkor is nagy volt a hatalom kísértése, amikor ünnepélyesen bevonult Jeruzsálembe. Mindenki, még az apostolok is arra számítottak, hogy most veszi át a hatalmat. Tudott dolog volt ugyanis, hogy a főtanács halálra ítélte: vagy átveszi a hatalmat, vagy meg kell halnia. Vérrel verejtékezve ugyan, de ezt a kísértést is legyőzte és vállalta a halált, az Atya akaratának engedelmességgel.

Egész élete a szegénység, áldozatvállalás, a szolgálat jegyében telt. „*A rókának odúja van, az ég madarának fészke, de az Emberfiának nincs hová lehajtsa a fejét.*” (Lk 9,58) „*Most mélyen megrendült a lelkem. Mit is mondjak? Hogy szabadíts meg attól az órától, Atyám? De hiszen éppen azért az óráért jöttem! Atyám, dicsőítsd meg nevedet.*” (Jn 12,27-28) „*Az én eledelem az, hogy annak akaratát tegyem, aki engem küldött, és hogy elvégezzem művét.*” (Jn 4,34) „*Az Emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon és váltságul adja oda életét sokakért.*” (Mt 20,28) Ezt tette Jézus egészen a keresztségig. „*Ő isteni mivoltában nem tartotta Istennel való egyenlőségét olyan dolognak, amihez föltétlenül ragaszkodjék, hanem*

szolgai alakot fölvéve kiüresítette önmagát és hasonló lett az emberekhez... megalázta magát és engedelmes lett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig...” (Fil 2,6-8).

Egyértelmű tanítása is. A gazdag ifjút Jézus meghívja: „*»Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el amid van és árát oszd szét a szegények között... Aztán jöjj, kövess engem!«* Ennek hallatára az ifjú szomorúan távozott, mert nagy vagyona volt. Jézus pedig tanítványaihoz fordult: *»Bizony mondom nektek: A gazdag nehezen jut be a mennyek országába... Könnyebb a tevének átmenni a tűfokán, mint a gazdagnak Isten országába jutni«*...” (Mt 19,21-24). Jézus nem mindenkitől követelte meg, hogy mindent elhagyjon. De azt igen, hogy függetlenítse magát a vagyontól. Zakeusnál megelégedett azzal, hogy vagyona felét a szegényeknek adja, és ha megcsalt valakit, négyszeresen téríti meg. „*Jézus erre kijelentette: »Ma üdvösség köszöntött erre a házra... Hiszen az Emberfia azért jött, hogy keresse és üdvözítse, ami elveszett.«*” (Lk 19,8-10) Apostolaitól azonban megkövetelte. Péter és András, Jakab és János „*szárazra vonták a bárkát, és elhagyva mindenüket nyomába szegődtek*” (Lk 5,11). így tett Lévi is: „*...fölkelt és mindenét elhagyva csatlakozott hozzá*” (Lk 5,28). Ez nem jelent nyomorgást, mert „*megérdemli a munkás a maga bérét*” (Lk 10,7). Azt viszont igen, hogy le kell mondanunk a birtoklásról. Úgy kell élnünk, hogy semmit se tartsunk magántulajdonunknak. Amink van, nem a miénk, csak használatra kaptuk Istentől. Ezért bármikor könnyedén megválunk tőlük.

Az áldozat vállalását, önmagunk megtagadását is megköveteli Jézus. „*Úgy küldelek titeket, mint juhokat a farkasok közé... Miattam helytartók és királyok elé is hurcolnak, hogy tanúságot tegyetek előttük és a pogányok előtt... Halálra adja majd testvér a testvérét és apa a fiát. A gyermek szülei ellen támad és megöleti őket. Miattam mindenki meggyűlöl titeket... Nem különb a tanítvány mesterénél, sem a szolga uránál... Aki atyját vagy anyját jobban szereti, mint engem, nem méltó hozzám. Aki fiát vagy lányát jobban szereti, mint engem, nem méltó hozzám. Aki föl nem veszi keresztyét s nem követ engem, nem méltó hozzám. Aki meg akarja találni életét, elveszíti azt, de aki érettem elveszíti életét, megtalálja azt.*” (Mt 10,16-39). „*Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztyét és kövessen engem. Aki meg akarja menteni életét, elveszíti azt, de aki érettem elveszíti életét, megtalálja azt. Mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de a lelke kárt szenved? Mit is adhatna az ember cserébe lelkéért?*” (Mt 16,24-26)

Hasonlóan világos tanítása a hatalomról is. A Zebedeus fiák anyjának kérését, „*hogy két fiam közül egyik jobboldon, a másik baloldon üljön országodban*”, Jézus tulajdonképpen nem válaszolja meg. Szenvedésére utaló kérdéssel felel: „*Készek vagytok arra, hogy igyatok abból a kehelyből, amelyből én iszom? »Készek vagyunk«* felelték. Erre így szólt hozzájuk: *»Kelyhemből ugyan inni fogtok, de hogy jobboldonra vagy baloldonra üljétek, azt nem én döntöm el, mert azoknak jár, akiknek Atyám készítette.«* Ennek hallatára a többi tíz megneheztelt a két testvérré. Jézus ezért magához hívta őket és így szólt hozzájuk: *»Tudjátok, hogy azok, akiket a világ urainak tartanak, zsarnokoskodnak a népeken, a hatalmasok pedig önkényüket éreztetik velük. Köztetek azonban ne így legyen, hanem, aki nagyobb akar lenni, legyen szolgátok, és aki első akar lenni, legyen rabszolgátok. Az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy ő szolgáljon és váltságul adja oda életét sokakért.«*” (Mt 20,20-28). Lehet tehát törekedni arra, hogy valaki „nagyobb” legyen, sőt arra is, hogy „első” legyen, csak ne a nagyobb hatalom, a saját dicsőség legyen a cél. Isten országában, az egyházban is a nagyobb hatalomnak, az elsőségnek kizárólag egyetlen értelme lehetséges: a minél teljesebb szolgálat. Bárcsak sohasem hibáztunk volna ezen a téren!

Így már érthető, hogy miért „*boldogok a lélekben szegények... a szomorkodók... a szelídek... akik éheznek és szomjaznak az igazságot... az irgalmasok... a tisztaszívűek... a békességesekek... (és) akiket az igazságért üldöznek*” (Mt 5,3-10). Boldogok már itt a földön, mert a szeretet útján járnak, annak vége pedig „a mennyek országa”.

Következtetések

A szegénység, a tisztaság és az engedelmesség nem evangéliumi tanácsok. Vagy másként fogalmazva: A szegénység lelkülete és gyakorlata, az áldozatos élet szellemisége és mindennapi valószínűsítése Isten és emberek felé, egészen önmagam fölládozásáig; sohasem magam, hanem mások szolgálata, ami az engedelmisségben realizálódik, nem csak tanács, hanem a keresztény élet alapja. Ha csak tanács lenne, akkor szabadon dönthetnek, hogy aszerint élem-e az életemet, vagy nem. És ha nem, akkor is lehetnék teljesértékű keresztény. Hát ez a nagy tévedés. Talán legnagyobb az egyház gyakorlatában. Amikéért ma bűnbánatot kell tartania az egyháznak és amikéért bocsánatot kell kérni Istentől, emberektől, azok a tettek (keresztesháborúk, eretnekegetések, zsidóüldözés stb.) ebből a tévedésből következtek. Pedig Jézus példája egyértelmű: hatalommal nem lehet megváltani az embereket, hanem csak szolgálattal, önmagam fölládozásával.

A hármas konkupiszcenciával szemben kell megvívnunk szabadságharcunkat. Aki erre nem hajlandó, az még ha akarna, sem tudna keresztény módon élni. De igaz emberi életre is képtelen, mert elvesz az önzésben: a birtoklás, az élvezet, vagy a hatalom szolgálatában. Jó pap pedig csak jó emberből lehet. Ha reménytelennek látnánk küzdelmünket, mert néha valóban kegyetlen, akkor gondoljunk arra, amit Jézus mondott a „gazdag ifjú” jelenet végén: „... a tanítványok megdöbbenek és azt kérdezték: »hát akkor ki üdvözülhet?« Jézus rájuk tekintett és így szólt: »Embernek ez lehetetlen, de Istennek minden lehetséges.«” (Mt 19,25-26) Isten kegyelme nélkül valóban lehetetlen, de ő – mint a nap – nem fukarkodik kegyelmével.

A kegyelemtanban azonban van egy alaptétel: gratia supponit naturam, a kegyelem föltételezi a természetet. Isten nem kényszerít semmire. Kegyelme csak akkor lesz bennem eredményes, ha a természetem befogadóképz, ha kiállok a napra, ha kinyitom szememet fénye előtt. A naturámat nekem kell megdolgoznom – természetesen Isten segítségével –, sokszor ugyancsak kemény küzdelmek árán. Ha megadom magam, és nem vállalom ezt az állandó küzdelmet, akkor nem lesz belőlem értékes ember, mégkevésbé jó pap. Nem tudom igazán szolgálni Isten ügyét.

Az örökélet tudata elengedhetetlen. Az ember csak akkor hajlandó nap mint nap megküzdeni önmagával, lemondani a világ nyújtotta, kézzel fogható értékekről, ha látja annak hasonlóan „kézzel fogható” értelmét. Az ember nem tud hosszú távon értelmetlenül élni. Evilág javairól lemondani csak akkor értelmes dolog, ha van örök élet. Ha életemnek alapélménye az a biztos tudat, hogy örökké élek. Ha bizonytalan a hitem, vagy egyáltalán nem is hiszek az örök életben, akkor ostobaság bármiről is lemondani, amit ez a világ kínál, hiszen nincs más, vagy kérdéses. A bizonytalan hit nem lelkesít a küzdelemre. Tulajdonképpen, ha nincs örök élet, ha nem hiszek benne, ha a halállal vége mindennek, akkor olyan mindegy, hogy van-e Isten vagy nincs, hogy emberré lett vagy nem, hogy meghalt értem, vagy nem halt meg! Semmi értelme erről beszélni. Csak egy a logikus: kiélvezni ezt a nyúlfarknyi életet. De, ha örökké élek, akkor az a fontos, hogy az boldog legyek, és ha azért mindenről, még az életemről is le kell mondanom, akkor ez a logikus, ez a racionális. Nem véletlen, hogy Jézus föltámadása után negyven napig testi valóságában is megjelent az apostoloknak, és azoknak, akik hittek benne. Kézzel foghatóvá akarta tenni a földtámadást és az örök életet. Ha nem szilárd az örök életbe való hitünk, akkor nem vagyunk képesek megküzdeni önzésünkkel, ha pedig nem küzdjük le, akkor nem tudunk krisztusi módon élni. Azért áll ott a XX. század kereszténysége, ahol áll, mert a templombajárók 80-90%-a sem hisz igazán az örök életben. Néhány éve erről beszéltem a szomszéd plébánossal. Ő azonban hevesen ellenkezett. Egy év múlva azt mondta az én Sándor barátom: Hallod, igazad volt. Nem is tudtam először, hogy miben, csak amikor elmondja a következőt. Évek óta jár egy idős nénihez elsöpéntekenként. Most rosszabbra fordult az állapota és ő az örök élettel vigasztalta. A néni ránézett és azt kérdezte: Maga hisz ebben, plébános úr? Hát igen, ha rákérdezzük az örök élet hitére, legtöbbször azt a választ kapjuk:

Ugyan, ki tudja? Nem jött onnét vissza még senki sem. Az ilyen „hit” nem elegendő ahhoz, hogy le tudjuk győzni a világ kísértéseit.

Meg kell még említenem a család szerepét. Akkor lesz szinte természetes módon alapélményemmé, hogy örökké élek, hogy a halállal nincs vége semminek, ha szüleimtől megkaptam ezt a hitet, ezt az élményt. Ha ők valóban vágyódtak az Istenhez, ezért élték akarata szerint életüket, és felkészülten lépték át a halál küszöbét. Ez az élmény vészelt el azáltal, hogy a szülők már nem a fiatalok körében élnek, haláluk pedig egy semleges közegben, öregotthonban vagy kórházban következik be. Ne feledjük azt sem, hogy a szabadelvű mentalitás tudatosan törekszik a halál semlegesítésére. Ma már nem illik beszélni róla, nem szabad fölkeszíteni rá az embereket. Sajnos az egyházban is szinte tabu-téma lett a halál, a mennyország, a kárhozat. Ne engedjük, hogy ez eluralkodjék rajtunk. Igenis beszéljünk nyíltan, őszintén, úgy, ahogyan Krisztus tanította. Ha igazán hiszünk az örök életben, akkor a legtermészetesebb, hogy annak valóságáról beszélünk, arra egy életen át készülünk, és másokat is fölkeszítünk.

A családnak nagy szerepe van abban is, hogy megtanuljunk küzdeni a konkupiszcenciák ellen. Családban tudjuk igazán megélni azt, hogy nem az anyagi javak boldogítanak, hogy áldozatot vállalni nem tönkremenés, hogy szolgálni boldogító. A családban lehet megtanulni, hogy ez legyen a természetes állapot. Hála Istennek, én megtanulhattam. Nincs ebben semmi érdemem. Szüleimnek köszönhetem. Tizenegyen vagyunk testvérek. Tudatosan, szeretettel vállaltak bennünket. Ma is hallom apám főséges hangját, amikor azt mondták neki: – Nem felelőtlenség ennyi gyereket vállalni? – Nem értesz te semmit! – volt a válasz. – Ha Isten báránykát ad, legelőt is ad hozzá. – Neki lett igaza. A tények igazolták. Mindig mindenünk megvolt, ami szükséges. Több pedig minék. Soha nem vágyódtam jólét után. Hiszen boldogan éltünk. Mi kellene még ezen kívül? Soha sem irigyeltem a gazdagokat. Azok jöttek hozzánk. Nálunk érezték jól magukat.

A tanulásunkból sem csináltak nagy ügyet szüleim. De ha akartunk, tanulhattunk. Az a mondás járta: Ha nem tanulsz, mehetsz inasnak. Tanultunk. Három nővérem polgárba járt. Igaz, amikor állásba kerültek, elvégezték a postatiszti tanfolyamot. Mi, többiek érettségiztünk. A fiúk pedig főiskolát vagy egyetememet végeztek. Én az egyik legelőkelőbb gimnáziumba, Pesten, a Bencésekhez jártam. Úgy kerültem oda, hogy apám postás, pénz- és csomagkézbesítő volt, a gimnázium és rendház pedig az ő kerületéhez tartozott. Ennek ellenére sohasem volt kisebbségi érzésem. Sőt hamarosan eléggé hangadó lettem. Hatodikos koromtól kezdve a karácsonyi szünetben mindig segítettem apámnak. Kétségtelen, eszembe jutott, mit szólnak hozzá majd osztálytársaim. Mi lesz, ha valamelyikhez csomagot kell vinnem? Egy vállrándítás volt a felelet. És valóban vittem is. Érdekes, hogy pont ők szerették volna, hogy a fiukkal összebarátkozzam, és többször is meghívtak magukhoz. Csak én nem álltam kötélnek, mert nem szerettem azt az „előkelő” légkört, és osztálytársam sem volt „természetes”. Nálunk ugyanis minden annyira természetes volt. Egyszóval, anyagi téren sosem volt problémám.

Más a helyzet az élvezetekkel. Ezen a téren nem vált be egészen az elméletem, hogy a szeretet az egyetlen, ami határt szab szabadságomnak. Ebbe ugyanis még sok élvezet belefér, ha nem sért másokat. Már említettem a cigarettázást. Igaz, sosem gyújtottam rá ott, ahol nem dohányoztak, de különben nyugodtan füstölök. Aztán vannak olyan területek is, ahol nagyot lehet bukni. Buktam is. Itt ugyan az Isten iránti szeretetnek kellett volna visszatartania, de úgy látszik, a másik szeretet erősebb volt. Nem tudom, valahogy olyan az alkatom, hogy a konkrétumok hatnak rám igazán. Próbálgattam, de sosem tudtam az aszkézist gyakorolni pusztán önmagáért vagy mondjuk Istenért: engesztelésül, kegyelemszerzés végett. A konkrét keresztek, szenvedéseket viszont készségesen fogadtam, derűsen viseltem. Kaptam is belőlük bőven az én Uramtól.

Az érvényesülés, a hatalom vágya úgy van bennem, mint valami bűvópatak. Sosem került fölszínre, de mindig jelen volt, küzdeni kellett vele. Tudtommal, semmit sem tettem saját hasznomra, saját dicsőségemre. Káromra annál többször. Mikor pl. Szeged egyik legnagyobb

plébániájára, Alsóvárosra kerültem, akkor vajúdott a kolostor ügye. Mindent megtettem, hogy a ferencesek visszakapják. Még a várost is bepereltem. A pert megnyertem és én három év múlva ismét tanyán találtam magam. Eszközöm az engedelmesség volt. Püspököm diszpozícióját úgy fogadtam, mint Isten akaratát, és maradtam, amíg újra nem diszponált. A tettekben nem is volt hiba. Belül kellett küszködnöm a hiúsággal, gögömmel. Hogy ez mennyire sikerült? Nem tudom megmondani. Valószínű, nem túlságosan, mert szükségem volt a bűneimből adódó megaláztatásokra. Nem is tudom, mi lett volna belőlem, ha sikerül nagy bűnök nélkül élnem.

Összefoglalva azt kell mondanom: Nem tudok eléggé hálát adni Istennek szüleimért, különösen édesanyámért. Ők alapozták meg életemet. Nem tudok eléggé hálát adni a bencés gimnáziumért, a szemináriumért és az ott tanító tanárokért, különösen P. Hunya Dániel S. J. spirituálisért. Ők építettek aztán a szüleimtől kapott alapra. Nélkülük nem tudom, hol lennék. Végül is Isten volt az, aki irányító, óvó, védő, büntető szeretetével végigkísért egész életemen. Egyedül őt illeti hála mindenért.

4. elmélkedés – Egyház – hierarchia

Isten csodálatos alkotása Krisztus egyháza. Amint Isten Krisztusban jött el, hogy üdvözítse a világot, úgy Krisztus egyháza által valósítja az üdvösség művét a világ végéig. Amint az emberiség számára Krisztus az egyetlen „út, igazság és élet” (Jn 14,6), aki által az Atyához lehet jutni, úgy az egyház az egyetlen, aki ezt az utat, igazságot és életet közvetítheti. „Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket” (Jn 20,21) – mondta Jézus. Bármennyire nem tetszik ez ma egyeseknek, valóban nincs üdvösség egyház nélkül, mint ahogy Krisztus nélkül sincs. Hogy Isten miként üdvözít minden egyes embert egyháza által, azt nem tudjuk, legalább is itt a földön. Odaát majd ámulni fogunk a csodálatos összefüggés láttán. Az azonban biztos, és ez már most is látható, hogy az emberiség kibontakozása, Isten terveinek megvalósulása a világ végéig Krisztus egyháza által történik. Isten mint valami természetfölötti katalizátort helyezte az egyházat a világba. Rajta keresztül és általa teljesedik be minden, amit Isten a teremtésben elgondolt. Nem volna szabad megfeledkezni arról, hogy az egyháznak kettős feladata van: üdvözíteni az embereket, és Isten terveit végrehajtani. Párhuzamosan fut a kettő, de nem azonosak. Sok nehézségtől, félreértéstől szabadulhatnánk meg, ha nem feledkeznénk meg erről, és nem kevernénk össze a kettőt.

Krisztus egyházában mi papok kiválasztottak vagyunk. Erről sem illik manapság beszélni. De hát ez tény, akár tetszik valakinek, akár nem. (Most csak a tényt említem, később majd részletesen is lesz erről szó.) Különleges, egyedülálló feladattal bízott meg bennünket Isten. Ha jól akarjuk érezni magunkat, ha otthon akarunk lenni Krisztus egyházában, akkor helyes képet kell kialakítanunk az egyházzal és benne a mi szerepünkről, vagyis a hierarchiáról. Azt sem szabad felednünk, elsősorban rajtunk múlik, a mi meggyőződésünkön és magatartásunkon, hogy milyen lesz a hívek képe az egyházzal és a hierarchiáról. Rajtunk papokon múlik, nem a teológusokon, még csak nem is a püspökökön, mert mi foglalkozunk közvetlenül az emberekkel. Helyes képünk azonban csak akkor lesz Krisztus egyházáról és a hierarchiáról, ha a Szentháromság szerint és a szegénység, az áldozatvállalás, a szolgálat szellemének tükrében szemléljük.

A régi egyházkép

Ez a „rég” nem a legrégebbi, nem az ősegyházé. Nagy Konstantin után kezdett kialakulni, a középkorban tetőzött és tartott a II. vatikáni zsinatig. Ez az egyházkép, ha valóban képpel akarnánk ábrázolni: piramisszerű. Csúcsán a pápa, majd a püspökök, azután a papok következnek, és alul a nép. Az elhelyezkedés a Krisztustól kapott megbízatás nagysága szerint történt: Péter kapta a legnagyobbat, az apostolok kevesebbet, legkevesebbet a papok, a nép pedig semmi különleges megbízatást nem kapott. Ez persze nem igaz, de ebben a szemléletben így látszik, és így is éltük meg. Mintha ez volna Krisztus akarata. Ennek következtében a pápaságból a püspökségből, a papságból méltóság lett, a szolgálatból pedig a kapott hatalom gyakorlása. A népek már sem méltósága, sem hatalma nincs. A hierarchiából külön kaszt lett, egyre inkább azzal azonosult az egyház (klerikalizmus). Tulajdonképpen a feudális társadalom volt a modellje, ahol a császár vagy király, az arisztokrácia és a nemesség a nemzetalkotó réteg, a népek jóformán semmi joga.

Az újkorban ehhez járult még az individualizmus. Már nem a család és más közösségek alkották az egyházat, hanem az egyedek: gyerekek, fiatalok, javakorabeliek, öregek, férfiak és nők. Mindegyik rétegnek megvolt a maga szervezete: szívgárda, máriakongregáció, nőegyletek, munkásifjak egyletei, a tanultak egyletei stb. Ennek megfelelően az életszentség, a tökéletesség útja is egyszemélyes teljesítménnyé vált. Már nem a felebaráton keresztül, a felebarát szolgálata (szeretet) által kell eljutni a tökéletességre, hanem egyedileg. Nekem kell minél több kegyelmet

szerezni (birtoklásvágy), nekem kell minél inkább büntetlenül élnem (saját dicsőségvágy) és ebben a törekvésben a felebarát veszélyt jelent, nem segítséget. Tehát inkább kerülni kell, mint foglalkozni vele.

A zsinat egyházképe

A II. vatikáni zsinat, amikor megrajzolta egyházképét, az ősihez nyúlt vissza, tulajdonképpen a Szentíráshoz. A Szentírás hasonlatait használja: Isten népe, Krisztus titokzatos teste, élő kövekből fölépült Isten temploma stb. Alapozó meghatározása is a Szentírás szellemiségét tükrözi: „Az egyház... Krisztusnak mintegy szakramentuma, vagyis jele és eszköze az Istennel való bensőséges egyesülésnek és az egész emberiség egységének... az egész egyház mint az Atya, a Fiú és a Szentlélek egységéből egybegyűlt nép áll előttünk” (LG 1.4.). Ez a kép már nem piramisszerű, hanem gömb alakú. Először van tehát az egész egyház, az Isten népe mindenestől. De nem konglomerátum, hanem élő szervezet (test). Belül megvan a maga szervezetsége (hierarchia). Tehát nem fölötte, hanem benne. Szervezetsége pedig a Szentháromság mintájára alakult.

A Szentháromság mintája elsősorban közösségi egységet jelent. Nem az egyedek a meghatározók, hanem az egyedekből létrejött közösségek. Ahogy Szent Ágoston mondja a Szentháromsággal kapcsolatban: „Ha valaki kérdezné, vajon Isten az Atya egyedül? – hogyan mondhatnánk, hogy nem az, de csak akkor, ha így értjük: Isten ugyan az Atya, de nem ő egyedül az Isten, hanem az Atya és a Fiú és a Szentlélek az egy Isten!” (De Trin. VI. 10). – Az egyházban is a közösségek a meghatározók. Kisebb-nagyobb közösségekből épül föl az egyház. Alapközösség a család. Nem véletlenül nevezi a zsinat „Családegyház”-nak.

A Szentháromság egy Isten „gazdagságát”, teljességét a személyek adják ugyan, de csak együtt. Az Atya, a kezdet nélküli kezdet, adja az isteni létnek abszolút szilárd, örök egységét (törvény). Ez az Atya személyi karaktere. A Fiú, akibe az Atya belemondja végtelen isteni létgazdagságát, ő a Verbum, az Igazság. Ez a Fiú személyi karaktere. A Szentlélek pedig, aki ezt az abszolút szilárd, végtelenül gazdag isteni létet, meleg, boldog valósággá teszi, ő a Jóság. Ez a Szentlélek személyi karaktere. De együtt adják az istenség teljességét, nem külön-külön. – Az egyházban is az egyesek gazdagsága adja a közösségek és az egész egyház gazdagságát, teljességét. *„A test ugyan egy, de sok tagja van. A testnek ez a sok tagja mégis egy test. Így Krisztus is. Mi ugyanis mindnyájan egy Lélekben egy testté lettünk a keresztség által...”* (1Kor 12,12-13). Minden egyénnek a maga gazdagságával az egész testet kell szolgálnia. Így lesz valósággá az egység. Ha valaki ezen felül még külön ajándékban (karizma) is részesült a Lélektől (papság, püspökség, pápaság), azt még inkább *„azért kapja, hogy használjon vele”* (1Kor 12,7). Ez a kiválasztottságunk egyetlen értelme.

A Szentháromságban bár mindegyik személynek saját karaktere van, mégis egyenlők. A legnagyobb méltóság az, hogy Isten. Isten az Atya, Isten a Fiú, és Isten a Szentlélek egyenlő hatalomban és egyenlő fölségben. Egyik sem méltóságosabb Isten a másiknál. – Az egyházban a legnagyobb méltóság az istengyermekség. A keresztség szentségében mindannyian Isten gyermekévé lettünk. A pápaság, a püspökség, a papság által senki sem lett méltóságosabb istengyermek. Az csak karizma, officium, megbízatás az egyház testén belül, az egész test javára. A hierarchia adja az egyház belső szervezetségét, hogy élő, növekvő, erősödő test lehessen.

A hierarchia feladatai –

Az egység, a szilárdság biztosítása

Kezdjük a törvénnyel. A Szentháromságban is az Atya a törvény. Egyetlen közösség sem lehet meg törvény nélkül, amit minden tagnak be kell tartani. Ha mindenki a saját feje után megy, annak anarchia a vége. Megszűnik a közösség. Ne engedjünk a szabadélvűség

szubjektívizáló, relativizáló törekvésének. Az egyházban azt mondják a szabadelvűséggel megfertőzöttek, hogy nem a törvény szigorával, hanem szeretettel, szelídséggel, engedékenységgel kell pasztorálni. Különböztetjük az embereket. Nos, először is nem igaz, hogy több lesz a keresztyén, ha leszállítjuk a követelményeket. Átmenetileg talán, de észrevétlenül megszűnne a keresztyénység. Miért lenne valaki keresztyénné, ha semmi különbség sincs a keresztyén, a buddhista vagy az ateista között? Másodszor: a szeretet nem nélkülözheti a törvény szilárdságát. A szilárdság nélküli „szeretet” nem igazi, hiszen bármikor megváltozhat. Igaz, „*a törvény teljessége a szeretet*” (vö. Róm, 13,10). A teljes szeretetnek valóban nincs szüksége külön törvényre. De nem azért, mert nincs törvénye, hanem azért, mert a törvényt már nem kényszerűségből teszi, hanem szeretetből, teljesen szabadon. A törvény ugyanis éppen azt írja elő, ami a szeretet igénye. Nekünk igenis következetesen meg kell követelnünk a törvény előírásait. A módban aztán legyünk valóban szeretetteljesek, de engedmény nélkül.

Egyszemélyes vezetésre van szüksége minden közösségnek, összetartó központra. A Szentháromságban is így van. Az Atyából indul ki és hozzá tér vissza minden. Ő a Szentháromság egységének személyes biztosítója. Az egyházban a püspökök között a pápa, a papok között a püspök, a hívek között a plébános (nem a káplán!), a családban a férfi.

A plébánia. A plébánosnak kell összefognia a híveket és biztosítani az egyházközösség közösségi egységét. Tudnunk kell azonban, hogy nem magunk köré kell gyűjteni a híveket. Mi ugyan Krisztus helyettesei vagyunk, de csak helyettesek. Az egyházban minden közösség igazi központja Krisztus, akinek valóságos, élő megjelenítője az Oltáriszentség. Köréje kell gyűjteni a híveket. Akkor nem fordul elő, hogy ha elhelyeznek minket vagy meghalunk, összeomlik a közösség. Kétségtelenül jólesik, ha körülrajonganak, de féken kell tartani hiúságunkat. Nagyon jó módszer, ha soha nem megyünk vissza oda, ahonnan elhelyeztek. Sőt az utánunk jövőket is igyekszünk leszerelni és visszairányítani. Ez lesz egyúttal munkánk valódiságának is fokmérője: megmaradnak-e a hívek azon a szinten, ahová irányítással eljutottak?

Azokra a plébániákra pedig (a filiákra is), amelyeknek nincs saját lelkipásztoruk – sajnos egyre több van ezekből –, minél előbb találni kell a hívek köréből megfelelő helyben lakó, lelkipásztori kisegítőt. Ezek nélkül felbomlik, elszorvad a közösség. Tudták ezt nagyon jól őseink. A mi vidékünkön a török hódoltság után kialakultak az ún. licenciátusok. Altalában a kerület kapitánya volt az, aki pl. vasárnaponként összegyűjtötte a híveket, felolvasta a napi szentírási részeket, a kántortanítóval pedig énekeltek, imádkoztak. Sokan azt mondják, hogy nem találnak megfelelő embert. Hát én ezt kétlem. A nyolcvanas években olyan plébániára kerültem, ahol kettőre lett volna szükségem. Találtam is hamarosan. Az egyik görögkatolikus papnak készült, csak valami miatt félbeszakadt a szemináriumi tanulmánya. Nagyszerű ifjú volt, az Isten is lelkipásztornak teremtette. Azóta már fölszentelődött és a Nyírségben parochus. Kilenc gyermeke van, és változatlanul nagyon jó barátom. Azt mondja, sokat köszönhet nekem abban, hogy mégis pap lett. Ha mondja, bizonyára úgy van. Nekem azonban fogalmam sincs arról, hogy miért érdemlek köszönetet. A másik ifjú – házas volt. Feleségével együtt akkor végeztek a tanárképző főiskolán. Szívük viszont egyházi szolgálat felé húzta őket. Engem már rég elhelyeztek, ők ma is ott vannak, ahova küldtem őket. A férfi közben a munkásfiatalok pasztorációjában országos jelentőségűvé nőtt fel. A felesége a családpsztorációban dolgozik. Négy gyermekük van.

Amiről viszont nem szabad megfeledkeznünk: Egyrészt, teljes tekintélyünkkel mellettük kell állnunk. Akkor tudnak kibontakozni, maradéktalan energiával dolgozni, ha biztonságban érzik magukat. Mikor fölterjesztettem őket a püspökhöz, tudomásul vette ugyan, de hivatalosan nem hagyta jóvá kinevezésüket. A görögkatolikus idősebb és jártasabb volt egyházi berkekben, nem sokat foglalkozott ezzel. A fiatalok viszont rémülten kérdezték: – Most mi lesz? Mit csináljunk? – Semmit – válaszoltam. – Költözzenek be a lakásba – volt egy kis lakórész a kápolnánál –, és álljanak neki a munkának. Itt én vagyok a pápa. – Szóval, nem szabad bizonytalanságban tartani őket már csak azért sem, mert családos emberek. Nekik gyermekeik biztonságos fölnevelésére is

gondolniuk kell. Ehhez kapcsolódik a másik megjegyzendő: Anyagilag ne zsaroljuk ki alkalmazottainkat. Annyit fizessünk, amennyit csak tudunk. (Ez áll a káplánokra is!) Kétszer is megrótt a püspököm, hogy sokat fizetek az alkalmazottaknak. Válaszom: Még többet is fizetnék, ha bírná az egyházközség. Nem lesznek elégedetlenek, ha tudják, megkapják, ami csak telik az egyházközségtől. Aztán, ha jól dolgoznak és megszeretik őket a hívek, majd azok is szívesen segítenek. Az én ifjú barátaim már saját házukban laknak a községben.

Az egyházmegye a valóban teljesértékű részegyház. Benne minden szükséges megtalálható, hogy élő, növekvő test lehessen. A püspök az ordóban a küldetés teljességét kapja Krisztustól. Ő apostolútód. Bizonyítja az is, hogy a plébánost még meg lehet kerülni, a püspököt már nem. Aki megpróbálja, az kikerül az egyházból. Tehát ez nemcsak jogi fikció, hanem szentségi valóság. Krisztus egyházának szilárdsága a püspökökön nyugszik.

Ezért elengedhetetlen a papok részéről az engedelmesség. Ne feledjük, szentségi hatalom áll mögötte. Isten a mi számunkra püspökünkön keresztül nyilvánítja ki akaratát, még akkor is, ha nem tiszta a püspök szándéka. Ezt kell mondanunk, ha valóban hiszünk a gondviselő Isten mindenhatóságában és irántunk való szeretetében. Amit megenged, az nekem jó. Ebben az esetben, ha valóban Isten akaratát akarom, akkor ott akarok lenni, ahová a püspököm helyez. Így mindig otthon leszek, sohasem vágyódom máshová. Nemrég beszélgettem egy ifjú pappal. Szóba került, hogy negyvenkilenc évem alatt tizenhat diszpozícióm volt. Csodálkozva kérdezte: – Nem volt ez rossz? – Nem – feleltem. – Mindig ott voltam, ahol lenni akartam. – Ja, így könnyű! – mondta ő. Így valóban könnyű. Így lesz valósággá Jézus szava: „*Az én igám édes, az én terhem könnyű.*” (Mt 11,30) Pedig legtöbbször ismertem a nem éppen tisztességes hátsó szándékot. Néha meg is mondtam véleményemet. Volt, hogy zengett az aula. De készségesen mentem, ahová helyeztek. Őszintén mondom, sosem bántam meg. Így volt nyugodt és derűs papi életem.

A püspök viszont papjainak atyja, barátja legyen. Az egyik újonnan kinevezett püspökömnek mondtam: Mi pasztoráljuk a híveket. Minket ki pasztorál? A püspöknek kellene pasztorálnia papjait. Meg vagyok győződve, ha nem hivatalosan, hanem barátsággal közeledne papjaihoz, ha valóban érdekelné papjainak élete, azért hogy segíthessen rajtuk, akkor alig volna olyan pap, aki ne mondana el mindent, még lelki problémáit is püspökének. Hiszen végre van valaki, akinek őszintén kiöntheti szívét-lelkét, és akinek ehhez ráadásul szentségi küldetése is van. A püspök viszont csak papjai által lehet valóban főpásztor a egyházmegyéjének. Így belülről ismerné meg egyházmegyéje minden örömét, gondját, baját, és közvetlenül tudná azt befolyásolni, irányítani papjain keresztül.

A világegyház a részegyházak (egyházmegyék) összessége, közösségi egysége. Egységének letéteményese, személyes biztosítóka a pápa. Péter meg is kapta ehhez Krisztustól a szükséges küldetést és hatalmat. Csak nem szabad megfeledkezni arról, hogy Krisztus azt mondta Péternek, te leszel az egyház alapja, és nem a „kalapja”. A pápa nem áll az egyház fölött, hanem benne van. Legnagyobb méltósága neki is az istengyermekség. A többi csak officium, feladat. Az ordó alapján a pápa is csak püspök. De mint Róma püspöke, örökölte a péteri küldetést is. A pápaság nem szentségi hatalom. Jézus a tizenkettőt küldi (vö. Mt. 10,5-42; 28,16-20), a tizenkettőnek adja az oldás és a kötés hatalmát (vö. Mt 18,18), aztán külön Péternek is (vö. Mt 16,19). Az apostolok kollégiumában kétségtelenül Péteré a vezető szerep, de a kollégiumon belül és nem fölötté. Az I. és a II. vatikáni zsinaton is szó volt a kollegialitásról, de dogmatikailag még ma sincs kidolgozva, mégkevésbé jogilag.

A Szentháromság a minta. Valahogy a perichoresis tanából kellene kiindulni. A szentháromsági személyek áthatják egymást, egymásban nyugosznak. Nincs méltóságbeli különbség köztük, mindenben teljesen egyek, jóléhet, személyi karakterük más. Másként birtokolják a végtelen isteni valóságot. Kifelé egy istenként cselekszik a Szentháromság, bár a tulajdonítások valóságosak. Isten teremtette, váltotta meg, szenteli meg a világot. De az Atya a Teremtő, a Fiú a Megváltó, a Szentlélek a Megszentelő. Ezért így kell mondanunk a

Szentháromság egy Istenre vonatkoztatva: Az Atya teremtett a Fiú által a Szentlélekben. A Fiú váltotta meg a világot az Atyától küldve a Szentlélekben. A Szentlélek szenteli meg a világot az Atyától és a Fiútól küldve az Atyában és a Fiúban. Nagyon szellemesen írja az egyik Szentatya a megtestesülésről: Hárman végezték az öltöztetést, de csak egy öltötte magára az embertermészetet. A kollegiális viszonyban valahogy így kellene cselekednie a hierarchiának.

Az egyházban nem lehet egyszemélyes „diktatúra”. Nincs olyan zseniális pápa, püspök vagy pap, aki mindenhez értene. Ha az egyszemélyes hatalom túlteng, akkor uniformizálódik az egyház, és már nem igazi közösségi egység (test). Ha viszont elsorvad, vagy hiányzik az egyszemélyes hatalom, akkor szétesik a közösség, nincs igazi egység. Az egyszemélyes vezetésnek és a kollegialitásnak ki kell egyenlíteni egymást. A pápa irányít a püspöki kollégiummal együtt. Nem a vatikáni hivatalokkal. Azok nem állhatnak a püspökök fölött. A püspök irányít papjaival együtt. A plébános irányít a képviselőtestülettel együtt. Annak kellene jogi formát adni, hogy bár a pápáé, a püspöké, a plébánosé az utolsó szó, a püspöki kollégium, a papok közössége, a képviselőtestület mégse legyen pusztán gittegylet. A közösségek kiérlelt döntéseit a pápának, a püspöknek, a plébánosnak tudomásul kellene venni. Valahogy olyan módon, ahogyan az egyetemes zsinaton történik.

Az igazság gazdagságának a biztosítása

A Szentháromság példája. Igazi közösségi egységről csak akkor beszélhetünk, ha mindenki ugyanazt az igazságot vallja és bontakoztatja ki életében egyéni színnel gazdagítva. Más-más „igazságot” vallókból sohasem lehet igazi közösség. Ne feledjük a Szentháromság példáját: a törvény, az igazság és a jóság együtt alkotják a szeretetet. Nem igaz, amit ma egyre többen mondanak, sajnos az egyházon belül is: Mindegy, hogy buddhista, sintoista vagy ateista, csak szeressük egymást, akkor egyek vagyunk. Természetes, hogy szeretni kell a buddhistát, a sintoistát, az ateistát, de tudni kell azt is, hogy a különböző úton járókból sohasem lesz közösségi egység. A Szentháromságban bár más az Atya, más a Fiú, más a Szentlélek, de egy úton járnak, egyet akarnak, azért egy az Isten.

A kinyilatkoztatásban az emberiség megkapta Istentől az igazság gazdagságát, amit Jézus Krisztus teljessé tett és rábízta egyházára. Az egyháznak és az egyházon belül a hierarchiának az a legelső, legfontosabb feladata, hogy tisztán megőrizze és továbbadja. Tudták ezt nagyon jól az apostolok, azért választottak diakónusokat. *„Nem volna rendjén, mondták, hogy az asztalnál szolgáljunk, s közben elhanyagoljuk az Isten igéjét... Mi... majd az imádságnak és az ige szolgálatának szenteljük magunkat.”* (ApCsel 6,2-4) Ahhoz, hogy az egyház tisztán tudja őrizni és tanítani Isten igazságát, megkapta Krisztustól a szükséges biztosítékot: a tévedhetetlenség karizmáját. Isten nem volna bölcs, ha ezt nem adja meg egyháznak, hanem az emberek kényére-kegyére hagyja igéjét. Még azt sem tudnánk, hogy mi kinyilatkoztatás és mi nem. A Szentírás kánonját a tévedhetetlen egyház határozta meg. A Szentírást pedig már réges-rég tönkretettük volna. Ne engedjük, hogy kikezdjék az egyház tévedhetetlenségét, ahogyan ma sokan próbálgatják. Ha elveszítenénk meggyőződésünket az egyház tévedhetetlenségében, akkor a mi tanításunk sem volna több emberi bölcsességnél, mint bármely más vallásé.

De az egyház a tévedhetetlen. A tévedhetetlenség nem személyi kiváltság, még akkor sem, ha a tévedhetetlenség gyakorlati megvalósítói a pápa és a püspöki kollégium. Az ő tévedhetetlenségük csak addig tart, amíg az egyházon belül vannak. De még így sem hagyhatják figyelmen kívül az egyetemes egyház hitét. Nem az egyes részegyházét, nem is a teológusokét, hanem az egész egyházét. Mégpedig nem egyes korokban, hanem ahogy kezdettől fogva napjainkig fogadta és megélte a kinyilatkoztatást tanításában, liturgiájában és életében. Az egyetemes egyház hitérzéke (sensus fidei) az, ami a tévedhetetlenség hordozója.

A mi legfontosabb feladatunk: nagyon alaposan ismerni és szeretni a hitletéteményt (dogmákat), az egyház hivatalos tanítását. A tiszta tanítás őrzése, kibontása, továbbadása a

legelső és legfontosabb teendője Krisztus egyházának. Csak ebből lehet tiszta, szilárd hite az embereknek. „*A hit hallomásból van, de hogyan hallja, ha nincs, aki mondja, de hogyan mondja, ha nincs küldve.*” – írja a Szent Pál apostol (vö. Róm 10,14-15). Ezért van az egyházban pápa, püspök, pap. A hierarchiának ez a legszentebb feladata. Maga is ebből él, és ezzel élteni a híveket.

Döbbenetes tapasztalataim voltak. Csak kettőt hadd mondjak el. Volt egy plébános több mint harminc évig egy tanyasi plébánián. Hívei szerették. Közvetlen emberként járta a tanyákat, még azt is tudta, kinek hány disznaja, tehene van. Majd a városba került, ott káplánja lettem. Egy beszélgetés során megdöbbenve tapasztaltam, hogy még annyi hitismerete sincs, mint egy általános iskolás hittanosnak. Később az ő régi plébániáján lettem plébános. Még akkor is ő volt az eszményi plébános, pedig már harmadik utódja voltam. Tudom, mert megkérdeztem. Még azok is rá szavaztak, akik személyesen már nem ismerték. Nos, olyan hitetlen közösséggel nem találkoztam papi életem során, pedig jónéhány helyen dolgoztam. A másik: Az egyik ifjú káplánomat megkérdeztem, hogyan áll a dogmatikával. – Utáltam – volt a válasz. Hát kérem, a dogmatika, a hitletétemény a mi életünk. Enélkül lehet valaki nagyszerű szervező, mint a megkérdezett is, lehet esetleg kitűnő karitatív ember, de pap? Semmiképpen. És hogyan hitoktat, miről prédikál az ilyen ember? Azért mondanak a papok annyi közhelyet prédikáció gyanánt. A hitet élni kell, abba bele kell szerelmesednünk, de ennek feltétele az ismeret. Isten igazságai annyira mélyek, ragyogók és annyira megegyeznek az ész követelményeivel (rationabilis), hogy birtokolni az észnek is, szívnek is gyönyörűség. Igaza van a zsoltárosnak, hogy édesebb a méznél, a csorgatott lépesméznél, és értékeesebb színaranyánál, drágakőnél (1. 18. zsoltár). Ez a mi gazdagságunk. Ha ismerjük, bölcsőbbek leszünk minden embernél.

Még egyet meg kell említenem. 1996-97-ben megjelent egy dogmatika tankönyv, a Vigilia kiadásában, egyházi jóváhagyással. Németből fordították, és már több teológián használják is. Nos, ez a dogmatika nem katolikus, hanem szélsőségesen liberális-protestáns, sőt némely traktátusában nem is keresztény. Mert aki kétségbe vonja Krisztus Istenségét és a Szentháromság valóságát, az nem mondhatja magát kereszténynek. Elkezdtem a könyv katolikus kiértékelését. Remélem, kapok annyi időt és erőt az én Uramtól, hogy be tudjam fejezni. A fordítók azt mondják, hogy ez a legjobb nyugati dogmatika. Ha így van, az borzasztó. Nem hiszem, mert akkor miért kellett a jóváhagyást a következőképpen eszközölni: a „*sensor deputatus*” az, aki behozta a könyvet és egyik fordítója és lektora. A kiadója pedig a másik lektor és szintén fordító. Olyan ez, mintha hamis árut, hamis zárjeggyel csempésznének be az országba a vámosok közreműködésével. Miért volt erre szükség, ha olyan tökéletes a mű?

A boldogság biztosítása

Meg szoktunk feledkezni arról, hogy Krisztus tanítása „*evangélium*”, örömhír. Úgy kell működnie a hierarchiának, hogy a keresztény emberek valóban örvendező, boldog emberek legyenek. A keresztény öröm természetesen egészen más, mint a világ öröme. Más a forrása, más a tartalma, mások a biztosítékai. A mi főadatunk, hogy az egyént alkalmassá tegyünk a krisztusi örömmel, magának Krisztusnak befogadására. Mi pedig életünkkel és működésünkkel tanúsítsuk, hogy valóban boldog emberek vagyunk.

A keresztény öröm forrása és tartalma Isten kinyilatkoztatott igazsága. Mindaz, amit elénk tárt, hogy megismerjük őt és magunkat, és mindaz, amit ígért nekünk. Ha Istent valóban olyannak ismertetjük meg a hívekkel, mint amilyen: végtelenül boldog, izzó szeretet-közösség, Atya, Fiú, Szentlélek, akik ugyanúgy szeretnek bennünket, ahogy egymást, lehetetlen, hogy ne gyúrjanak szeretetre iránta. A keresztény öröm és boldogság tartalma ugyanis a minket szerető Isten és a mi viszonzó szeretetünk. Továbbá ha olyannak ismertetjük meg az embert is, mint amilyennek Isten látja, aki gyűlöli a bűnt, de szereti a bűnöst. A bűn vége ugyan örök kárhozat, de Isten mindent megtett és megtesz, hogy attól megmentsen. Azt akarja, hogy megtérjünk és

éljük. Végigkísér ezért gondviselő jóságával egész életutunkon. Lehetetlen, hogy ezt tudva ne keljen fel a lélekben teljes bizalom Isten iránt. A biztonságérzet pedig minden igaz öröm és boldogság alapja. „*Ha Isten velünk, ki ellenünk? ... Biztos vagyok ugyanis abban, hogy... (semmiféle) teremtmény el nem szakíthat minket Isten szeretetétől, mely Krisztus Jézusban, a mi Urunkban van*” (Róm 8,32-39). Ha pedig még azt is teljes bizonyossággal tudjuk híveink elé tárni, amit Isten ígért az öt szeretőknek: feltámadást és örök életet, akkor lesz teljessé és kiirihatatlaná az öröm és boldogság a hívők szívében. Ez a mi gyönyörűséges feladatunk.

A keresztény öröm és boldogság biztosítékait is megadta Krisztus. Ezek a szentségek, főként a szentmise és az Oltáriszentség. Jézus tudja, hogy életutunkon sok veszély fenyegeti örömünket, boldogságunkat. Erőforrásul adja szentségeit. Azt is tudja, hogy örülni, boldognak lenni csak szerető közösségben lehetséges (1. Szentháromság). Ezt a szerető közösséget teszi teljes mélységében és magasságában valósággá Istennel és egymással a szentmiseáldozat bemutatása. És végül, hogy Isten-kapcsolatunk ne csak a hit és értelem vonalán létező, hanem élő, meleg valóság legyen, ezt adja az Oltáriszentségben.

A hierarchiának tehát úgy kell a szentségek vételére fölkészíteni és a szentségeket kiszolgáltatni, hogy az a fölvevő számára valóban öröm legyen. És itt elsősorban rólunk, papokról van szó, hiszen ez túlnyomó részt a mi feladatunk. Ne feledjük, a liturgiában él az egyház. A liturgia végzése, az egyház élettevékenysége. Csúcsa pedig a szentmiseáldozat bemutatása. Minden más: oktatás, tanítás, a szentségek kiszolgáltatása azért történik, hogy a szentmiseáldozatot méltó módon mutathassuk be az Atyának Szent Fia, Jézus Krisztus által, a Szentlélek közreműködésével. Úgy kell bemutatnunk, hogy az a résztvevőknek élmény legyen. Sír a lelkem, amikor tapasztalom, hogy némely pap hogyan misézik. Hadarja a szöveget, csúnya a mozgása, alig várja, hogy befejezze az egészet. Nem szabad így misézni akkor sem, ha a harmadikat mondanánk is. Az ilyen liturgiából nem lesz élet, még kevésbé örömet, boldogságot árasztó élet. Amikor a zsinat után megszűntek az aprólékos rubrikák, és szembefordultunk a hívekkel, én bizony a kéztartást és némely mozgást tükör előtt próbáltam el. Persze nem szabad színészkednünk, mert az még visszataszítóbb. Ha áhítattal végezzük (ne féljük ettől a szótól), azzal a tudattal, hogy Jézussal és a Szentlélekkel együtt a mennyei Atyának mutatjuk be a legszentebb áldozatot, akkor úgyis természetes lesz a mozgásunk és mégis ünnepélyes. A szövegmondásunk is legyen természetesen ünnepélyes, mint ahogy nyugodtan, ünnepélyesen beszél az ember, ha meg van hatódva. Sem nem hadarva, sem nem húzva. Sohase beszéljünk rutinból, mert már kívülről tudjuk, hanem figyeljünk mindig minden szóra, azaz a mondandóknak értelmére, a megfelelő hangsúlyokra. Persze csak akkor lesz a liturgia az öröm megélése a résztvevőknek, ha nekünk is az.

Mindezek mellett, amitől a liturgia végül is valóban élővé lesz, az az Oltáriszentség. A kenyér és bor színe alatt valóságosan megjelenő, élő Jézus. Ő a szőlőtő, akiből az élet árad belénk, szőlővesszőkbe (vö. Jn 15,1-6). Ne engedjünk semmiféle próbálkozásnak, ami gyöngítené a valóságos jelenlétbe vetett hitünket. Ha kételyünk támadna, olvassuk el újból és újból Szent János evangéliumának 6. fejezetét. Jézus annyira fontosnak tartotta azt a hitet, hogy az ő teste a mennyből alászállott élő és örök életet adó kenyér, hogy amikor ezért tanítványai közül többen elhagyták, egyiket sem hívta vissza. Nem mondta, hogy nem egészen úgy értette. Sőt a tizenkettőt is megkérdezte: „*Csak nem akartok ti is elmenni?*” És ha elmennek, őket sem tartja vissza. Jézus feltétlen hitet követel. Nekünk sem lehet más feleletünk, mint Péteré: „*Uram, kihez menjünk? Neked örök életet adó igéid vannak. Mi hisszük és tudjuk, hogy te vagy az Isten Szentje.*” (Jn 6,68-69) A hogyan nem tudjuk. „Csak” annyit tudunk, hogy az élő Jézus, az emberré lett Istenfia van jelen valóságosan az Oltáriszentségben. Ha kiveszne ez a hit, akkor az egyház a szívet veszítené el. A hívek viszont rajtunk keresztül fogadják el, vagy nem fogadják el a valóságos jelenlétet. Nem mindegy, hogyan bánunk az Oltáriszentséggel akár a szentmisében, akár beteghez vive, akár a tabernákulumban őrizve. Úgy tartjuk-e kezünkben, úgy vesszük-e a beteghez, úgy viselkedünk-e a tabernákulum előtt, hogy tudatában vagyunk annak: a mindenség

Ura, Istene az, akit kezünkben tartunk, akit magunkkal viszünk, aki előtt térdet hajtunk. (Vagy le is borulunk, ha egyedül vagyunk templomunkban.) Oly megfoghatatlanul csodálatos az Isten, hogy ennyire közel akar lenni hozzánk. Az oltáriszentségi Jézus az, aki által igazi közösség lehet egy templomi közösség, az egyházközség és az egész egyház is. Ha Őt szeretjük, aki megfogható közelségben van hozzánk, akkor olyan természetes, hogy szeretnünk kell embertestvéreinket is, akik ugyanolyan megfogható közelségben vannak.

Az öröm, a boldogság megtartásának eszközei még a szeretetközösségek. Tíz-húsz családból álló szeretetközösségekben lehet állandó jelleggel megélni a keresztyén örömet. Azok ugyanis ismerik egymást, ha kell, segítik egymást. Mindegyik megéli, tudja, hogy biztosan számíthat a többire. Nincs egyedül. Az igazság az, hogy Isten – még az Oltáriszentségben is – bizonyos értelemben távol van. Csak a hit révén tudom, hogy közel van hozzám. Néha ugyan megkapom az élményt is, de csak néha. Aki fizikálisan mindig közel van hozzám, az az embertestvér. Szent János írja levelében: „*Szeretteim, szeressük egymást, mert a szeretet Istentől van. Mindaz, aki szeret, Istentől született és ismeri az Istent. Aki nem szeret, nem ismeri az Istent, mert az Isten szeretet... Istent sohasem látta senki. Ha szeretjük egymást, Isten bennünk él, és szeretete tökéletes lesz bennünk... aki szeretetben él, Istenben él, és Isten őbenne... Aki azt állítja: Szeretem az Istent, de felebarátját gyűlöli, az hazug. Aki ugyanis nem szereti testvérét, akit lát, Istent, akit nem lát, hogyan szerethetné?*” (1Jn 4,7-20) Világos beszéd. A szeretet valóságát, hogy mit jelent szeretni, azt a felebarátot szeretve tanulhatjuk meg. Az öröm és boldogság az embertestvért szeretve állandósul lelkünkben. A pasztoráció célja tehát ilyen szeretetközösségek létesítése. De mindenek előtt a papok közösségének (pl. egy esperesség) kell ilyen szeretetközösséggé válnia.

A klasszikus pasztoráció alapeszméjét így lehetne megfogalmazni: a plébános felelős a területén lakó minden emberért. Én még ezt tanultam, és plébánosként ezt igyekeztem megvalósítani. Több mint háromezres tanyasi közösség volt az első plébániám húsz évig. Először igyekeztem mindenkit személyesen megismerni. Minden családról kartont készítettem a legfontosabb adatokkal. A területet felosztottam 20-30 házból, tanyából álló csoportokra. Minden csoportnak megvolt a felelőse. Azon a vidéken szokás volt a házszentelés. Majdnem 100%-ossá tettem. Januártól három hónapig minden nap házat szenteltünk. Igaz, káplánom is volt. A csoportfelelős bejött, megegyeztünk a házszentelés napjában, ő értesítette a csoportját és megállapodtak, hogy melyik tanyában lesz este a szentmise. A házszentelés befejeztével ugyanis minden nap szentmisét mutattunk be az egyik tanyában. Állandó jelleggel pedig öt távoli tanyán miséztünk szombaton délután vagy vasárnap. Ezekből a szentmisékből sajnos végül csak egy maradt meg, a többi érdeklődés hiányában kimúlt. Továbbá minden 5-10, 15 stb. éves házasságok levélben köszöntöttem évfordulójuk alkalmából és meghívtam őket közös ünneplésre. A meghívottak 70-75%-a el is jött. Az esti szentmise alkalmával megújították házassági ígéretüket és esküjüket, majd a szentmise után közös vacsora volt a vendéglőben. Hogy mennyi lelki haszonnal járt? Nem tudom. A templombajárók száma nem növekedett észrevehetően. Lehetetlennek tartottam azt is, hogy területemen szentségek nélkül haljanak meg az emberek, mert a nagyobbik rész bizony nem hívott papot. Megszerveztem a betegek napját. Virágvasárnap meg már előtte az egész közösség megmozdult. A nyilvántartásból kiírtam a hetven év felettieket, a csoportfelelősök megkapták a maguk névsorát és értesítették őket. Káplánommal mindegyiket meggyóntattuk (ez újabb 300 tanyát jelentett), az ágyhoz kötött betegeket megáldoztattuk és elláttuk a szent kenettel, a többit a templomba irányítottuk. A csoportfelelősök gondoskodtak a fuvarról, ha szükség volt rá. Megható jelenetek is voltak, amikor a fiatalok kezükre ültetve hozták az öregeket, vagy a féllábú anyát a fia ölben hozta a templomba. A templom zsúfolásig megtelt öregekkel, betegekkel és hozzátartozóikkal. Háromszáz körül volt minden évben, akik ünnepélyesen fölvtették a betegek kenetét. Ennek ellenére sokan haltak meg szentségek nélkül a hetven év alattiak közül, pedig más szankciók is voltak: nem volt harangzó és búcsúztató, ha a hozzátartozók mulasztása miatt történt. Hát

ennyi. Végül is nem tudom, mennyi volt húsz éves munkám eredménye. Az biztos, hogy látható, tapasztalható módon nem változott meg a közösség. Eltúrték, elfogadták, amit tettem velük, de maradtak annak, akik voltak.

Megöregedve kénytelen vagyok megváltoztatni a pasztoráció módjáról vallott felfogásomat. Azt hiszem, Karl Rahner mondta: a jövő egyházképe, fölépítése körkörös lesz. Legbelül a Krisztusnak teljesen elkötelezettek, majd a kevésbé elkötelezettek következnek, legkívül pedig a szimpatizánsok. Szerintem igaza van. A pasztoráció legfontosabb feladata tehát, a legbelső kör kiépítése, hogy legyen egy olyan közösség, amelyhez aztán majd lehet csatlakozni. Ezt a közösséget is 5-10 családból álló kisközösségekből kell fölépíteni. És itt a családon van a hangsúly. Mert a Krisztusnak elkötelezett, keresztény család a plébánia élő alapsejtje. Pasztorálhatom az egyént óvodás korától egyetemista koráig, ha nem köt igazán keresztény házasságot, akkor a jövő számára elveszett. Lehet egy mázsa búzám. Abból most kenyeret is, kalácsot is süthetek. A jövőt azonban csak a csíráképes búzaszemek (családok) képviselik. Azok azonban biztosan.

Már említettem azt a 100%-osan katolikus, majdnem teljesen hitetlen plébániámat. Lehetett volna törvényesen katolikus óvodát létesíteni. El is indítottam, az önkormányzat is akarta, mégsem lett belőle semmi, mert a „katolikus” szülők nem akarták. Tudjátok mit válaszoltak a nyolcadikosaim arra a kérdésre, hogy miért bémájkozunk? „Azért bémájkozunk, hogy ne kelljen többet templomba járni.” Nem egy, hanem legalább négy írta ezt. Honnét vették a gyermekek? Bizony a szüleiktől. Tudtam, hogy ilyen a közgondolkodás. A tények mutatták. De én írásba is megkaptam. Hiszen a gyermek még őszinte. Igen, a családot nem lehet megkerülni. A keresztény nagycsaládok az egyház jövőjének letéteményesei.

Hadd fejezzem be egy történelemből vett példával. Jézus mennybemenetele előtt kiadja parancsát a hozzá hű közösségnek, amely Szent Pál szerint kb. ötszáz főből állt: *„Menjete... tegyetek tanítványommá minden népet, kereszteljétek meg őket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében, és tanítsátok őket mindannak megtartására, amit parancsoltam nektek.”* (Mt 28,19-20) A Szentlélek eljövetele után el is indult a kis közösség és hirdette Krisztust. Először ismert területen a zsidók között, de hamarosan ki kellett lépniük a pogány Római Birodalom területére. A rómaiak erkölcsé talán még a mainál is alacsonyabb szinten állt. Ma is emlékszem tanáromra, ahogy felolvasta valamelyik Krisztus korabeli írótól: „A római matrónák már nem a konzulok szerint számolják az éveket, hanem férjeik szerint”. Rómában kétévenként választottak konzult. Nem beszélve az egyre jobban terjedő homoszexuális és leszbikus kapcsolatokról. A nép szórakozása pedig a cirkusz volt, ahol a legfőbb attrakció a gladiátorok viadala. Azaz nyílt színen ölték egymást. Eddig talán még nem jutottunk el. Bár ki tudja? Nem sokban különböznek a tévéattrakciók ettől. Ezeknek az embereknek kellett hirdetni a krisztusi erkölcsöt: a tisztaságot, a hűséget, a gyermekek vállalását, a szelídséget, a jóságot, az ellenségszeretetet stb. Ráadásul alig harminc év után kitört a véres üldözés és tartott majd háromszáz évig. Nagy Konstantin ellenfele elleni küzdelmében mégis a keresztényekre támaszkodott, pedig nem volt keresztény, csak élete végén keresztelkedett meg. Miért? Reálpolitikus volt. Akkorra a Római Birodalomban a keresztények tömege már meghatározó lett. Hogyan történhetett ez? A keresztények vállalták a gyermekeket, kereszténynek nevelték őket, azok keresztény házasságot kötöttek és így tovább. A pogányok viszont erkölcstelen életük következtében egyre jobban fogyatkoztak. Igen, ez az élet és halál útja ma is. Az élet törvényét pedig a családok hordozzák és azt megkerülni nem lehet.

5. elmélkedés – A hivatás

A pap számára hivatásának kérdése létkérdés. Az ti., hogy Krisztus valóban hívta-e őt. Nagyon vigyázzunk, mert a papnevelésbe is belopódzott a szabadelvű mentalitás.

A mi egyházmegyei zsinatunkon pl. majdnem belekerült a végleges szövegbe a következő megállapítás: A fiatal papok identitásválságának oka, hogy nagyon zártan nevelődnek. Nem tudom, ki csempészte be, mert az eredeti szövegben nem szerepelt, csak a plenáris ülésen, a végleges szövegezéskor kaptam föl rá a fejemet. Azonnal hozzászóltam: Ez nem igaz! Mi annak idején valóban zártan nevelődtünk, nem úgy, mint ma. A szemináriumból csak engedéllyel léphettünk ki, és akkor is szociussal. Nekem mégsem volt soha identitászavarom. Sőt, akik ismernek, jól tudják, a nagyon is erős papi öntudatom miatt voltak bajaim. A szemináriumnak éppen a hivatás kitisztázása lenne legelső feladata. Ahhoz pedig csend, zártság kell. Zajban, zürzavarban lehetetlen. Az inkriminált mondat ugyan nem került bele a végleges szövegbe, de a szeminárium és a teológiai főiskola ügyeinek kivizsgálására erőlködésekre egy négytagú bizottság kinevezésével – amibe én nem kerültem bele – be is fejeződött az egész. A bizottság talán kétszer ülésezett és kimúlt. Nagy bajok vannak a papnevelés terén.

Hamis elképzelések a papnevelésről

Egyre jobban terjed az a nézet, hogy ha több papot akarunk, akkor le kell szállítani a követelményeket. Megváltozott a világ. A mai fiatalok szabadságban nőttek fel, már nem viselik el a szigorú kötöttségeket. Szabadságjoguk megsértéseként élik meg. Nos, ez tetszetős hazugság. Semmiféle jogsértés nem történik egy szeminárium szigorú fegyelme révén, hiszen aki oda belép, teljesen szabadon teszi. Tudja, hogy mit vállal. Sőt, éppen ez a szigorúság lesz egyik döntő mércéje alkalmasságának.

Az igazság az, hogy egy férfi – ha valóban az –, csak nagyszerű, erejét próbára tevő eszményre hajlandó rátenni egész életét. Olvastam vagy hallottam valahol: Élni csak azért érdemes, amiért meghalni is érdemes. Miért menne valaki papnak, ha a papi élet ugyanolyan, mint a világi? Miért vállalná akkor a papi étellel járó áldozatokat, mint pl. a coelibátust? A szemináriumok, szerzetesrendek elnéptelenedésének oka nem a szigorúság, hanem ellenkezőleg, az egyre terjedő engedékenység, színvonaltalanság.

A MÉRLEG 98/3. számában egy értekezés jelent meg Albert Dilanni marista szerzeteselőjárótól „A szerzetesi hivatások alakulása” címen (300-308. o.). Elolvasásra ajánlom az egészet. Itt csak kivonatossan ismertetem.

„A II. vatikáni zsinatot követő első 25 év folyamán két határozott irányvonal különült el egymástól. Úgy tűnt egyrészt, hogy minél »haladóbb«, vagy változásokra törekvőbb egy közösség, annál kevésbé képes hivatásokat ébreszteni... Néhány közismert szerzetes közösségben például, amely a II. vatikáni zsinat óta látványos változásokat vezetett be, az átlagéletkor mostanra elérte a 73 évet. Másrésztől néhány közösség... bővelkedett hivatásokban, de csak az új alapításúak és ultra-konzervatív felfogásúak... A 90-es években azonban valami új dolog történt. A hivatások ébresztésének képessége nem korlátozódott többé az új konzervatív alapításokra... amennyiben e közösségek hajlandóságot mutatnak a szerzetesi élet klasszikusabb formájához való bizonyos mértékű visszatérésre.” Példaként a francia domonkosokat hozza. A három tartományból kettő hajlandó volt a „visszatérésre”, és ott már 10-10 novicius van. Ahol nem voltak hajlandók, ott egyetlen új hivatás sem lett, ezért a párizsival egyesítették. „Az új jelentkezők a rendszeres imaélet, a Tanítóhivatal iránti hűség és a katolikus teológia teljes gazdagságának szeretete, a szemlélődés és a lelkek megmentése klasszikus küldetése felé fordultak.”

„Az ördög ügyvédjét játszva megkérdeztem az egyik domonkost: »Ezek az új jelöltek vajon nem mindannyian ókonzervatívok? Nem csak biztonságra és egyszerű válaszokra vágnak? Vajon nem egyszerűen a restauráció iránti nosztalgia vezeti-e őket?« A válasz gyors és határozott: »Ezek az emberek konzervatívak és intelligensek. A habitus viselete számukra hitük megvallásának egy módja és csendes tanúságtétel a Transzcendensről. Felnőtt fejjel tértek meg, és úgy érzik, hogy kincsre bukkantak, amit meg akarnak osztani másokkal.« A szerzetes később hozzátette: »A régi Katolikus Akció mozgalom azt hirdette, hogy láthatatlan kovásszá kell válnunk a tésztában. De ez megpróbáltatott és könnyűnek találtatott. Ezek a fiatal emberek egy látható és tanúságtévő egyház... részesei akarnak lenni.« A marista atyák bostoni tartományának újoncmestereként sok más közösséggel találkoztam, akik hasonló történeteket mesélhetnének...»

Majd még ilyeneket ír (az O.S.D.-ről, Szent Domonkos rendje vagy az Örömhír Szolgái-ról van szó): „Mindannyian teljes szerzetesi habitust viseltek... Liturgiájukban bőségesen használtak tömjént, és külön időt szántak a szentségimádásra. Valamennyien kifejezték tántoríthatatlan hűségüket az egyház Tanítóhivatala, mint hit és erkölcs kérdéseiben legfőbb vezető testület felé...” P. Willard F. Jabusch írása alapján mondja: „... a fiatalok vallásos ízlés és érdeklődés tekintetében sokkal inkább hasonlítanak nagyszüleikre, mint a háború utáni nagy nemzedékre. Elbűvöli őket nagyanyáik hagyományos vallásgyakorlata, és a haladók nagy bosszúságára nem érdekli őket az egyházban folyó vita a papi nőtlenségről és a nők pappá szenteléséről. Közismert tény, hogy a haladók legutóbbi próbálkozása, hogy egymillió katolikus aláírását gyűjtsék össze ügyük támogatására, szégyenletes kudarcba fulladt... alig 37 ezer aláírást sikerült szerezniük... a fiatalabb katolikusok... Nem elégszenek meg azzal, hogy a vallás pusztán »megkeresztelt« pszichológia vagy szociológia legyen. Olyan vallást akarnak – amilyen az hagyományosan is volt –, amelyen keresztül kapcsolatba léphetnek a Természetfölöttivel. Olyan egyházhöz szeretnének tartozni, melyet betölt Krisztus misztériuma: a szentség és a kegyelem egyházához, amely az üdvösség üzenetét hordozza amellelt, hogy igazságosságot és békét akar ezen a földön. Példa számukra II. János Pál pápa és Teréz anya szenvedélyes hite, mely megszabadítja őket a félelemtől, és képessé teszi őket hitük megvallására még hitetlen uralkodók és vezetők előtt is... Az utóbbi időkben a megújulás liberális modellje kemény kritikát kapott... úgy tűnik, hogy a szerzetesi élet »liberális« modelljét valóban túlhaladta az idő... Elbeszélgettem ezekről a dolgokról Jim Tuckerrel, a római North American College szeminaristájával... Megkérdeztem, hogy mennyire esnek egybe saját tapasztalataival, melyeket a fejlett világ minden tájáról Rómába összesereglett papnövendékek között szerzett. Válasza teljes mértékben egyetértő volt... nagy érdeklődéssel »kutatják a II. vatikánum dokumentumait, hogy képesek legyenek megkülönböztetni a zsinat eredeti elképzeléseit az egyes személyek szeszélyeitől.« Erősen szeretnék »visszaállítani a szent liturgia elveszett méltóságát és tiszteletét«, és reménykednek a »laikusokkal való gyümölcsöző együttműködésben az evangelizálás területén. Elképzelésük szerint ennek úgy kellene megvalósulnia, hogy maximálisan tiszteletben tartsák mind a papság, mind a laikusok különböző szerepét és sajátos talentumait«. Úgyszintén szeretnék magukat határozottan elkötelezni »Krisztus teljes örömhírének hirdetése mellett, a Tanítóhivatal és az egyház élő hagyományának irányítása alatt«. Ezenkívül törekszenek az »Eucharisztia és a Szűzanya iránti tisztelet megújítására, ahogyan a szent zsolozsmát is szeretnék visszahelyezni méltóságába.«”

Remélem, ez a kissé hosszúra sikeredett idézet elegendő indítást ad arra, hogy belássuk, nincs igazuk a szabadelvűséggel fertőzötteknek.

A hivatás szerepe a pap életében

Csak abból lehet és lesz igazi papi ember, akit Krisztus hívott, mint az apostolokat. „*Már nem mondalak titeket szolgálóknak, mert a szolga nem tudja, mit tesz az ura. Barátainknak mondalak titeket, mert mindent tudtul adtam nektek, amit Atyámtól hallottam. Nem ti*

választottatok engem, hanem én választottalak titeket és arra rendelvelek, hogy munkátokkal gyümölcsöt hozzatok: maradandó gyümölcsöt... Ha a világ gyűlöl titeket, tudjátok meg: Engem előbb gyűlölt nálatok. Ha a világból volnátok, a világ, mint övéit szeretne titeket. De mivel nem vagytok e világból valók – hiszen kiválasztottalak titeket a világból –, gyűlöl titeket a világ. Emlékezzetek vissza a tőlem kapott tanításra: Nem nagyobb a szolgálta uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak. Ha az én tanításomat megtartották, a tiéteket is megtartják.” (Jn 15,15-20) Majd főpapi imájában így könyörög Jézus az Atyához: „Értük könyörgök. Nem a világért könyörgök, hanem azokért, akiket nekem adtál... Én már nem vagyok e világban, de ők a világban vannak... Szent Atyám, tartsd meg őket nevedben, amelyet nekem adtál, hogy egyek legyenek, mint mi... Áadtam nekik tanításodat. A világ gyűlölte őket, mert nem e világból valók, amint én sem vagyok e világból. Nem azt kérem, hogy vedd el őket a világból, hanem hogy óvd meg őket a gonosztól... Szenteld meg őket az igazságban: a te igéd igazság. Amint te küldtél engem a világba, úgy küldöm én is a világba őket. Értük szentelem magamat, hogy ők is szentek legyenek az igazságban.” (Jn 17,9-19).

Gondolom, világosak Jézus szavai. Ő az, aki kiválaszt, ő az, aki küld, ő az, aki miatt mások vagyunk, mint a világ. A papi hivatástudatnak ez a tartalma. Ezt kell magunkban kitisztáznunk, hogy abszolút biztosak legyünk benne. Ennek helye a szeminárium, ahol hivatásos vezetők segítségével és példájuk nyomán, az elkülönített zárttságban juthat el az ember a világos, biztos hivatástudatra. Aki nem jut el oda, annak mindig „identitás-zavara” lesz. Ne feledjük, hogy a nagy szentek, mielőtt beleálltak a munkába, sokszor évekre kivonultak a világból, hogy Istennel, Krisztussal tisztázzák hivatásukat. Ezt a sokszor kemény munkát kell vállalni és elvégezni a szentelés előtt mindenkinek, aki úgy érzi, hogy Isten papi életre hívta őt. Csak akkor szentelődhetne, ha teljesen biztos ebben.

A papi élet ugyanis nem más, mint a hivatással való küszködés egy egész életen át. Ezt az állandó küzdelmet csak akkor képes vállalni az ember, ha teljesen biztos abban, hogy Krisztus hívta. A hivatástudat ugyanis úgy vonul végig a pap életén, mint valami elszakíthatatlan, vörös fonál. Erre fűződik fel életének minden dolga, mint golyók vagy gyöngyök: a jó és a rossz, az erény és a bűn, a siker és sikertelenség. Minden a hivatását szolgálja. Ebben az esetben aztán mindegy, hogy mi a sorsom egyházamban: elismerés vagy mellőzés. Mindegy, hogy a társadalom hová helyez: föl vagy le, megtisztel-e vagy megaláz, vagy üldöz. Én pap vagyok mindörökké. Ehhez nem lehet hozzátenni semmit, de el sem lehet venni. Bárhol vagyok, bármilyen körülmény között, mindenütt pap vagyok.

A hivatástudat mégsem személytelen. Nem az egyházzal, nem a társadalommal, hanem Krisztussal küszködöm, győzködöm egész életemben. Ő az, aki hívott, hogy kövessem, és ha valóban hívott, akkor soha el nem ereszt. Isten a kiválasztását nem bánja meg – mondogatta sokszor P. Hunya. Ez adja a biztonságot. Ő személyesen engem választott. Azt mondta nekem az én Uram egy alkalommal, amikor külső és belső kudarcaim következtében a padlón voltam: Mit akarsz? Nem vagyok én elég neked? Én nem a teljesítményedet akarom, hanem téged. – Sokszor kérdeztem: Miért éppen engem? Választ sosem kaptam. Azt hiszem, nincs is rá válasz. Ez a szeretet misztériuma. Ha meg tudom mondani, miért szeretek valakit, az már nem is igazi szeretet. Gondolom, Isten is így van ezzel. A mi számunkra Krisztus az, akivel szerelmes, baráti pár-kapcsolatban élve egészséges személyiségűvé válhat a coelebsz papi ember. Ha ez a személyes párkapcsolat nincs meg, akkor nem tud kibontakozni a szeretetben, akkor kivédhetetlenül önzővé válik. Elmerül vagy a pénzszerzésben vagy az élvezetben, vagy a hatalom-, az előmenetel hajszolásában. Ahhoz viszont, hogy ez a személyes szeretetkapcsolat kialakuljon, tudnom kell, hogy Jézus magának választott engem már anyám méhétől kezdve.

Hivatásom története

Öreg fejjel visszatekintve teljesen egyértelmű számomra, hogy Isten miként irányította életemet nem közvetlenül ugyan, de következetesen terelgetve a papságig és azóta is, minden rugdalózásom ellenére.

Gyermekkoromban sohasem akartam „valami” lenni. Természetesen pap sem. Édesanyámnak fölséges hite, Isten előtti abszolút hódolata határozta meg vallásos életemet: imádság, szigorú böjtölés, gyakori – ha nem is mindennapi – szentmise, szentáldozás, ministrálás. Gondolkodás nélkül, egyszerűen jól éreztem magam Isten közelében. Emellett azonban csibész voltam, minden csibészségre kész. Egy alkalommal valamelyik rokonom megkérdezte, hogy pap leszek-e. Nem válaszoltam, csak csodálkoztam. Soha eszembe sem jutott, hogy pap legyek. Kamasz koromban fölmondtam a vallásos életnek, cinikus lettem, nem nagyon tanultam, szabadszájú nagy csibész voltam. Jellemző egyik osztálytársamnak és barátomnak a reagálása, amikor megtudta, hogy papnak jelentkeztem: „A Lenke?!” (Ez volt az én ragadványnevem az osztályban. No, nem nőiességből kifolyóan, hanem a „Tökéletlenke” rövidítéseként.) „A Lenke?! Aki annyit szentségelt?!” A vallással már csak a vasárnap kötött össze, és az, hogy minden reggel ötkor keltem, hogy paptanároim öltöztetésében és a ministrálásban segíthessek a sekrestyésnek. Ma sem tudom megmondani, hogy miért tettem. Ez a kettősség valahogy végigkíséri egész életemet. Erre az időre datálódik Solvejg-élményem is – amiről már szoltam –, hogy megsejtettem valamit az igazi szeretetről.

Változást tizenhét éves koromban a diákszerelmem hozott. Erről is beszéltem már. Megnyíltam. Ismét tudtam szeretni. Istent is. Papságról azonban szó sem lehetett, hiszen szerelmes voltam. Elméleti fizikus akartam lenni. Aztán halálos beteg lett, akit szerettem. Halála előtti délután ért először a konkrét hívás. Ma is látom magamat kis kertünkben a ház mellett, és hallom a hangot: Légy pap, ő pedig apáca. Akkor életben marad. Gyötrődtem és könyörögtem, de nem tudtam lemondani róla. Másnap reggel meghalt. Így mentem érettségizni, mintegy álomban. Isten-szeretetem azonban változatlan maradt. Érettségi után azonnal munkát vállaltam az Igazságügy Minisztérium számvevőségén és „mezei”-ként beiratkoztam az egyetem jogi karára, hogy valami értelmes dolgot is tegyek. Nem akartam jogász lenni, de segítenem kellett szüleimnek, hiszen már benne voltunk a háborúban. Negyvenháromat írtak ekkor. Negyvenötben besoroztak, de kiképezni már nem tudtak. Mielőtt bezárult volna Budapest körül az ostromgyűrű, századunkat ki akarták vinni nyugatra, de megszöktem. Katonaszökevénynek lenni a nyilas időkben nem volt éppen életbiztosítás, de nem félttem. Ez nem pusztán az ifjúság velejárója, hanem valami alapadottságom. A félelmet egyszerűen nem ismertem. Sohasem félttem senkitől és semmitől. Hogy ebben mekkora szerepet játszott Isten jelenlétének tudata? – nem tudom. Erősebben vagy gyöngébben, de valahogy ez a tudat is végigkísérte életemet.

Ekkor már a Belvárosban laktunk, közel az Angolkisasszonyok iskolájához, zárdájához, mert Wekerlén kibombáztak. Jól ismertem az Angolkisasszonyokat és ők is engem, mert a kislány hozzájuk járt, így többször megfordultam náluk. Természetes volt tehát, hogy minden reggel ministráltam a szentmiséjükön. Itt ismerkedtem meg Ruppert atyával, és mellészegődtem. Járt a óvóhelyeket és misézett, én pedig segítettem és ministráltam. Egy nap az az ötlete támadt, hogy bemegy a gestapo-foglyokhoz. A németek ugyanis kb. százötven foglyot már nem tudtak nyugatra vinni. Az Országház pincéjében tartották őket. Volt közöttük 15 pap is. Ruppert atyának pedig – sváb származású lévén – igazolása volt a német városparancsnoktól, hogy lekipásztori munkáját köteles mindenki segíteni. Természetesen én is vele mentem. Engem csak az „előszobáig” engedtek – egy nagy terem, körben ajtókkal –, őt azonban bekísérték az egyik szobába. Néhány perc múlva a szó szoros értelmében kirúgták. Őt viszont nem lehetett kirúgni. Ismét bement, és végül engedtek. Beszélhetett a papokkal. Persze nem mindegy egyszerre. Így rendszeresen jártunk az Országház pincéibe. Ruppert atya ostyát és bort csempészett be, a fogoly papok pedig kis cédulákat adtak át neki, amelyen a többi – pesti – fogoly címe volt, és hogy mire

volna szükségük. Az én feladatomban lett aztán fölkeresni a hozzátartozókat. Egész nap jártam a várost Pesttől Budáig, miközben jártak a Raták, bombáztak és lőttek. Sok „meleg” helyzet adódott. Pl. alighogy elfutottam az egyik helyről a Kálvin téren át, odacsapott egy bomba, és akik nem futottak el, mind ottmaradtak. Mellém esett le egy akna, és nem robbant föl stb. Pest eleste előtti délután még meglátogattuk a foglyokat. Akkor már a Vár pincéiben őrizték őket. Futva mentünk át a csupalyuk Erzsébet-hídon. Ez volt a legkritikusabb. Meg kellett várni, hogy merre fordul a Ráta, aztán gyerünk... vagy átérünk, vagy nem. Amikor visszaértünk és befordultunk a szeminárium utcájába, akkor lőttek ki egy aknasorozatot. Szerencsére a házak tetejére estek és nem az utcába. Mikor elváltunk, könnyfátyolos szemmel mondta Ruppert atya: „Áldjon meg az én Istenem, Gyurka, mert én már nem tudlak megáldani”. Ezek voltak hozzám utolsó szavai.

Másnap reggel idegen hangokra ébredtem. A Vámház felől oroszok masíroztak az utcánkba. Gondolkodtam: Ki merjek menni, vagy ne? Végül elindultam az Angolkisasszonyokhoz. – Ruppert atya? – kérdeztem. – Itt volt, de elment. – Mentem a szemináriumba. Jól ismertek Ruppert atya révén is, meg régebbiről is, mert egy barátom kispap volt. – Itt volt – felelték, de már elment, nem tudják, hová. A Károlyi-palotába indultam. Annak óvóhelye volt egyik állandó misézőhelye, ott tartózkodott unokanővére is. Megtaláltam. Ott feküdt az óvóhely bejárata előtt reverendában két kicsi lyukkal a homlokán. Ha nem kések fél órát, valószínűleg én is ott fekszem. Három nap múlva begyűjtöttek az oroszok. Minden férfit elfogtak, akit az utcán találtak, és mint hadifoglyot vitték ki őket. Tőlük is megszöktem, mondván: – Megyek majd én keletre is – mentem is hatvanhétben –, de csak ha én akarok. – Ezek után – jogosan – az a hír terjedt el a városban, hogy mindenkit kitelepítenek. (Utólag már tudjuk, hogy meg is tette ezt Sztálin más néppel.) Nem féltem a hírről, csak azt mondtam magamban, akkor legalább azok között legyek, akikhez tartozónak érzem magam.

Így mentem jelentkezni a Központi Szeminárium rektorához, Marcell Mihályhoz, hogy vegyen fel kispapjai közé. Sarokba szorított az én Uram. Sokszor mondtam viccesen-komolyan: Egy világégést kellett produkálnia ahhoz Istennek, hogy döntésre késztesse. Mindenesetre a mindenható Isten ismeri és föl is használja az eseményeket céljai érdekében.

– Nem úgy van az, Gyurka – felelte Marcell atya nevetve. – Valamelyik egyházmegyéhez kell tartoznod.

– Hát akkor mit tegyek?

– Nézd, Esztergommal, Váccal még nincs kapcsolat – harcok voltak arrafelé –, de Szegeddel igen. Konkurálj oda.

– Rendben van – válaszoltam. – Én pap akarok lenni. Olyan mindegy, hogy hol.

Meg is írta a levelet. Nem tudom, mit írt benne, de két hét múlva megérkezett a válasz: föl vagyok véve. Maradhatok a központiban, csak alkalomadtán személyesen is jelentkezsem. Nem maradtam. Ismertem a központit, így fogalmaztam magamban: Nem egyetemista akarok lenni, az már voltam, hanem kispap. Szegedről sok jót hallottam a Pesten rekedt szegedi kispapoktól, különösen P. Hunya Dániel S. J. spirituálisról. Szeged akkor fölötte állt a központinak lelki és tanulmányi szempontból egyaránt. Így érkeztem 1945. március 5-én Szegedre. Nekem P. Hunyára volt szükségem – az volt a gondviselés útja –, akiben feltétel nélkül megbíztam. Az ő szavára ugrottam fejest a szentelésbe, becsukott szemmel, mindent vállalva. A hivatásomban teljesen biztos voltam, csak magamtól féltem, de rettenetesen: tudom-e tisztán élni papi életemet? A tisztaságról vallott eszményem és édesanyám szava lebegett előttem. Mikor bejelentettem, hogy pap leszek, ennyit mondott könnyes szemmel: „Csak jó pap legyél, fiam!” Magamban ezt így mondtam már korábban: Ha pap leszek, nem olyan leszek, mint akiket ismerek. Ma már tudom, hogy hihetetlen góg volt ebben. Meg is fizettem érte keservesen.

Hát így terelgetett az én Uram a papságig kanyarós úton egyenesen. Tudom, hogy papnak születtem, hogy Isten öröktől fogva kiválasztott. Ez a tudat tartott meg a papságban is papi

életem ugyancsak kanyargós útjain. Minden mellőztetés, rosszakarat, sőt bűneim ellenére tudtam, hogy pap vagyok és nem is tudnék más lenni.

Mit eredményez a biztos hivatástudat a gyakorlatban

Egy fiatal papunk néhány év után kilépett, megnősült. Nagyon szerettem, nagyon sajnáltam. Összetalálkoztunk az utcán. Kért, hogy szeretne velem beszélni. Örömmel álltam rendelkezésére. Hosszasan elbeszélgettünk. Mondanivalóm lényege ez volt: Teljesen mindegy, hogy coelebszen vagy házasként éled az életed. A lényeg az, hogy úgy éld, ahogyan Isten gondolta el. Ezt kell kitisztáznod, mert boldog csak akkor lehetsz, ha az ő akaratát követed. Akkor leszel otthon az életedben. Ha valóban az az akarata, hogy házasságban élj, akkor mindent megteszek, hogy megkapd a fölmentést. Később ismét összefutottunk. Csak annyit mondott: „Föladtad nekem a leckét”.

Igen, ez a lecke az egyetlen, ami fontos: azt tegyem, amit Isten akar. Ha biztos a hivatástudatom, azt akarja, az övé legyek, őt szolgáljam és érte az embereket, akkor semmi más nem számít, még bűneim sem, ha nem tudatos gonoszságból, hanem gyarlóságból történtek. Ott szolgálom és úgy, ahol és ahogyan ő akarja. A pap számára viszonylag könnyű eltalálni Isten akaratát, mert az a püspök döntésében (diszpozíció) nyilvánul meg. Ezt követtem egész papi életemben. Sohasem kértem magam sehova, sohasem akartam elmenni onnét, ahol voltam, amíg tovább nem küldtek. Akkor is készségesen mentem, ha tudtam, hogy irigység vagy gonoszság áll a diszpozíció mögött. Legfőljebb megmondtam, hogy ne gondoljanak hülyének. Néha zengett az aula. Az irodaigazgató csak pissegett, én meg mondtam a magamét. A püspökömnek is mondtam kemény dolgokat, de ha diszponált, eszembe sem jutott nemet mondani.

Ennek eredménye a boldog papi élet. Már helynöki beosztásban, a második infarktuszom után, új végrendeletet kellett írnom. Ezt írtam benne: Emberileg valószínű, hogy infarktussal fejezem be földi életemet. Pedig úgy gondoltam, hogyha előbb nem, életem végén sokat kell majd szenvednem bűneim miatt, mert nagyon könnyű volt eddig. Nos, az én Uram most is szavamon fogott. Egy év múlva jött a harmadik infarktus és a halálból visszahozó operáció, annak minden szenvedésével, elesettségével együtt. Zérusról vagy talán még mélyebbről kellett újraindulnom és most is kb. 50%-os vagyok. Ennek ellenére azt kell mondanom, így érzem: könnyű volt. A püspököm, amikor az intenzíven meglátogatott, mentegetőzni kezdett, hogy nem tudott korábban jönni.

– Ugyan, hagyd – szakítottam félbe. – Te teszed a magad dolgát, én pedig a magamét.

Akkor valóban az volt a „dolgom”, hogy kínlódjak. Igen, a szenvedésben is „otthon” lehetünk, ha Isten kezéből fogadjuk, ha akarjuk, mert ő akarja, így, belülről nézve, mindig könnyű lesz, hiszen az történik, amit én akarok, ha kívülről nézve nem is látszik könnyűnek.

Papságom negyvenkilenc éve alatt tizenhat diszpozícióm volt, pedig az első plébániámon húsz évet töltöttem. Tizenhét éves kápláni időm alatt egyik plébánosomat csak azért nem vertem meg, mert kifutottam saját szobámból. Olyan gyalázatos dolgokat mondott rólam. Egy másik plébánosom utasítása szerint jártam el hitoktatás ügyben. Még meg is kérdeztem: – Megy ez így? – Azt felelte, ők így szokták csinálni. Megtettem. Összeröfönt a községi pártbizottság. Másnap már hívatta plébánosomat az ÁEH-s. Ő mindent letagadott. Később megtudtam, hogy az ÁEH-snak köszönhettem, hogy nagyobb bajom nem lett, sőt csak a szokásos diszpozíciókor helyeztek el, pedig nem is találkoztam vele. Volt olyan plébánosom, aki egy évig nem szólt hozzám, még köszönésemet sem fogadta, pedig együtt ebédeltünk, vacsoráztunk. Hatvanötben ledoktoráltam. Úgy volt, hogy '66-ban tanár leszek a teológián. A püspököm legalábbis így akarta. Az aulisták ugyan nem. Hatvanhat tavaszán sokakkal együtt én sem kaptam meghívót a békegyűlésre. Nálunk az volt a gyakorlat, hogy – egy-két kivételtől eltekintve – mindenki elment. Amikor ugyanis elkezdődött a békepapi mozgalom, összehívtam a környező papokat és azt mondtam: – Céljuk a megosztásunk. Ezt kétféleképpen lehet kivédeni. Vagy senki sem megy

el – de tudtuk, hogy többen el fognak menni –, vagy hát menjünk el mindannyian. Ez vált gyakorlattá egyházmegyénkben. Nem is lett igazi ellentét békepap és nem békepap között. Úgy látszik, ez végképp nem tetszett az ÁEH-nak, és most megpróbálták megosztani. Tudni akartam, kik állnak mögötte. Sekrestyésünk férje együtt gyerekeskedett az ÁEH-ssal. Megkértem őt, hogy alkalomadtán kérdezze meg. Hát meg is kérdezte imígyen: – A Lénárd kérdezi, hogy... – A válasz természetesen az lett: – Ha a Lénárd valamit tudni akar, jöjjön el. – Ha most nem megyek el, az sértés. Én pedig keresztény vagyok, és senkit sem sértek meg akarattal. Hát elmentem. A válasza az volt, ő sem érti, miért történt. A gyűlés nyilvános, arra mindenki elmehet. Nem hittem neki, ezért az egyik választmányi tagtól is megkérdeztem. Őszintén válaszolt: – Fönről jött az ukáz, hogy jelöljék meg, ki igazán békepap és ki nem. Ők nem voltak erre hajlandók, de az ÁEH-s, az irodaigazgató és a békeelnök megtették.

A tavaszi Koronán az egyik téma a békéről szólt, előadója pedig a békeelnök. Hozzászóltam: Nagyon szép, amit a zsinati okmány (Gaudium et Spes) alapján a békéről hallottunk. De úgy gondolom, először magunkon kellene kezdeni. Nem hiszem, hogy a békét szolgálná az a megosztás, hogy egyesek kaptak meghívót, mások nem a békegyűlésre. Különbösen is ki meri rólam azt állítani, hogy nem vagyok a béke híve? Az előadónk fölugrott, mondván: – Nem saját jószántukból tették, az ÁEH-tól kaptak erre ukázt. – Érdekes – feleltem –, a napokban jártam a titkár úrnál, és azt mondta, hogy ő semmiről sem tud. Erre kitört a taps és nevetés. Püspököm azonban „leszúrt, mint egy pengős malacot”, hogy miféle papi viselkedés ez... stb., stb. – No, Gyurka – mondtam magamnak –, oda a tanárságod. – Oda is volt. A meghívót azonban mindenki megkapta.

Én pedig a következő évben mentem a tanyára. Minden előzet nélkül hozta a posta: „Tisztelendőségedet kinevezem plébánosnak...” Mellém rakták káplánnak, aki „hecc-káplán”-ként szerepelt az egyházmegyében. Ez a húzás sem sikerült. Szeretettel fogadtam és barátom lett. Még akkor is hallgatott szavamra, amikor már rég plébános volt. Mégis elkezdődött kétéves „vesszőfutásom”. Ellenségesen fogadtak a hívek, mert elődöm azt híresztelte, hogy én túrtam ki. A nőügyektől kezdve a sikkasztásig mindennel megvádoltak. Esperesem gépelte a beadványokat, az aula pedig készségesen fogadta. Nem sokat törődtem az egésszel, csak szerettem volna eredményes munkát végezni. Ennek érdekében a fő mozgatót eltávozásra kényszerítettem a képviselőtestületből, és akkor ért életem talán legszomorúbb tapasztalata. Azt hittem, hogy vele együtt az egész testület távozik, de csak ketten mentek el a harmincból, és alig csukták be maguk mögött az ajtót, az ottmaradtak el kezdték sorolni viselt dolgaikat. Magamba roskadva hallgattam. Hát egyetlen egy sem volt közöttük, aki legalább Nikodémusként eljött volna hozzám, hogy mellettem áll? Sok jó eredményt értem el húsz év alatt, de sohasem fogadtak be. Amikor ezt tizenöt év múlva a képviselőtestület szemébe mondtam, semmit sem feleltek, csak leszegtek a fejüket. Vesszőfutásom a püspökváltással fejeződött be. Az új püspököm egyik első dolga volt, hogy egy bizottságot hívott össze, akik lezárták az ügyemet. Azt sem tudom, kik voltak a bizottság tagjai, mit és hogyan intézkedtek. Nem érdekelt az egész. Be sem hívtak. Igaz, nem is mentem volna be.

Huszedik plébánosi évem vége felé meghalt a szeged-alsóvárosi plébános. Nagyon sajnáltam. Kispap korunk óta barátok voltunk. Alsóváros Szeged egyik legnagyobb, legjelentősebb plébániája. Megindult a huzavona a betöltés körül. Már több mint egy hónapja nem sikerült betölteni, amikor azt mondja az irodaigazgató, hogy pályázzam meg. – Én ugyan nem – válaszoltam. – Ha a püspök kinevez, akkor megyek, különben nem. – Másnap hívat a püspököm. Egyenes, becsületes, kissé darabos ember volt, és most elkezdett magyarázkodni, hogy ilyen nagy plébániákra mégis illik pályáztatni stb., stb. Egy darabig hagytam, hogy kínlódjék – még ma is sajnálom őt –, aztán rákérdeztem:

– Azt akarja, püspök úr, hogy pályázzam meg?

– Pályázza meg! – kiáltotta dühösen. Lent az irodában azonnal megírtam egysoros pályázatomat. Másnap már kezemben volt a diszpozíció. Tudni kell, hogy Alsóváros 500 éven át

ferences plébánia volt és hatalmas kolostora van a templommal egybeépülve. A szerzetesek kiűzése után a kolostor öregek otthona lett. A plébánia jóformán semmit sem kapott belőle. Az elődöm folyosórészekből alakított ki szobákat, hogy valamennyire lakható legyen. Az egész kolostor azonban telekkönyvileg az egyházközség tulajdona volt. Azt hiszem, ez az egyetlen szerzetesi ingatlan, amit 1950-ben nem államosítottak. Úgy látszik, a szegediek szívében annyira összefonódott Alsóváros a ferencesekkel, hogy nem akadt ember, aki átírja az állam tulajdonába. Ekkor az öregotthon már fölszámolás alatt állt. Tervezgettem is, hogy mit fogok csinálni a kolostorral. Egyszer csak hívatnak a Tanácsra. Elém tesznek egy megosztási tervet, amely szerint néhány szobát kapnánk a kolostorból, a többi pedig a városé lenne. Nem írtam alá, mondván: – Ne feledjék, hogy a kolostor az egyház tulajdona. – Fölugrottak, hogy így nem lehet „tárgyalni”. Különben is egyetlen tollvonással megoldhatják. – Ezt valóban megtehetik – feleltem. – De garantálom, hogy erről az egész Nyugat tudomást szerez.

1987 lévén ezt már nem merték megkockáztatni, és elkezdődtek a legkülönfélébb mesterkedések. A püspököm kiabált velem és írásban anyagilag is felelőssé tett, ha makacsságom miatt az egyháznak kára lenne. Végül az történt, hogy az aula aláírta a megosztási tervet, a város pedig azonnal a maga nevére telekkönyvezte a kolostort. Ezt támadtam meg a bíróságon és meg is nyertem a pert. A kolostor ismét az egyházközségé lett. Jöhettek a ferencesek, én pedig mehettem. Mentem is – ismét a tanyára.

Hetvenegy éves voltam, amikor nem tudtam már tisztességesen elvégezni a plébánosi feladatokat. Halálosan fáradtnak éreztem magam. Kérjem a nyugdíjazásomat vagy ne? De még soha sem kértem diszpozíciót. Uram, ez nem elég. Végeredményben a munkába is bele lehet halni. Ha valóban azt akarod, hogy nyugdíjaztassam magam, félreérthetetlenül tudasd velem. Hát megtette. Néhány hónap múlva a polgármester a helyi újságban hazug és ocsmány módon megtámadott. Ma sem tudom, miért. Semmi ellentét sem volt köztünk. A püspököm – bár tudta, mi az igazság – nem állt mellém. „Leteszteltem” még a képviselőtestületemet is, ők sem álltak mellettem. A kör bezárult. Kértem a nyugdíjazásomat. A püspököm nem volt hajlandó. Nagyon kemény dolgokat mondtunk egymásnak. Még azzal is megfenyegetett, hogy szuszpendál. Két hét múlva hivatalos ügyben kellett beszélnem vele, és ő azzal fogad: azért volt olyan a múltkor, mert tervei voltak velem. Azt szerette volna, hogy én legyek a helynöke. Majd leestem a székről:

– Én, a te helynököd?

– Hát ki? – és sorolni kezdte: – Ez? Ez? Ez? ... Értsd meg, nincs más.

Egy kis gondolkodási időt kértem. Megkérdeztem gyóntatómat és egy másik paptestvéremet, hogy mit csináljak. Mindketten szinte könyörögtek, hogy vállaljam. Így lettem püspöki helynök, és kerültem el a plébániáról. A „halálos” fáradtságom is igazolást nyert. Egy év múlva a második infarktus, majd újabb év múlva a harmadik, plusz a súlyos operáció. Most hát itt vagyok alig 50%-osan.

Igen, a betegségeim. Csak „halálosak”. Kisap koromban hashártyagyulladás. Akkor még nem volt antibiotikum. Majd tüdővérzés és tébécé. Később hatalmas trombózis, mely tüdőembóliával végződött. Három infarktus és az a bizonyos operáció a teljes belső infekció miatt. És még nem is szóltam belső gyötrődéseimről. Később majd lesz szó azokról is.

Ennek ellenére könnyű, derűs, gazdag életem volt. Ha még egyszer kellene élnem, szívesen vállalnám ugyanezt. Nem is tudnám másképpen elgondolni életemet. Miért volt könnyű? Mert mindig saját akaratom szerint éltem. Mindig azt akartam, amit Isten adott. Így lett minden egészen testhezálló.

Tulajdonképpen ez Jézus példája. Ő nem azért jött, hogy a saját akarát tegye, hanem annak akarát, aki küldte. Kérhetett volna tizenkét légió angyalt, de nem kért, hanem azt kérte, hogy legyen meg az Atya akarata. Ezt hívják engedelmességnek mindhalálig.

Bármennyire nem tetszik ez a szó a mai füleknek, ez és csak ez a boldog papi élet titka: annak akarát tenni, aki meghívott követésére, aki úgy küldött a világba, amint őt küldte az Atya. Így lesz szó szerint valósággá, hogy az ő igája édes és az ő terhe könnyű. Csak valóban az

ő igáját vegyük nyakunkba, és ne saját vágyaink igáját; csak valóban az ő terhét hordozzuk, és ne saját akaratunk terheit. Mi még megtanultuk Szent Ignác imáját: „Suscipe Domine...” Sokszor éneklek ma is: „Fogadd el, Uram, teljes szabadságomat. Vedd emlékezetemet, értelmemet, akaratomat. Mindenemet, amim van, és amit még nekem szánsz, mindent maradéktalanul visszaszolgáltatók neked, és kormányzásodra bízok. Egyedül csak szeretetedet add nekem kegyelmeddel együtt és maradéktalanul gazdag leszek. Semmi mást nem kívánok ezen felül. – Ámen.”

6. elmélkedés – A coelibatus

Mi papok sem szoktunk beszélni erről egymás között. Most itt, paptestvéri közösségben mégis nagyon őszintén elmondom élményeimet, tapasztalataimat és gondolataimat a coelibátussal kapcsolatban. Egyáltalán nem tettem mindent jól. Nem állítom, hogy mindenben igazam van. Csak annyit, hogy ezeket éltem át, ezeket tapasztaltam, és hogy őszintén vonom le következtetéseimet. Szépítés nélkül tárom elétek életemet, hogy ha lehet, tanuljatok belőle, vagy legalább fontoljátok meg.

P. Hunya Dániel S. J. tanítása

Szentéletű spirituálisunk azt tanította nekünk, kispapjainak, hogy akinek Isten hivatást ad, annak megadja a coelibatus karizmáját is. Nem is taníthatott mást. Akkor kétkedés nélkül elfogadtam. Ma mégsem vagyok egészen biztos ebben. Az biztos, hogy az egyház rendelkezik az oldás és kötés hatalmával, tehát jogosan összekapcsolhatja a papi életet a coelibátussal. A Szentlelket azonban mégsem lehet megkötni, hogy kinek adjon karizmát, és milyet. Márpedig a papság és a coelibatus karizmái nem azonosak. Más a szerzetesi hivatás, de az nem papi hivatás még akkor sem, ha az újkor óta majdnem teljesen összekapcsolják. Nagyon üdvös volna ismét világosan szétválasztani. A szerzetességnél nem is coelibátusról beszél az egyház, hanem a szüzesség karizmájáról. A kettő tehát nem azonos, jóllehet az a kívánatos, hogy coelibátusát szüzi módon élje meg a pap. Így akartam én is.

A Főtisztelendő Páter egészen addig elment ebben a témában, hogy felső fokon beszélt előttünk egy idős papról, aki önmagával való küzdelmében szinte „véresre verdeste magát”, mégis hű maradt a coelibátusához. Valószínűleg további mondanivalója is volt négyszemközt azoknak, akiknek nem sikerült. Ezt már nem tudhattam meg saját butaságom miatt. Még ma is sajnálom. Pedig éppen azért zarándokoltam el hozzá Érdre – ahol nagybetegen ápolták –, hogy megbeszéljem vele, mert nekem sem sikerült. Az a pap, aki ápolását felügyelte, nagyon lelkemre kötötte, hogy ne terheljem. Alighogy beléptem hozzá, egyenesen rákérdezett, mintha belém látott volna. Belém is látott. Eddig ilyet még nem kérdezett. De valóban olyan gyöngye volt – rövidesen meg is halt –, hogy nem volt szívem saját bajommal terhelni, és amit még sose tettem, kitérő választ adtam. Még ma is bánom.

Az én eszményem

Neveltetésem folytán nagyon magas eszményem volt a szüzességről és a férfi-nő kapcsolatról. Már a családban kezdődött. Tizenegyen vagyunk testvérek. Édesanyám hihetetlen mély hite, Isten előtti abszolút hódolata határozta meg családunk vallásosságát. Láttam azt is, milyen nagy gonddal nevelte nővéreimet öltözködésben, viselkedésben szüzi magatartásra. Majd a gimnáziumban, a bencéseknél tovább folytatódott ez a hatás. Annak ellenére, hogy „szerelmes természetű” voltam – Páter Hunya szerint erős, de normális szexualitású –, ez az eszmény megvédett minden kísértésben a bukástól. A teljes igazság az – most már tudom –, hogy nem is annyira az eszmény, mint az én Uram. Hosszú pórázon tartott ugyan, de mindig megóvott attól, hogy visszafordíthatatlan dolog történjék velem. Pedig a kísértések néha élesek voltak. Már diakónusként meglátogattam egy baráti családot. Az igazság az, hogy nagyon magam alatt voltam, mert a szentelés közeledtével egyre jobban rettegettem. Ezért is mentem oda, mert náluk mindig jól éreztem magam. Reggel indulni akartam, amikor a lányuk, akivel szinte együtt gyerekeskedtünk és akinek két hét múlva lett az esküvője, egy szál hálóingben a nyakamba kapaszkodva könyörgött, hogy ne menjek el. Ekkor döbentem rá, hogy szerelmes belém. Még az anyja is arra kért – aki szemtanúja volt a jelenetnek –, hogy maradjak. Ennek

ellenére elmentem, és nem is került túl nagy erőfeszítésbe. Nem volt bennem semmi megfontolás, küszködés, egyszerűen nem tudtam maradni.

Ennek és hasonlóknak ellenére mégis nagyon féltam a végleges igen-től. Abszolút biztos voltam abban, hogy Isten hív. Csak az gyötört, hogy ilyen természettel merhetem-e vállalni a coelibatust. Péter Hunya szava volt a döntő. Az ő szavára adtam meg magamat kényre-kegyre Istennek. A kispapok között az a szóbeszéd járta, hogy amit szenteléskor kérünk Krisztustól, azt biztosan teljesíti. Én azt kértem, hogy tisztán megőrizhessem coelibatusomat. Amíg a Mindenszentek litániája alatt arcraborulva feküdtem a földön, egyedül csak ezért könnyögtem. Egész életemben soha semmi mást nem kértem Istentől a magam számára, és ezt sem adta meg.

Két megfontolandó dolog

Mielőtt tovább mennénk, érdemes két dolgot megfontolni, tudatosítani. Az egyik: mindig a nő kezdi. Ez természetükből adódik. Általában ösztönösen, de néha tudatosan is. Mi férfiak csak azzal „kezdünk ki”, aki engedi, aki akarja. Az egyik káplánom gyötrődve azzal állt elé, hogy most mit csináljon. Egy lány a klinikán rövidesen megszüli gyermekét. Régebb óta ismertem a lányt is, aki már egy másik pappal is próbálkozott, de az nem állt kötélnek. Azt feleltem neki, ne csináljon semmit. Nagyon jó fiú volt, szerettem volna megmenteni. Amikor megszületett a gyermek, én mentem be a klinikára rózsacsokorral, majd albérletet szereztem a lánynak és beszéltem a szüleivel is. Aztán elhelyezték tőlem a káplánomat, és hallom, hogy kilépett, mert megszületett a második gyermeke. A jellemző az, hogy több gyermekük aztán nem született.

A másik megfontolandó maga a gyermek. Két felnőtt önmagával tehet, amit akar. Majd viselik a következményeket. De a gyermek az ártatlan! Nem lehet ösztöneink játékszere. Teljesen mindegy, hogy a pap kilép-e vagy nem, a gyermek mindenképpen megsínyli. Az egyik kápláni helyemen egy kilépett pap élt családjával. Tíz gyermeke volt. Az asszony becsületesen vállalta és mélyen vallásosan nevelte őket. Valóban kitűnő, vallásos emberek voltak. A legkisebb, már gimnazista gyermek hajlott a papság felé és bejárt a plébániára. Sokat beszélgettem vele. Kitörölhetetlenül benne égett a lelkében, hogy kilépett papnak a gyermeke. Ismertem egy püspököt, akinek gyermeke volt. Nála nagyszerűbb püspökkel én nem találkoztam életem során. Nem voltam papja, de papjai is rajongtak érte. Gyermeke azonban sohasem tudta feldolgozni lelkében, hogy az apja pap. Tudom, mert közvetlenül ismertem.

Eszményeim korrekciói

Úgy látszik, eszményeim korrekcióra szorultak. Kaptam is három olyan korrigálást, amelyek hitemnek, sőt létemnek alapjait rázták meg.

Az első: Pesten éltem át az ostromot. Az egyik este megjelent pisztollyal a kezében egy orosz, és nőket követelt. Odaálltam az óvóhely bejárata elé. Nem volt ebben semmi hősiesség. Eszembe sem jutott a halál. Egyszerűen képtelen voltam elviselni, hogy a szüzességet, a nőt meggyalázzák. Az orosz rámlőtt, illetve mellém lőtt kettőt. Nem hiszem, hogy olyan közelről – még részegen is – ne talált volna el. Erre sírva két lány és egy fiatalasszony kirohantak, azt hitték, hogy agyonlőttek. Ezzel vége volt mindennek. Hiába könnyögtem, hogy menjenek vissza. Elmentek az oroszsal. Tulajdonképpen az életemet mentették meg, de erre akkor egyáltalán nem gondoltam. Minden összeomlott bennem. Szinte nem voltam magamnál. Tehetetlenségemben, hogy nem tudtam megakadályozni ezt a szörnyűséget, végigsírtam az egész éjszakát. Életem legsötétebb éjszakája volt. Hajnalban egy öreg muszka először a fiatalasszonyt kísérte vissza. Amikor rámnézett, azt hitte, hogy én vagyok a férj. Azt akarta, hogy öleljem meg az asszonyt. Mikor nem voltam rá hajlandó, lekent egy hatalmas pofont. Fél kézzel agyonverhettem volna. Nem tettem, mert tudtam, hogy jót akar, és a két lány még nem volt otthon. A fiatalasszonnyal nem tudom, mi lett. A két lány férjhez ment, gyerekeket szült, és szép házasságban éltek. Úgy tudom, még ma is élnek.

A második: Négy-ötéves pap voltam már. Addig is voltak kísértések, alkalmak, de viszonylag könnyűszerrel túljutottam rajtuk. Akkor azonban egy baráti kapcsolat kezdett veszélyessé válni. Ma sem tudom, hogy miért pont az. Félttem és rettettem. Mindent megtettem, amit a klasszikus aszkézis javasol. Böjtöltem, imádkoztam, virrasztottam. Volt, hogy egész éjszakát arcra borulva töltöttem az Oltáriszentség előtt. Ostoroztam magam, ciliciumot hordtam... mégis elbuktam. Azt hittem, a hitemet is elvesztem, hiszen csak ezt az egyet kértem Istentől. Megmaradt a hitem, csak megtépázva, megalázva.

A harmadik: Beleszerettem egy kislányba. Nagy volt, valódi volt és kölcsönös. Kimondhatatlanul boldog voltam, tele érzélemmel. Úgy éltem meg, hogy még Istent is sokkal jobban szeretem. Sokáig, hogy úgy mondjam, platói kapcsolat volt. Aztán egy este eljött hozzám. Mindenre kész voltam érte. Azt mondtam neki, ha akarod, kilépek, de tudom, hogy akkor se te, se én nem leszünk boldogok. Biztos voltam azonban abban, és mondtam is: eljutunk majd oda, hogy tisztán tudjuk szeretni egymást. (Akkor nem gondoltam rá, csak most teszem föl a kérdést: valóban tiszta-e a tiszta szerelmes kapcsolat annak, aki coelibatust fogadott?) Ő azonban azt mondta, nem tudja elképzelni az életét gyermek nélkül. Napokig gyötrődtem, de igazán szerettem, így eljutottam oda, hogy azt tudtam mondani: Rendben van. Menj férjhez. Csak azt kértem tőle, várjon addig, míg befejezi az egyetemem – ami kb. egy évet jelentett –, nehogy meggondolatlan kapcsolatot kezdjen. Két hét múlva bejelentette, hogy már másé. (Kb. egy év múlva férjhez is ment hozzá.) Azt hittem, mindennek vége. Nem voltam magamnál. Kb. egy hónap egyszerűen kiesett az életemből. Nem tudom, hogyan éltem túl. Valami valóban meghalt bennem. Nem laktam a plébánián. Nem tudom, miért fogadtak be, akik befogadtak. Azt sem tudom, hogy mit gondolhatott a plébánosom. Amikor visszamentem, egy szót sem szólt, mintha semmi sem történt volna. Nagyon bölcs ember lehetett.

További események

Volt még három kapcsolatom. Kettő egészen rövid, egy valamivel hosszabb. Nem én kerestem ezeket, csak elfogadtam. Mégis ők hagytak el. Az egyik sírva könyörgött, hogy ne engedjem, de elment. Dolgoztam, amennyi belém fért. Igyekeztem becsületesen végezni a munkámat, nem engedtem, hogy kapcsolataim bármilyen hatással legyenek rá, de magamat nem találtam.

Aztán egyszer csak ott volt mellettem az én Solvejgem, az én Istenem, akit mindig is kerestem. Nem látványosan, nem nagy érzelmek kíséretében, hanem egészen csöndesen, észrevétlenül. Mindenből kifosztva, mindenkitől elhagyatva voltam, és egyszerűen ott állt mellettem. Nem szólt semmit, csak ott volt. Akkor döböntem rá, hogy mindig is ott volt, és hogy tudat alatt „tudtam” is. Az is bizonyítja ezt, hogy akikkel kapcsolatba kerültem, egyik sem vesztett a hitéből, sőt növekedett benne. Ott állt mellettük is. Legjobban az növekedett, akit igazán szerettem. Igaz, a legnagyobb kereszt is az övé. Megkapta azt, amire vágyott, a gyermeket, de azonkívül semmit. Mintha azt mondta volna az én Uram: azt nem akartam, hogy elvedd tőlem, de azt sem, hogy összetörd. Amikor meghallottam a borzalmat, perbe szálltam az én Urammal: Miért tetted ezt? Én ezt nem akartam! Soha senkinek sem akartam rosszat, legkevésbé neki. Ő viszont derűs hősiességgel viseli keresztjét. Azt hiszem, ő jutott mindannyiunk közül a legmagasabbra.

Azóta képtelen vagyok bárkivel is olyan kapcsolatra. Nem a férfi-vágyak szűntek meg. Talán nem olyan élesek, mint ifjabb koromban, de ugyanazok. Hiába öregség, betegség, testi gyöngeség. Azt hittem, ha majd megöregszem... Hát nem sokat számít. Sokszor mondom az én Uramnak: mikor szabadítasz meg ettől végre? Hiszen így nem mehetek a mennyországba. Válasz nincs. Azt hiszem, csak kedvesen mosolyog magában. Gondolom, a halálnak lesz egyik nagyszerű eredménye, hogy elporlad a bűnös test. Ennek ellenére kapcsolat-teremtésre képtelen

vagyok. Istennel való kapcsolatomhoz viszonyítva annyira semmi minden más kapcsolat, hogy szóba se jöhet. Nincs ebben semmi hősiesség. Egyszerűen csak így van.

Következtetések

Mostanában sokat beszélnek a papi coelibatusról, de úgy érzem, egyik oldalon sem igazán mélyen és őszintén. Az ilyen „párbeszédből” csak szélsőségek következhetnek: vagy igen, vagy nem. A kérdés azonban sokkal összetettebb és az egyház, valamint az érintett személyek, a papok számára sokkal fontosabb, minthogy egyetlen igen-nel vagy nem-mel el lehetne intézni.

A coelibatus törvénye megváltoztatható, mert egyházi törvény. Nem krisztusi parancs, nem apostoli hagyomány. A kérdés az: meg kell-e változtatni, és ha igen, hogyan.

Jézus és az apostolok példája elég világos. Jézus, mielőtt átadta volna a főhatalmat Péternek, megkérdezte tőle: „Szeretsz-e engem?” Biztos vagyok benne, hogy a többtől is megkérdezte. Illetve nem is kellett megkérdeznie, ő mindent tudott, tudta, hogy szeretik; ahogyan Péter válaszolt Jézus kérdésére (vö. Jn 21,15-17). Mondja is Jézus: „*Aki atyját vagy anyját... fiát vagy lányát jobban szereti mint engem, nem méltó hozzám.*” (Mt 10,37) „*Senki sem hagyja el... anyját, atyját, gyermekeit... értem és az evangéliumért, hogy százannyit ne kapna...*” (Mk 10,29). Jakab és János „*mindjárt otthagyták atyjukat a bárkával és (Jézus) nyomába szegődtek*” (Mt 4,22). Mintha ez pandantja volna annak, hogy „*a férfi elhagyja apját és anyját és feleségéhez ragaszkodik, s a kettő egy test lesz*” (Ter 2,24). Az biztos, hogy akit Jézus coelebszként hívott, az nem házasodott meg, akit pedig házasként hívott, azt később a feladata távolra vitte családjától. Az ősegyházban együtt létezett a kettő. Voltak coelebsz papok és püspökök és voltak házasok is. Azt nem tudom, hogy aki coelebszként lett pap, az később megházasodott-e. Ezt a történészeknek kellene kikutatni, ha egyáltalán földéríthető. Én nem tartom valószínűnek.

A nagy kérdés az: hogyan működik a házas papnál az elhivatottság, a Krisztus-kapcsolat. Előbb szereti-e feleségét és aztán együtt Krisztust, vagy előbb Krisztust és aztán a feleségét? De ez utóbbi kielégíti-e a nőt? Megkérdeztem egy görögkatolikus pap barátomat: ki van előbbre a szívedben, Krisztus-e vagy a feleséged? Először nem értette a kérdést, aztán megértette, de csak ezt válaszolta: Biztos, hogy ha jó az Istennel való kapcsolatom, akkor jobban mennek a házas dolgaim is. Azt hiszem, a férfi-nő kapcsolatban először a nőt kell szeretni – ketten lesznek egy test – és aztán együtt Istent. A férfi és nő lelkének teljesen átjárhatónak kell lenni egymás számára. A coelibátusban viszont Isten az első, sőt az egyetlen. A coelebsz férfi lelke várkastélyának hetedik szobájában nem a nő, vagy nők vannak, hanem Isten. Azt a szobát senki előtt sem képes megnyitni. Oda senki be nem teheti a lábát. Az csak Istené.

A nagy probléma ebből adódhat a coelebsz ember számára. Egészséges személyiségű emberről csak a szeretet párkapcsolatában válhatunk. A házas ember egy másik emberrel állandó jelleggel a legszorosabb, legközvetlenebb kapcsolatban él. Aztán jönnek a gyermekek. Szinte rá van kényszerítve, hogy megtanuljon közösségben élni, megtanuljon igazán szeretni. A coelebsz embert semmi sem kényszeríti erre. Ezért mondta Péter Hunya: „Ha vaskos individualistákat akarnak látni, tudják, hol keressék? A nagykapitalisták és a coelebsz emberek között.” A coelebsz embernek tehát Istennel, Krisztussal, a Szentháromsággal kell kiépíteni ezt az állandó, szoros pár-kapcsolatot, ha nem akar ferde személyiségű, „vaskos individualista” lenni. A coelibatus szempontjából tehát nem az a döntő, hogy él-e valaki szexuális életet vagy nem. A szexuális élet kordában tartásához ott van a hatodik és kilencedik parancs. De a szexuális élet, még a házasságban sem garantálja az igazi párkapcsolatot. Az magasabb vonal, a lélek területe. Lélekben kell a két embernek, férfinak és nőnek eggyé lennie, hogy úgy éljék meg: csak a másikkal együtt teljes az emberségük. Amint valóban így is van a teremtés folytán. A házas nagykapitalista vagy bárki más vaskos individualistává lesz, ha nem a feleség vagy férj az igazi párja, hanem a pénz, az élvezet, az érvényesülés. A coelebsz ember sem akkor vét a coelibatus ellen, ha szexuálisan vétkezik. Akkor bünt követ el a hatodik vagy kilencedik parancs ellen.

Hanem akkor, ha nem Istennel találja meg emberségének teljességét. Amint megtarthatja coelibátusát bűn nélkül, szűzen, mégsem jut el embersége teljességére, hanem vaskos individualistává lesz, ha nem épít ki Istennel bensőséges párkapcsolatot.

Biztos vagyok abban, hogy minden kacskaringóm ellenére coelebsz életre születtem. Egy nő szerelme és a gyermek sohasem tudta volna teljessé tenni életemet. Pedig szeretem a gyermekeket és azok is engem. Ők ezt érzik. Számomra legbecsesebbek azok az ajándékok, amelyeket 2-3 éves gyerekek adtak, amikor nekem ajándékozták kedves játékszerüket. Az élet misztériuma pedig mindig leborulásra készítet. Ezért áldom meg magamban az áldott állapotban lévő anyákat, ha találkozom velük. Ennek ellenére tudom, hogy mégsem lettem volna jó férj és apa. Hogy személyi kibontakozásom megvalósult volna-e kapcsolataim nélkül is, és csak kevélységem miatt volt szükség a megaláztatásokra, vagy szükségem volt-e azokra személyi kibontakozásomhoz? Nem tudom. Az viszont biztos, hogy a szerelemről, szeretetről bennem élő igényt csak Isten tudja kielégíteni. Ember arra képtelen. Lehet, hogy ezt érezték meg azok, akik kapcsolatba kerültek velem, és ezért hagytak el. Gondolom, mindannyian így vagyunk ezzel, akik hivatást kaptunk. Boldog, megelégedett kilépett pappal én még nem találkoztam.

Mit kellene tenni?

A zsinat idején, amikor tele voltam a szerelemmel, a mérleg nyelve afelé hajlott, hogy így nem jó, valami fakultatívféleség kellene. De ha igennel vagy nemmel kellett volna szavazni a coelibatusról, megtartása mellett szavaztam volna. Ma egyértelműen a coelibatus felé hajlik a mérleg nyelve kacskaringóim ellenére, vagy talán éppen azért. Valamit mégis tenni kellene.

A görögkatolikus gyakorlat nem hiszem, hogy jó. Egyrészt, mert a szentelés előtt meg kell házasodni – bár senkit sem sürgetnek – ebből mégis sok probléma adódhat. A másik a súlyosabb. Így ugyanis nagy papi családok alakulnak ki, akik aztán létüknél fogva jelentős befolyással vannak az egyházmegye vezetésére. (Nepotizmus.)

A járható út talán az volna, ahogyan az egyház a diakónusokkal kapcsolatban döntött. Aki coelebszen kapta hivatását, annak vállalnia kell a coelibatust. De harmincöt éves kor után házas embereket is (viri probati) diakónussá lehet szentelni. Még azt tenném hozzá, hogy legalább tíz év házasság kellene gyermekekkel együtt. Arra is jó volna valami biztosíték, hogy az asszony közvetlenül ne avatkozhasson bele a plébánia vezetésébe. Egy plébánián számtalan olyan terület van, ahol kamatoztathatja Istentől kapott sajátos képességeit, sőt kamatoztatnia is kell, de nem a vezetésben. Mindannyian ismerünk ugyanis nem egy plébániát, amelyet a plébános édesanyja tett tönkre.

A homoszexualitás

Létezik, tehát beszélni kell róla. Van, aki nem tehet arról, hogy homoszexuális, így született. Mint ahogy vannak vakon és süketen született emberek is. Van, aki tehet róla, vagy a társadalom a felelős, hogy ilyenné vált. Elszaporodásuk mindig az illető társadalom dekadenciájának jele és következménye, így volt ez a görög és római társadalomban, és így van ez ma is. Jelzi és hozzájárul az illető társadalom pusztulásához. Összefügg a házassági erkölcs tönkremenésével, tönkretételével, ami viszont az illető társadalom vagy társadalmi réteg kihalásához vezet –, hogy csak egyetlen szempontot említsek. Mindenesetre a homoszexualitás nem normális állapot. Érzi, tudja ezt minden egészséges lelkületű ember. A „másság tisztelete”, amit ma bedobtak a köztudatba, nemcsak ostobaság, hanem a szabadelvűség egyik legaljasabb támadása az egészséges társadalom ellen. Nem a másságot tiszteljük, hanem az embert, ha valóban tiszteletre méltó, akkor is, ha más. Ismertem több homoszexuálist. Az egyik, egy orvos, barátom volt. Őszintén elmondott mindent. Ő valóban nem tehetett arról, olyannak született. Tiszteltem, sőt szerettem. Nem azért, mert homoszexuális, hanem mert becsületes ember. Az aljas támadás pedig odavezet, hogy rövidesen legalizálják az egyenműek kapcsolatát. Ez nemcsak a

legnemesebb emberi kapcsolat, a házasság lealacsonyítását jelenti, hanem azt is, hogy törvényesen örökbefogadhatnak gyermekeket. Vagyis törvényesen tehetnek tönkre ártatlan embereket.

A mi kérdésünk azonban az, hogy alkalmas-e papságra a homoszexuális. A szerzetességre igen. Hiszen a szüzi élet szempontjából teljesen mindegy, hogy nőtől vagy férfitől tartóztatja-e meg magát valaki. Az életszentségre egyformán eljuthatnak. Hogy gyakorlatilag miként lehet megvalósítani, hogy baj ne legyen egy kolostorban? Nem tudom. Vezetőnek valószínűleg nem alkalmas. Papságra biztosan alkalmatlan. Barátom is azért hagyta el a szemináriumot, mert Páter Hunya eltanácsolta. Ő becsületes ember volt, és elment. Az alkalmatlanságnak lényegi oka, hogy a pap Jézust képviseli (alter Christus). Jézus pedig normális férfi. Ezért nem lehet pap pl. az eunuch sem. De az emberek vezetésére való képessége is kérdéses. Azon is el lehet gondolkodni, hogy a pap és Jézus kapcsolata nem lehet homoszexuális kapcsolat.

A bűn szerepe

Az egyház húsvét vigíliáján ujjongva énekli Szent Ágoston gondolatait: „Lám, mennyire szükséges volt Ádám vétke, hogy Krisztus legyen váltságának díja! Ó szerencsés vétek, hogy ilyen hatalmas és fölséges Megváltót kívánt és érdemelt!” A bűn és következménye: a szenvedés és halál nélkül nem ismerhettük volna meg Isten irántunk való szeretetének mérhetetlen mélységét és magasságát. Az örök és végtelenül szent Szentháromság a Fiú halálában átélte a megsemmisülés és az Istentől való elhagyatottság pokoli élményét. Mi sem juthatnánk olyan mélyre föltétel nélküli hódolatban, és olyan magasra a szeretetben a bűn és következménye: a szenvedés és halál nélkül. A bűnben élhetjük át abszolút tehetetlenségünket, hogy nem számíthatunk semmi másra, csak Isten irgalmas jóságára. A szenvedés az az eszköz, amivel valóban kimutathatjuk szeretetünket Isten iránt; amikor a legnagyobb szenvedést is készséges és derűs lélekkel fogadjuk az Ő kezéből, amikor megcsókoljuk azt a kezét. A halálban pedig eljuthatunk a tiszta szeretet hihetetlen csúcására; amikor minden kicsúszik a kezünkből, a létünk is kétségessé válik, mégis ki tudjuk mondani teljes bizalommal: Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet. Szent Pál kijelentését, hogy „*az Istent szeretőknek minden a javukra szolgál*” (Róm 8,28), én a bűnre is értem. Ezzel a bűn nem lesz jóvá. Az Istent szeretőknek ugyanis a bűn a legzavaróbb, a legfájdalmasabb, sőt az egyetlen, ami zavaró és ami fáj.

7. elmélkedés – A nők papságáról

A papságról elmélkedve erről is szólni kell, mert sokat írnak, sokat beszélnek mostanában – pro és kontra – a nők papságáról. Ez nem volna baj, mert, ha egy kérdés felmerül, akkor foglalkozni kell vele. A baj az – úgy látszik –, hogy egyik oldalon sem veszik komolyan a kérdést. Akik mellette szólnak, alig jutnak túl az egyenjogúság hangoztatásán. Márpedig, ha az egyházban egy kétezer éves szokást meg akarunk változtatni, akkor nem elég csak szólásokat hangoztatni, hanem az embertermészetben és Krisztus tanításában (dogmatikában) fellelhető komoly érveket kell felsorakoztatni mellette. Viszont az sem elegendő, ha azt mondjuk: Jézus így tett, egyháza így vette át és így gyakorolja mind a mai napig. Ezért nincs hatalmában ezen változtatni. Ettől még hatalmában lehetne. Krisztus ugyanis nem mondta, hogy nőket nem lehet pappá szentelni.

Kétségtelen, nőket nem hívott meg apostolai közé, nem is küldte őket, hogy hirdessék Isten országának örömhírét. Abban az ószövetségi környezetben, abban a társadalmi közfelfogásban nem is lett volna bölcs dolog. Jézus pedig nem volt társadalmi forradalmár. A megváltás munkájában ugyanakkor komoly szerepük volt a nőknek. Gondoljunk csak a Szűzanyára, Mária Magdolnára és a szent asszonyokra Jézus környezetében. Ma azonban az ószövetség felfogása nem hat már a papság megítélésében, a társadalom gondolkodásmódja pedig gyökeresen megváltozott. Krisztus példája tehát nem elegendő érv a nők pappá szentelésének tiltására. Ha komoly érveket szeretnénk találni a nők pappá szentelése mellett vagy ellen, sokkal mélyebbre kell nyúlnunk az embertermészetbe és dogmatikába egyaránt. Ehhez szeretnék néhány gondolattal hozzájárulni.

A feminista mozgalmak tévedése

A XIX. században elindult feminista mozgalmak érthető és szükségesek. A nők megítélése sokszor még jogilag sem volt azonos a férfiakéval, nem beszélve a gyakorlatról, még ma is. A kiindulópont azonban, és ezért az elérendő cél is – kimondva vagy kimondatlanul – téves. Az egyenjogúságot ugyanis összekeverik az egyformasággal. Ennek következtében felmérhetetlen károk keletkeztek elsősorban éppen a nőkre nézve, de rajtuk keresztül az egész emberi társadalomra nézve is. Ilyen alapon mi férfiak is mozgalmat indíthatnánk „egyenjogúsításunkért” mondván: Milyen megalázása az a férfi nemnek, hogy mi nem lehetünk anyák! Ugye, mulatságos lenne, ha nem volna irtózatosan tragikus, hogy ilyesmi történt a női egyenjogúsítás örve alatt.

A XX. század eleje óta egyre-másra jelennek meg regények, színdarabok, drámák, amelyek azt akarják érzelmileg is a fejekbe sulykolni, hogy mennyire megalázott, elnyomott, kiszolgáltatott a nő, mint családanya és feleség. A földolgozott témák ugyan valódiak, a „csúsztatás” az, hogy általánosítanak. Az egy-, kétgyermekes vagy gyermektelen polgári családokban, ahol legtöbbször még cseléd is volt, valóban olyan volt a helyzet. Az akkori társadalom nagyobbik részét, 70-80%-át kitevő munkás és méginkább paraszt családokban azonban egyáltalán nem volt olyan a nő helyzete. Az öt- vagy többgyermekes parasztcsaládokban a nőnek bizony keményen kellett dolgoznia a gazdaságban is. Övé volt a ház körüli munka, az állatok mindennapi ellátása. Még álmában sem jutott eszébe unatkozni, sokszor aludni sem ért rá. A megkülönböztetett, legfőbb teendője azonban, hogy jó feleség és családanya legyen. Az ő feladata, hogy a családot meleg otthonná tegye és a gyermekeket nevelje. A férfi feladata az ehhez szükséges szilárd, biztonságos alap megteremtése. Ennek megfelelően ő képviselte a törvényt, a gyermeknevelésben ő volt a följebbviteli fórum. Hogy ez egészséges forma, annak bizonyítéka, hogy az ilyen családokból – ha a férfi és nő híven teljesítette

kötelességét –, valóban derűs, kiegyensúlyozott, erkölcsös, egészséges személyiségű emberek kerültek és kerülnek ki.

Ma már azonban kiveszőfélben van az ilyen család. Ennek következtében megszűnt a gyermeknevelés. A mai szülők – tisztelet a kivételnek – egyszerűen nem vállalnak felelősséget azért, hogy gyermekeikből milyen ember lesz.

Néhány éve így okolta meg egy anya, hogy miért ateista és nem katolikus óvodába íratta be gyermekét: „Én jó katolikus vagyok, de az a meggyőződésem, hogy a gyermek csak ismerjen meg mindent, és ha felnőtt, majd ő dönt, hogy mit kövessen”. Földműves szülő lévén csak azt feleltem neki: „Asszonyom, ha annyit törődne a földjével is, mint a gyermeke lelkével, akkor megnézhetné magát”. A legtöbb szülő pedig azt válaszolta, majd megkérdezi a (3–4-éves) gyermeket, hogy hová akar járni. Nem is lett katolikus óvoda abban a községben, mert a 90%-ban „katolikus” szülők nem óhajtották. Tessék mondani: az ilyen „családokból” kikerült gyermekeknek hogyan tudom megmagyarázni, hogy az Isten „atyai” szeretete mennyire szilárd, megingathatatlan, biztonságot adó, és „anyai” szeretete mennyire óvó, meleg, boldogító? Élményük ugyanis az, hogy apjuk és anyjuk kiszolgáltatta őket az idegen, rideg, sőt ellenséges világnak, és ott nekik egyedül kell dönteniük, helytállniuk. Ez bizony nem szeretet. „*Aki (viszont) nem szeret, nem ismeri az Istent, mert az Isten szeretet.*” (1Jn 4,8) Amikor ezeknek a gyermekeknek arról beszéltem, hogy milyen szép a tiszta szerelem, a házasság, a család mennyire megadhatja az élet értelmét, boldogságát, úgy néztek rám, mintha kínaiul beszélnék. Akkor döböntem rá, hogyan érhetnék meg ezt a szegény nyolcadikosaim, amikor ilyen még nem láttak sem otthon, sem a szomszédban, sem a televízióban.

Nem akarom azt mondani, hogy ezért kizárólag a feminista mozgalmak a felelősek. Azt azonban igen, hogy a téves vágányra futott feminista mozgalmak alapvetően járultak hozzá. Az igazi felelős a szabadelvű gondolkodásmód. Az juttatta ide a különben jó és szükséges feminista mozgalmat.

Az anyaság egyedülálló méltósága

Többször hallottam mostanában, hogy a mai férfiakból kiveszett a nők iránti tisztelet. Ez igaz. De kérem, miért tisztelje a férfi azt a nőt, aki csak partnere akar lenni? Szexpartnere, élettársa, munkatársa? Miért tiszteljek egy nőt azért, mert jól tud lovagolni, kitűnően karatézik, nagyszerű házakat épít? Legföljebb elismerem ezekben a dolgokban a kiválóságát ugyanúgy, mint a férfiét, de miért érdemelne ezért különleges tiszteletet? Valóban mi az, amiért egy igazi férfi tiszteli a nőt? Mi az „az örök nőiség, ami vonz”? Mi ifjabb korunkban tisztelettel kezelt csókolunk a nőknek, különös, gyengéd figyelmességgel vettük körül őket. Talán azért, mert ők a gyengébb nem? Nem azért. Ma már különben sem lehetne nagy általánosságban ezt mondani. Hát akkor miért? Ki az, akinek az ember a legnagyobb természetességgel csókol kezét? Bizony az édesanyánk.

Igen, az anyaság, az „örök anyaság” az, amiért egy igazi férfi mindig meghajol egy nő előtt, és különös gyengédséggel veszi körül, ha az igazi nő. Az anyaság az, amire mi képtelenek vagyunk nemcsak anatómiailag, hanem személyiségünk legmélyéig. A nő sem csak azért és csak akkor anya, ha gyermeket szül, hanem az anyaság a nő személyiségének sajátos karaktere. Azért nő a nő, mert anya akkor is, ha nem szül gyermeket. Tulajdonképpen a szűz és anya a női teljesség. Igen, Mária ő, a mi édes Szűzanyánk. A mennyországban is nő lesz a nő és férfi a férfi, pedig ott Jézus szerint nem házasodunk, azaz nem lesz nemi élet (vö. Mt 22,30). Tulajdonképpen a szüzességben élő nők élete is csak akkor lesz termékeny, ha kivirágzik bennük az anyaság. Valamelyik szent életrajzában olvastam valamikor, hogy egy apácarend vizitálása után így foglalta össze tapasztalatát a főnöknő előtt: „Tiszták vagytok, mint az angyalok, de kevélyek, mint az ördögök”. Kis Szent Teréz talált rá hasonlatával a lényegre: ő az egyházban a szív szeretne lenni.

Az anyaság kimondhatatlanul csodálatos valami, a legmagasztosabb valóság. A nők tartják az életet a kezüket. Egész valójuk az Élet szolgálatára van alkotva. Ezért van bennük – számunkra már sokszor érthetetlen – mélységesen mély, meleg, gyöngéd, finom, a viszonzás várása nélküli, minden áldozatra kész szeretet. Ez nincs meg bennünk ilyen formában. Ezért, ha mi férfiak ezt megérezzük, akkor kezet csókolunk, akkor meghajlunk, sőt leborulunk. Életemben még nem hallottam férfit olyan hódoló tisztelettel szólni asszonyról, mint az öreg Miklós bácsit, ezt az igazi paraszt férfit, feleségéről ötven évi házasság után, mikor egy alkalommal a férfi szemérmessége ellenére kitérte lelkét előttem. Nyolc gyermeket neveltek föl becsületben. Az egyik veje pedig harminchárom évi házasság után felesége névnapi ünneplésén ezt mondta nekem: „Gyurka bátyám, ti azt mondjátok, hogy a szentek a mennyben vannak. Nem. Tudod, letérdeltem előtte...” Nyolc nagyszerű gyermeket neveltek föl ők is. Így is lehet élni! Igen, a nő a lelke mélyén a férfival, a férjével szemben is anya, ha igazi nő. Márpedig igazi férfit csak egy igazi nő tud boldogítani, és fordítva. Ezt nem lehet semmivel, semmiféle „Kama szutrával” pótolni.

Ezért borzasztó és természetellenes, amikor el akarják mosni a nemek közötti különbséget. Egy effeminált férfi sohasem fog boldogítani egy igazi nőt, de egy elférfiasodott nő sem egy igazi férfit. Ez az egyik lényeges oka a házasságok boldogtalanságának. Nem beszélve a terjedő homoszexualitásról. A legaljasabb támadás a férfi és nő bensőséges, szent kapcsolata ellen a homoszexuális kapcsolatok törvényesítése. Még erkölcstelenebb az, hogy ebben az esetben törvényesen fogadhatnak örökbe gyermekeket, azaz törvényesen tehetnek tönkre valóban ártatlan emberi személyeket. Hiába hivatkoznak arra, hogy a görög és latin társadalomban is dívott a homoszexualitás. Ez ugyan igaz, de elfelejtik hozzátenni, hogy mikor. Bizony, mindkét társadalom dekadenciájának idején! Augustusz császár egyik legfőbb törekvése volt, hogy visszaállítsa a régi latin családerkölcset. Sikertelenül. Igen, a régi családerkölcset szerint élő latinok hódították meg a fél világot, emezek viszont elvesztették.

A teremtés

„Teremtsünk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra... Meg is teremtette Isten az embert a maga képére, Isten képére teremtette őt, férfinak és nőnek teremtette.” (Ter 1,26-27) Az „ember” tehát sem nem férfi külön, sem nem nő külön, hanem a kettő együtt. Az ember ugyanis csak akkor lehet Isten képmása, ha neki is, mint Istennek, a szeretet a lényege (vö. 1Jn 4,8). Márpedig ahhoz, hogy szeretni tudjak, szükség van legalább még egy személyre. Szent Ágoston írja: „Ha valaki kérdezné, vajon Isten az Atya egyedül? – hogyan mondhatnánk, hogy nem az, de csak akkor, ha így értjük: Isten ugyan az Atya, de nem ő egyedül az Isten; hanem az Atya és a Fiú és a Szentlélek az egy Isten!” (De Trinitate VI. 10.). Az önmagámra vonatkoztatott szeretet ugyanis nem szeretet, hanem önzés. Ezért három személy az egy Isten. Az Atya nem önmagát szereti, hanem a Fiút és a Szentlelket. Egész önmagát adja, egész isteni valóságát a Fiúnak a Szentlélek által. A Fiú sem önmagát szereti, hanem az Atyát és a Szentlelket. Ezért adja vissza az egész isteni valóságot, önmagát az Atyának a Szentlélek által. A Szentlélek sem önmagát szereti, hanem az Atyát és a Fiút. Ezért adja az egész isteni valóságot, önmagát az Atyától a Fiúnak és a Fiútól az Atyának. Igen, az örök Való, az Actus purus (a tiszta cselekvés) tiszta szeretetáradás, önmagaadás. Ezért kettő az Isten képére teremtett ember is már a kezdet kezdetén és nem egy.

Igaz, elméletileg lehetne két férfi vagy két nő, vagy két semleges valaki. Ebben az esetben viszont nem mondhatná az Isten: „*Ennek okából elhagyja apját, anyját, feleségéhez ragaszkodik és a kettő egy test lesz.*” (Ter 2,24) Az Isten is azért egy élő valóság, jóllehet három személy, mert a végtelen szeretet, a végtelen önadaadás, végtelen egységet eredményez. A végtelen önadaadás ellenére viszont azért nem szűnik meg a személyek különállása, azért nem keveredik össze, mert más az Atya, más a Fiú, más a Szentlélek személyiségi karaktere. Az Atya a

Principium sine principio, a kezdet nélküli Lételev. Ő adja a Lét szilárdságát, úgy is mondhatnánk: a törvényét. A Fiú, akibe belemondja az Atya a végtelen isteni lét minden valóságát, gazdagságát, ő a Verbum, az Igazság, a szilárd isteni létnek végtelen gazdagsága. Végül a Szentlélek az, aki ezt a szilárd, végtelenül gazdag, örök lételev élő, meleg, boldogító valósággá teszi. A Szentléleknek ezért saját neve: a Szeretet Lelke. Nem mintha az Atya és a Fiú nem volna szeretet, hiszen teljes önodadás mind a kettő. Úgy látszik, a szeretetnek hármass aspektusa van: a szeretet szilárdságát adó Törvény, a gazdagságát adó Igazság, és a melegségét, boldogító valóságát, az „életet” adó Lélek. A szeretet és lét alapvető összefüggését bizonyítja, hogy minden létezőnek is ez a hármass határozománya: omne ens est unum, verum, bonum. Minden, ami van, egy, igaz és jó. Az „egy” jelzi a létező osztatlanságát, szilárdságát; az „igaz” jelzi a létező önazonosságát: az, ami, nem más, azaz minden saját értékének együttesét; a „jó” jelzi, hogy nem értelmetlen, nem steril, nem önmagáért való, hanem más számára jó, hasznos. Istenben mind a három határozomány tudatos, szabad Személy. Így teljes az isteni Lét, így teljes a Szeretet.

Plasztikus képét nyújtja ennek Ezekiel látomása: „... *lelke által az Úr kivezért és a völgybe vitt, amely tele volt csontokkal... tömérdek volt belőlük... és teljesen ki voltak száradva. Így szólt hozzám: Emberfia... prófétálj ezekről a csontokról, és mondd nekik: Ti száraz csontok halljátok meg az Úr igéjét!... Erre én prófétáltam, amint megparancsolta nekem. Miközben prófétáltam, zaj támadt és íme zúgás hallatszott, és egyik csont a másikhoz közeledett, mindegyik a saját ízületéhez. (A törvény.) És láttam, hogy íme, izom és hús nőtt rajtuk, és bőr feszült rájuk, de lelkiük nem volt. (Az igazság.) Akkor azt mondta nekem: Prófétálj a léleknek, prófétálj, emberfia... Prófétáltam, amint megparancsolta nekem: erre beléjük szállt a lélek, és életre keltek.*” (Az élő, meleg valóság.) (Ez 37,1-10)

A teremtésben Isten a férfi személyiségét teremtette a törvény és igazság hordozójának, a nő személyiségét pedig a meleg, boldogító élet hordozójának. Így lehet a két fél „egy testté”, egy életvalósággá, és mégis megmarad a különbözőségük. Így lesz a kettő egysége által emberi vonalon is teljessé a szeretet: szilárdságban, igazságban és élő, boldogító melegségben. Ezért nem talált az Ember „magához hasonlót” az állatok között. Ezért „nem jó az embernek egyedül lenni”. Ezért mondja az Ember, amikor az Isten hozzávezeti az asszonyt: „ez már csont az én csontomból, hús az én húsemból” és saját nevét adja neki, csak nőnemben: nőember. (Héberül: is – issa.) (Vö. Ter 2,18-23) Íme itt van a valódi egyenlőség és mégis valódi különbözőség igaz gyökere. Így származhat az igazi férfi és igazi nő együtteséből a házasságban újabb boldog élet, az emberek közösségében pedig boldog társadalom.

A megváltás

A kölcsönös szeretetegység természetes velejárója a boldogság. Ezért boldog végtelenül a Szentháromság egy Isten. Ezért boldog a férfi és nő, ha igazán szeretik egymást. A boldogító szeretetegység azonban így sem válik önzővé, nem zárul be önmagába, hanem most már együttesen árad tovább és másokat is részesíteni akar boldogságában. Ezért szül gyermeket a boldog házaspár, ezért teremt a végtelenül boldog Isten. Mindkettőnek célja pedig az, hogy újabb személyekkel valósuljon meg ez a boldogító, bensőséges szeretetegység. A bensőséges szeretet azonban nem ismer alá- és fölérendelést, úr és szolga viszonyt. A szeretet az egyenlők kapcsolata, hiszen önmagát adja maradéktalanul mindegyik. Ott csak Te és Én van. Emberi vonalon elvileg ez nem probléma, mert minden emberi személy méltósága azonos, legyen férfi vagy nő, szülő vagy gyermek. A szülő nevelő kötelessége sem változtatja meg ezt az alapvető egyenlőséget. Az, csak – éppen a szeretetből adódó – feladat, és csak addig tart, amíg a gyermek felnő.

Isten és ember viszonylatában azonban más a helyzet. A Teremtő és teremtmény között végtelen a különbség. A szeretet viszont nem ismer kompromisszumot, mindent ad, egész

önmagát. Isten azért emelte föl az embert a maga szintjére és részesítette isteni természetében (vö. 2Pt 1,4), hogy önmagát adhassa neki. Atya és gyermek, Testvér és testvér, Jegyes és jegyes között ugyanis már lehetséges a bensőséges szeretetkapcsolat. Ezt veszítette el az ember, amikor az önzés útjára lépett, és azóta is azon jár. Ezen mi nem tudunk változtatni. Ez az út azonban nem az élet útja, hanem a halálé, és végül az örök halálba vezet. Egyedül Isten segíthet rajtunk, ha akar. Ő pedig akar, mert méltatlanságunk ellenére is változatlanul szeret. (Mint az édesanya méltatlan gyermekét.)

De, ha valódi társnak akar bennünket Isten, akkor az igazságosság kívánalma szerint kell rendezni ügyünket. Azt a végtelen „adósságot” kell elrendezni először, amit mi emberek engedetlenségünkkel, törvényszegéseinkkel, bűneinkkel halmoztunk fel Isten és közöttünk. Mégpedig úgy kell elrendezni, hogy az adósok fizessék ki adósságukat. Ezért küldi el az Atya Szent Fiát, az Igazságot, ezért lesz valóságos emberré, embertestvérünk. Benne megkaptuk új, természetes Fejünket, aki Istennel való személyi azonossága révén alkalmas arra, hogy kiegyenlítse végtelen adósságunkat. Meg is tette: adóslevelünket szent testében fölfüggesztette a fára (vö. Kol 2,14). Az akadály tehát elhárult. Elindulhat újból az igazi élet a földön. Közli is Jézus az ehhez szükséges tudnivalókat, igazságokat (evangélium), sőt az Atyának (a Törvénynek) mindhaláláig engedelmeskedve végigjárja előttünk, ki is tapossa számunkra az utat, amelyen mi is az Atyához juthatunk. Ismét indulhat az élet útja a földön. Ez már azonban az életet adó Lélek műve lesz. Jézus feladatát elvégezve, az Atyához visszatérve, ezért küldi el az Atyától a Szentlelket.

Nem véletlen tehát, amikor a Fiú, az Igazság emberré lett, hogy az igazságot és törvényt újra elhozza a földre, hogy az igazságosság szerint rendezze el ügyünket az Istennel, akkor férfivá lett és nem nővé. A férfi személyi karaktere felel meg a Fiú személyi karakterének és az elvégzendő feladatnak. Azt a feladatot pedig, amely kapcsolatot teremt Isten és ember között a kiengesztelés áldozata által, papi feladatnak nevezzük, az illető személyt papnak. Az Istenemberben megkapta az emberiség egyetlen, örök Főpapját. Ő léténél fogva pap. Benne a legbensőségesebb személyes egységben kapcsolódik össze Isten és ember örökre, felbonthatatlanul. Közülünk egyedül ő alkalmas arra, hogy bemutassa a kiengesztelés egyetlen, örök áldozatát. Meg is tette, saját magát áldozván föl értünk az Atyának. Ezzel az emberiségnek Istenhez egyedül méltó hódolatát mutatta be, és adta vissza az egész emberiséget az Atyának. Ez a Fiú karaktere a Szentháromságban is. Ezért nem lehet az Atya vagy a Szentlélek a Megváltó. Igaz, emberi vonalon időben valósul meg a megváltás egésze, de az idő végével: *„amikor pedig minden alá lesz vetve neki, akkor a Fiú maga is aláveti magát annak, aki mindent alávetett neki, hogy Isten legyen minden mindenben.”* (1Kor 15,28).

A pap Krisztus helyetteseként működik

Isten semmit sem tesz helyettünk, amit mi meg tudunk tenni. Társként kezel bennünket a teremtés és a megváltás vonalán egyaránt. Krisztus elvégezte, amit csak ő tudott elvégezni, a többi reánk bízta. Nekünk kell a megváltás művét befejeznünk a világ végéig. Jézus, mennybemenetele előtt, az „egybegyűlteknék” ezt mondta: *„mikor a Szentlélek leszáll rátok, erőben részesültök, úgyhogy tanúságot tesztek majd rólam Jeruzsálemben, meg egész Júdeában és Szamariában, sőt egészen a föld végső határáig”* (ApCsel 1,8), és fölment a mennybe. Amikor aztán *„néhány nap múlva Szentlélekkel kereszteltek meg”* (ApCsel 1,5), ismét valósággá lett az isteni, az istengyermeki élet ezen a földön, és elindult ez a kis, élő közösség (Szent Pál szerint kb. ötszáz ember – 1Kor 15,6), hogy teljesítse küldetését. Ez papi küldetés, hiszen tanúságtételük által Krisztust kell közvetíteni és általa Istenhez kapcsolni a világ minden népét. Ahogy Szent Péter apostol írja: *„Ti választott nemzetség, királyi papság, szent nemzet, tulajdonul lefoglalt nép vagytok, hogy annak dicsőségét hirdessétek, aki a sötétségből csodálatos világosságára hívott titeket. Ti, akik valaha nem voltatok nép, most Isten népe vagytok.”* (1Pt

2,9-10). Ezt nevezzük általános papságnak, és ebben minden istengyermek – nő és férfi egyaránt – részesedik a keresztség és bérálás szentsége által.

Ez a küldetés tehát az egész Isten népét, vagy Szent Pál hasonlatával élve, az egész krisztusi testet egyetemlegesen érinti. Kötelessége ez minden egyes tagjának a maga módján, a maga helyén, mint „kéz” vagy „láb” vagy „szem” vagy „fül” (vö. 1Kor 12,12-31). De, hogy ez a test valóban élő, növekvő, gazdagodó, egységes szervezet legyen a világ végéig, hogy mindig össze legyen kapcsolva Fejével, Krisztussal, hogy a dicséret, a hódolat, az engesztelés áldozatát mutathassa be minden nap az Atyának, azért Krisztus – egyházán belül – külön szervet alakított ki. Ez a hierarchia, a szolgálati papság. Ez a szerv tehát nem fölötte van Isten népének, a krisztusi testnek, hanem benne, annak szerkezete. Feladata az, hogy a krisztusi testet belülről szilárdan egybetartsa a szeretet törvényével, hogy gazdagítsa az igazság (kinyilatkoztatás) tévedhetetlen hirdetésével, kibontakoztatásával, hogy éltesse a szentségekkel, hogy a kisebb-nagyobb részegyházak méltó hódolatukat, dicsőítésüket mutathassák be az Atyának Krisztus egyetlen áldozatával. Ez különlegesen papi, krisztusi feladat. A pap Krisztus személyében jár el, amikor tanít, vezet (összefog), megszentel és leginkább, amikor az áldozatot a hívek közösségével együtt bemutatja. Krisztus pedig férfi. Az ő személyét is csak férfi képviselheti. Mégpedig nem azért, mert Krisztus csak férfiakat választott ki apostoloknak; nem is azért, mert így rendelkezett volna; hanem egyszerűen nem lehet másként. A Szentháromság közösségében a Fiú személyi karaktere felel meg a megváltói, a papi küldetésnek. Ezért küldte őt az Atya. Teremtésményi vonalon pedig a férfi személyi karaktere felel meg ennek a küldetésnek. Ezért lett a Fiú férfivá, és ezért mondhatja az apostoloknak feltámadása után: *„Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket.”* (Jn 20,21).

Még egy dolgot kell megemlíteni, hogy minden háborgás megszűnjék a női lelkekben. Papnak, püspöknek, pápának lenni kétségtelenül hatalmat jelent, nem is kicsit. Krisztus egyházában azonban a hatalom csak föladat (officium) és nem méltóság. Jézus nagyon világosan beszélt erről: *„Tudjátok, hogy azok, akiket a világ urainak tartanak, zsarnokoskodnak a népeken, a hatalmasok pedig önkényüket éreztetik velük. Köztetek azonban ne így legyen, hanem, aki nagyobb akar lenni, legyen szolgátok, és aki első akar lenni, legyen rabszolgátok. Az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon, és váltságul adja oda életét sokakért.”* (Mt 20,25-28) Ha ezen a téren sohasem hibáztunk volna, valószínűleg ma senki sem mondaná, hogy nőket is pappá kellene szentelni, mert a jelenlegi gyakorlat hátrányos megkülönböztetés a nőekkel szemben. Bizony, a mi bűnünk, hogy ilyen követelés merülhetett föl az egyházban, mert a papságot, püspökséget, pápaságot méltóságnak éltük meg, és méltóságként gyakoroltuk.

Értsük meg végre: a Szentháromságban nincs és nem is lehet annál nagyobb méltóság, hogy Isten. Isten az Atya, Isten a Fiú, Isten a Szentlélek egyenlő hatalomban és egyenlő fönségben. A Fiú nem lett azáltal „méltóságosabb”, hogy Megváltó és így Főpap. Az csak személyi karakteréből adódó sajátos küldetése. (Az Atya teremtette, a Fiú megváltotta, a Szentlélek megszenteli a világot.) Ugyanígy Krisztus egyházában sincs és nem is lehet nagyobb méltóság annál, hogy Isten gyermeke. Márpedig minden megkeresztelt ember Isten gyermeke. Papsága által a férfi nem lesz „méltóságosabb” istengyermek. Az csak személyi karakteréből adódó feladata. Krisztus egyházában nincs más, ami az istengyermekségen kívül létezik, csak karizma, csak föladat, csak szolgálat az egész test javára (vö. 1Kor 12,12-31). Aki pedig bármilyen karizmában részesült, nem büszkélkedhet vele. Legföljebb retteghet, hogyan tud majd elszámolni Krisztus előtt. Senki sem a maga hasznára, a maga dicsőségére kapta, amit kapott. A dicsőséget majd Krisztus adja, ha sikerült az elszámolásunk.

A nők szerepe az egyházban

Mi hát a nők szerepe Krisztus egyházában? Van-e, lehet-e szerepük az egyház vezetésében, irányításában? Sajnos, konkrétumokat nem tudok mondani, mert ez a kérdés nincs még kidolgozva. Nagy mulasztás, és sürgősen pótolni kell. Az volna a legjobb, ha maguk a nők dolgoznák ki. Természetesen a dogmatika ismeretében és valódi egyházas érzülettel. Mi, férfiak ugyanis sohasem fogjuk őket egészen megérteni. Ami egyáltalán nem baj, sőt a tiszteletnek egyik összetevője lehet, ha van benne „misztérium”. Általános elvek azonban vannak. Megpróbálok néhányat vázolni.

A nő személyi karakterének kettős aspektusa a szüziesség és az anyaiság. Az igazi nőben mindkettő megtalálható akkor is, ha a szüziesség életformáját éli, és akkor is, ha édesanya. Ezért olyan egyedülállóan nagy a Szűzanya. Benne a szüziesség és az anyaság is teljes. Ő tökéletesen hűséges szüziességében és valódi anya. Saját magzatát hordozza szíve alatt, világra szüli, szoptatja, öleli, fölneveli. Ez így egyetlen és megismételhetetlen, mint a megtestesülés. Az ő személyi kiválósága nem is az istenanyaságban van. Az, csak Istentől kapott feladata. De nem hordozhatta volna Isten Fiát szíve alatt, ha előzőleg nem hordozta volna Istent maradéktalanul a szívében (vö. Szent Ágoston). Ezt jelenti a Szűzanya tökéletes szüziessége és tökéletes anyaisága. Tökéletes szűz és maradt is mindvégig Isten iránti leheletfinom, maradéktalan hűsége révén. Ezért büntelen, szeplőtelen Szűz. Igaz, Isten megóvta őt az áteredő büntől is. De volt már ilyen nő a földön, az első, csak hogy ő nem maradt büntelen, mert nem volt hűséges Istenhez. Mária ugyanakkor tökéletesen anya és maradt is mindvégig, sőt még a mennyben is az. Ezért lehet mindnyájunk égi Édesanyja. Anyasága azt jelenti, hogy teljesen nyitott és odaadott az élet meleg, minden áldozatra kész szolgálatára. Máriának ezért csak egyetlen kérdése volt Gábor angyalhoz: *„Hogyan történik meg ez, hiszen férfit nem ismerek.”* (Lk 1,34) Ez a hűséges szűz kérdése. Amikor erre világos feleletet kapott, egyetlen természetes válasza: *„Az Úr szolgáló leánya vagyok: történjék velem szavaid szerint.”* (Lk 1,38) Ez az anyának válasza. Máriát azért nem tette keménnyé, rideggé a maradéktalan szüziesség, mert ugyanolyan maradéktalanul anya is.

A szüziesség és anyaiság az a kettős érték, amit csak a nők adhatnak az egyháznak és a világnak is. Enélkül az emberi élet csúnyává, durvává, kegyetlenné válik, az egyházban pedig rideg, embertelen lesz a szellem, mert csak a törvény és igazság hatja át. Hogy a nők valóban érvényesíthessék az egyházban, az egyház irányításában női karakterüket, nos, ennek szervezeti és jogi kereteit kellene kidolgozni. Nem arra gondolok, ami már ma is megvan, hogy a nők lehetnek lelkipásztori kisegítők, végezhetnek igeliturgiát, áldoztathatnak stb. Nem ennek a vonalnak a továbbfejlesztésére. Nem is ez az igazán helyes vonal. Hiszen ettől – látszólag – már csak egy „pici” ugrás, hogy a szentmiseáldozatot is bemutatassák. Hanem arra, hogy olyan szervezetet kellene létrehozni az egyházban, amit csak nők tölthetnének be, amelynek viszont joga volna beleszólni az egyház irányításába. Például: minden plébános, minden püspök mellett lenne egy női tanácsadó testület, amelynek fő irányító szerve lenne a római kúriában. Igaz, ehhez a II. vatikáni zsinaton ismét előtérbe került kollegialitás elvet kellene alaposan kidolgozni és a gyakorlatban hathatósá tenni. Lehet, hogy e kettő párhuzamosan fog megvalósulni? Mindenesetre minél előbb vegyük észbe az idők sürgető jeleit. Természetesen eddig sem hiányoztak a nők az egyházból, mint Istennek szentelt szüzek és mint Istennek elkötelezett családanyák. Ez a két női hivatás igazából fontosabb az előzőnél is. Máskülönben már régen nem lennénk.

Az Istennek szentelt szüzek is csak akkor tudják teljesíteni női hivatásukat, az élet szolgálatát, ha egyúttal „anyák” is. A szüziesség ugyanis nem cél, csak készenléti állapot, hogy tudják követni Krisztust, ahová csak megy (vö. Jel 14,4). Ezért lehet Kis Szent Teréz a missziók védőszentje, jóllehet kolostorát sohasem hagyta el. Az anyaiságnak elsősorban Krisztus felé, Isten felé kell megnyilvánulnia, hogy személyes, meleg szeretetben – mint jegyes a Jegyesének

– adja át magát maradéktalanul neki. Önmagában ugyanis senki emberfia nem bontakozhat ki harmonikus személyiségű emberré. (Természetesen a férfiak sem.) Ebből a boldog szeretetkapcsolatból adódik aztán az életnek további szolgálata. Akár, mint a kolostor zártságában élő szüzeké, akik imájukkal és önmagukat fölálkozó életük példájával nevelik az istengyermekeket és biztosítják számukra az istengyermeki élethez szükséges kegyelem bőségét. Akár közvetlenül szolgálva az anyai szeretetükre rászoruló embereket, mint például Kalkuttai Teréz anya és leányai. Ezt mi férfiak így nem tudjuk csinálni. Ők ugyanis elsősorban nem szerveznek, hanem egyszerűen csak szolgálják az életet még a haldoklóknak is. Akár, mint a leányifjúság nevelői. Egyre nagyobb szükség volna erre, mert ma már szinte senki sem neveli őket szüziességre és anyaságra. Bármennyire fontos és elengedhetetlenül szükséges ez a női hivatás, a gyakorlati élet vonalán mégis messze fölötte van ennek az édesanyai hivatás.

Édesanyák nélkül nem volna emberiség, de a társadalom épsége is elsősorban rajtuk múlik. Emberségünk alapértékeit tőlük kapjuk, és ha nem kapjuk, akkor senki és semmi sem tudja azt pótolni. A nő valóban az élet forrása. Nemcsak azért, mert ő szüli világra az újabb életet. Ettől még állatok is lehetnénk. Hanem – akár tudják, akár nem – embervoltunk milyenségét is alapvetően ők határozzák meg. Nézzünk egy példát a legfontosabb emberi magatartással, a szeretettel kapcsolatban. Szeretni ugyanis annyit jelent, hogy föltétel nélkül, maradéktalanul adom magamat. „*Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint aki életét adja barátaiért.*” (Jn 15,13) Jegyesoktatáson, vagy méginkább első gyermeküket keresztelni hozó ifjú házasoknak szoktam föltenni a következő kérdéssorozatot: „Mit gondolnak, ha valaki igazán szeret, kiszolgáltatja-e magát föltétel nélkül a másiknak?” A felelet általában jó: „Igen, kiszolgáltatja.” „És ha kiszolgáltattam magamat a másiknak, tönkretrehet-e az engem?” Általában erre is jó a válasz, ha nem is olyan arányban: „Igen, tönkretrehet.” „Hát akkor hogyan merték mégis megtenni?” Itt már több a hezitálás, de egy kis segítséggel megszületik a jó felelet: „Mert meg voltam győződve, hogy szeret engem.” „Igen, így van. Ezt valóban jól tudták. Nyugodtan kiszolgáltathatom magamat annak, aki szeret, biztosan nem fog tönkretenni. Sőt, éppen így érem el életem biztonságát, boldogságát. De ezt honnét tudták olyan biztosan?” Erre már nem tudnak válaszolni, csak azt hajtogatják: „Így éreztük. Tudtuk.” Majd így magyarázom meg nekik ezt az igazságot: „Az a kisbaba ki van-e szolgáltatva az édesanyjának? Bizony ki. Élete, léte függ tőle. Tőle kapja a táplálékot, a melegséget, a biztonságot, amikor magához szorítja. Hát ekkor tanultuk meg, ha volt édes anyánk, hogy a szeretetnek való kiszolgáltatottság nem tönkremenés, hanem a boldogság és biztonság forrása.” Akinek viszont nem volt „édes” az anyja, az sohasem tud igazán szeretni. Felnőtt korában talán már érzi, milyen lenne az igazi szeretet, mégsem képes önmagát a legnagyobb természetességgel, maradéktalanul adni, mert szívében ott a félelem. Nem tehet róla szegény, de nem tud rajta változtatni. A szeretet többi „összetevőjét”, a szilárdságát adó törvényt és a teljességét adó igazságot majd édesapánktól tanuljuk meg, de az alapokat édesanyánktól kapjuk, és ha nem kapjuk, senki sem segíthet rajtunk. Mindig kínlódni fogunk, ha egyáltalán akarunk valaha szeretni. Bizony, a szeretet kihülésének, az önzés terjedésének egyik alapvető oka itt keresendő: egyre kevesebb az „édes” anyák száma.

A hit vonalán is ugyanez a helyzet. Hitet adni csak szülő tud a gyermeknek. Senki más! Itt is az édesanya szerepe a döntő. Az ő élő hite által lesz számomra élő valóság az Isten, az abszolút Hatalom, aki előtt meg kell hódolnom, le kell borulnom. Apám hite majd ezt teszi teljessé, amikor tapasztalom, hogy a szilárd erő (a törvény) és igazság is meghajlik előtte. Amely gyermeknél ez hiányzik, ott a hitoktatás nem több ismeretközlésnél. Ettől a gyermeknek nem lesz hite. Hatása annyi, hogy felnőttként, ha talán megnyílik Isten kegyelme előtt, lesz helyes tudása, ami felé tájékozódhat. És ha el is jut a hitre, hite akkor sem lesz olyan természetes, megingathatatlan, mint azé, aki megkapta szüleitől a hit alapélményét, „tudását”. Így volt ez az első emberpár óta, és így lesz a világ végéig. Hála Istennek, mert ezért lehet minden korban valóban nevelni, különben ki lennénk szolgáltatva a világnak. Ne feledjük azonban, hogy mindenkit anya nevel, vagy nem nevel, fiút, lányt egyaránt. A társadalom egészséges volta

elsősorban a nőkön, az anyákon múlik. Lehet-e ennél fontosabb, nagyobb, magasztosabb hivatás ezen a földön?

De nemcsak a gyermeknevelés révén tartják a nők az élet ütőerén a kezüket, hanem az is nagyrészt rajtuk múlik, hogy milyenek a férfiak. A bűnbeesés jelképes leírásánál az asszony szakít a tiltott fáról és ő adja a férfinak a tiltott gyümölcsöt. Ebből a képből általában azt a következtetést vonják le, hogy az asszony vétkezett először, ő az ingatagabb. Ez ugyan igaz, azért kell, hogy ott álljon mellette a férfi, a törvény és igazság. Hiszen a kettő együtt az „ember”. Hol volt azonban Ádám? Egy szóval sem mondta Évának, hogy ne szakítsa le. Bizony, már ebben is ludas a férfi. Ezzel a képpel azonban a szentíró egy másik nagy igazságot is kimond: a nő mindenre rá tudja venni a férfit, a legnagyobb rosszra, de a legnagyobb jóra is. A férfivágnak nincs jobb fékentartója, mint egy szűzies, szerelmes nő. A férfi ugyanis méltó akar lenni hozzá, és ezért megtisztítja fantáziáját, féken tartja ösztöneit. De, ha csak vággyal közelít hozzá a nő, akkor kap egy ösztöneit kielégítő férfit, akinek a nő végül csak vágyainak tárgyává lesz. Igen, a szerelemben is a nő a kezdeményező, és olyan lesz az, amilyenek ő akarja. Tudják ezt nagyon jól a reklámszakemberek, azért van annyi meztelen női reklám.

A nagyon nagy baj az, hogy ma a nők általában nem szűzies anyának, hanem jó szeretőnek készülnek. Megfelelnek arról, hogy a férfinak csak időnként van szüksége szeretőre. És arról is, hogy ebben az esetben valóban áll a megállapítás: *varietas delectat*, a változatosság több gyönyörrel jár. Ne csodálkozzanak hát, ha így is él majd az a férfi. Egy egész életre nem szeretőre van szüksége a férfinak – azt bármikor kaphat –, hanem feleségre. Szűzies, anyás nőre, aki gyermekeinek édesanyja lesz, akit mindig tisztelhet, akinek hűségére, meleg, minden áldozatra kész szeretetére mindig számíthat. Vagyis Isten elgondolta igazi nőre. Ez a nő legalapvetőbb hivatása, küldetése. Ilyen nők nélkül elvileg lehet a társadalom és az egyház is törvény és igazság szerint tökéletesen rendezett, de embernekvaló, boldog soha. Ennek megteremtését a nők kezébe helyezte Isten.

Befejezésül gondoljunk az édes Szűzanyára. Őt állítsuk magunk elé. Értsük meg, hogy messze a legnagyobb, legtökéletesebb ember nem férfi, hanem egy nő. Jézus Krisztus ugyan férfi, de személy szerint mégis Isten. Mária viszont személy szerint is csak ember. A megváltást ugyan a férfi Jézus valósította meg, de az elindítása, hogy lesz-e megváltás vagy nem, a nőtől, Mária „Igen”-jétől függött. Az új élet indítása is egy nő kezébe volt letéve. Isten egy nőtől tette függővé legnagyobb tervének – a megtestesülésnek és megváltásnak – megvalósulását. Móriában azonban tökéletesen megbízhatott. Tudta, hogy nem fog csalódní, mert Mária teljesen tiszta szűz és valódi édesanya volt.

8. elmélkedés – A papi élet

Ebben az elmélkedésben néhány alapvető gondolatot szeretnék elétek tárni a papi élet örömeiről, nehézségeiről, jutalmáról. Valamint arról, hogy milyen eszközök állnak rendelkezésünkre az örömök elérésére, a nehézségek legyőzésére. Természetesen ezek az én tapasztalataim. Nem biztos, hogy mindenki számára ez a járható út. Bár egy papunk temetési miséjén erről beszéltem és a jelenlévő papok örültek a hallottaknak. A református lelkész pedig azt mondta: Ilyen igaz szavakat még nem hallott a papságról. Sok részletről volt már szó az előző elmélkedésekben. Itt azonban a papi élet szempontjából szeretném összefoglalni azokat is.

Nem vagyunk e világból valók

Kiválasztottak vagyunk. Jézus szavai egyértelműek, hogy amint ő, úgy mi sem vagyunk e világból valók, mert kiválasztott bennünket. A kiválasztottság tulajdonképpen minden keresztényt érint (egyetemes papság). Azt jelenti, hogy az újszövetség választott népe vagyunk. Ezért hasonlít a sorsunk az ószövetség választott népének sorsához. Az egyházon belül azonban a pap (szolgálati papság) egyedülálló módon kiválasztott, úgy mint a tizenkettő. Bennünk valósul meg a kiválasztottság teljessége.

Ennek következtében, mint az apostoloknak, nekünk is el kell hagynunk mindent, egész előző (civil) életünket. Mi már Krisztushoz és egymáshoz tartozunk, sokkal valóságosabban, mint vérszerinti rokonainkhoz, testvéreinkhez. A papi társaság a mi igazi társaságunk. Csak ott érezhetjük magunkat otthon. Senki sem érthet meg bennünket úgy – még édesanyánk sem –, mint egy másik paptestvér. Ezt kell elfogadnunk, tudomásul vennünk, feldolgoznunk. Ha nem így érzünk, akkor baj van papiságunkkal.

Nekünk tehát nincs, nem is lehet magánéletünk. Papok vagyunk mindig és mindörökké. Nem tudjuk letenni papiságunkat akkor sem, ha szórakozunk. De ne is akarjuk, mert akkor már nem fogjuk jól érezni magunkat saját bőrünkben. A világiak is érzik ezt. Olyan papos formája van – mondják. Bizony rám „dicsérték” már a strandon is, pedig nem ismerhettek. Igen: „*Látványossága lettünk a világnak, az angyaloknak és embereknek is.*” (1Kor 4,9).

Hová tartozunk hát? Krisztushoz! Jobban, mint bárki más. Ne feledjük, minket barátainak vall. És ez az ő részéről valóság, természetfölötti valóság ugyan, de valóság. Bizonyítéka, hogy mindent elmond nekünk, amit Atyjánál látott és hallott. A barát a barátjának föltárja szívét, lelkét. Ha valóban Jézus barátja vagyok – mert ez már rajtam is áll –, akkor mindenkinél jobban belelátok Isten mélységeibe. Ezért tud a Jézus-barátja pap mondani is valamit híveinek, és nem csak prédikálni. Ezért tudja a legnehezebb dogmatikai igazságot is úgy elmondani, hogy azt mindenki megértheti. Nem azért, mert többet tanult vagy jó szónok, hanem azért, mert a tanultakat úgy adja elő, ahogyan azt Jézussal való barátságában átélte. Nem kell ehhez semmiféle különleges, misztikus élmény. Ez „természetesen” következik a Jézussal való barátságból. Volt egy nagyszerű szónok egyházmegyénkben. Akkor „ríkatta” vagy neveltette meg hallgatóit, amikor akarta. Valóságos „mesefa” volt. Magam is szívesen, sőt élvezettel hallgattam, mégha egy órát beszélt is. De ha megkérdeztem magamtól, tulajdonképpen mit is mondott: egy-két mondatnál nem volt több.

Hogy miért minket választott Jézus barátainak, mikor annyira esendők, nyomorultak, hűtlenkedők vagyunk? Erre nincs válasz. Ez a szeretet misztériuma, a szeretet csodája. Ha megsejtjük, hogy Jézus különleges, bensőséges baráti szeretettel szeret, akkor tudunk hódolattal, alázattal, mégis boldog örömmel leborulni lábaihoz (vagy kebelére mint Szent János apostol). Ez a tudat és Isten mélységeinek ebből fakadó csodálatos ismerete valóban többet ér aranytól, ezüsttől, mindenféle drágakőnél, és édesebb a méznél, a csorgatott lépesméznél (vö. 18., 118. zsoltár). A pap el nem múló örömeinek ez a forrása.

De visszaküld a világba

Amint Jézust küldte az Atya ebbe a világba, úgy küld minket is Jézus. Nem azt kéri az Atyától, hogy vegyen el bennünket ebből a világból, hanem azt, hogy óvjon meg minket a gonosztól. Ez nem azt jelenti, hogy megóv a bűntől. De azt igen, hogy ha mi bűneink ellenére sem mondjuk fel Jézus barátságát, akkor megóv attól, hogy visszafordíthatatlan dolgok történjenek velünk. Jézus hűséges barát, ő sohasem hagy el, ha mi nem hagyjuk el őt. Mindig velem van, akkor is, amikor nem érzékelem.

Van egy tanmese. Valószínű, ismeritek, de ide kívánczok. Volt egy szentéletű szerzetes. Életében sokat gyötrődött azért, mert úgy élte meg, hogy nincs vele Jézus. Élete végén aztán átéli jelenlétét, és szemrehányást tesz neki: Uram, hol voltál eddig? Mindig veled voltam – válaszolta Jézus. Velem? – kérdezi kételkedően a szerzetes. – Igen, veled. Nézd csak! – és megmutatja életútját. Valóban két pár lábnyom látszik a homokban. Egyszer csak felkiált a szerzetes: – Igen, Uram, de nézd, ott, amikor a legnehezebb volt, csak egy pár lábnyom látszik! – Nézd meg jobban – mondja az Úr! – és a szerzetes látja, hogy azok az Úr lábnyomai. – És én, hol voltam akkor? – kérdezi a szerzetes. – Az ölemben hordoztalak – feleli az Úr.

Igen, így van. Mi ennyire Krisztuséi vagyunk.

Azt jelenti ez, hogy nem vagyunk a magunké. Egész életünkkel Krisztust kell képviselnünk ebben a világban. A mi lábunkkal járja e világ útjait. A mi szemünkkel látja a jót és a gonoszt. A mi fülünkkel hallja a nevetést és a jajgatást. A mi szánkkal tanít, vigasztal, fedd és megbocsájt. A mi szavainkkal változtatja át a kenyeret és bort. A mi kezünkkel osztja szét szent testét és teszi a jót. Bármennyire nem szeretik sokan manapság: a pap valóban „alter Christus”, Krisztus mása. Ő akarja, hogy azok legyünk. Ezért választott ki barátainak. Ha erről nem feledkezünk meg, akkor a világban töltött éveink és az egyre nyomasztóbb munkák sűrűje is a papi élet örömeinek forrásává válnak.

Azt jelenti, hogy egyedül vagyunk. Kiválasztottságunk a forrása a papi élet egyik nehézségének: az egyedüllétnek. Mi alapvetően nem a coelibátus miatt vagyunk egyedül. Az csak szilárd kerete, „biztosítéka” az egyedüllétünknek. Hanem azért, mert nem vagyunk e világból valók. Sohasem tudjuk – és ne is akarjuk – igazán otthon érezni magunkat ebben a világban. Nekünk nincs igazi otthonunk, csak lakóhelyünk, az is ideiglenes. Ebből a szempontból a nős, görög papok sem kivételek. Náluk legfőljebb az van, hogy egyedülvalóságukban, nem e világból való voltukban a családjuk is osztozik. A görög papcsaládok csak egymás között érzik magukat igazán jól.

Tudomásul kell vennünk és tudatosan kell vállalnunk Krisztusért, hivatásunkért. Ne akarjunk kibújni belőle, úgysem megy. Kiválasztottságunk mélyen a lelkünkbe van égetve, kitörölhetetlenül. Higgyétek el, saját tapasztalatból is tudom, hogy lehetetlen. De nem is találkoztam olyan megnősült pappal, aki maradéktalanul be tudott volna illeszkedni a világba, még akkor sem, ha megkapta Rómától a fölmentést. Bizonyítéka ennek az ilyen papok szervezkedése, hogy kivívják a pasztorációban való részvételük jogát. Azok pedig végképp szerencsétlenek, akik papságukban maradván akarnak házas életet élni. Nekünk nincs más lehetőségünk, mint tudatosan vállalni a világban való idegenségünket, és Krisztussal a baráti pár-kapcsolatban találni otthonunkra.

Azt jelenti, hogy munkánk eredménye nem mérhető, nem látható. Egy férfiember talán azt viseli el legnehezebben, ha nem láthatja, nem tapasztalhatja munkájának eredményét. Az orvos meggyógyítja betegeit, az építész fölépíti a házat, a tanár tanítványai levizsgáznak. A mi munkánkban azonban legkevésbé fontos az, ami látható: hány elsőáldozónk, bérnalkozónk, hittanosunk van, hogyan szerveztem meg az egyházközséget, fölépítettem, felújítottam a templomot, plébániát stb. Ezt tennünk kell ugyan, de a lényeg az, hogy a lelkek mélyén mi történt. Ez viszont láthatatlan. Csak odaát tudhatjuk meg. Csodálatos lesz látni az összefüggéseket, hogyan jutottak el a lelkek munkám révén is az üdvösségre. Addig azonban az

a valóság, amit Szent Pál mond: „*Én ültetem, Apolló öntözte, de a növekedést Isten adta. Ezért nem az számít, aki ültet, sem az, aki öntöz, hanem csak Isten, aki a növekedést adja... Istennek vagyunk ugyanis munkatársai...*” (1Kor 3,6-9).

Ezért főnnáll a veszély, hogy a láthatókra vetjük magunkat az igazi papi munkánk pedig elsikkad. Nem lesz mit növelni Istennek. Látszólag minden nagyszerű. Tömegeket tudok megmozgatni. Az emberek becsülnek, ragaszkodnak hozzám, csak a hit szárad ki a szívükben. Már említettem, hogy egyik plébániámon az egyik elődöm több mint harminc évig volt plébános. Még az én időmben is ő volt „a plébános”, pedig már harmadik utódja voltam. Látszólag minden nagyszerűen ment. Száz százalékos volt a megkereszteltek aránya, legalább 70-80%-os az elsőáldozóké, 50-60%-os a bér mátkozóké. Nos, ilyen hitetlen közösséggel nem találkoztam papi életem folyamán. A házasságra jelentkező fiatalok még azt sem tudták, hogy kicsoda Jézus Krisztus, pedig bér mátkoztak. A katolikus óvodát a szülők ellenállása miatt nem tudtam megvalósítani, jóllehet törvényesen meg lehetett volna, és a polgármester is mellette állt. Meg kell értenünk, meg kell tanulnunk, hogy ne várjunk elismerést! Amiért esetleg elismerést kapunk, az a legkevésbé fontos.

Vigasztaljon és erősítsen Jézus példája. Annyit dolgozott, hogy sokszor enni és aludni sem volt ideje. Sok ezren hallgatták, jártak utána, nagypénteken mégis mindenki elhagyta, még az apostolok is, János kivételével. Lehet, hogy a meggyógyítottak közül is volt, aki „feszítsd meg”-et kiáltott. Munkája eredménytelen, jutalma a keresztt. De 40 év sem kellett, és már az Ibér félszigeten is vannak keresztény közösségek.

Mit tegyünk hát?

Azt, amit Jézus mondott Péternek a Tibériás-tó partján, amikor átadta neki a főhatalmat, és megmondta, hogy kereszthalál lesz a jutalma. Péter akkor rákérdezett János sorsára: „*Uram, hát övele mi lesz? »Mit törödsz vele?« – felelte Jézus. »Te kövess engem!«*” (vö. Jn 21,18-22). Ennyi az egész. A lényegét tekintve nagyon egyszerű: Csak követni kell Jézust. A gyakorlat már nem mindig egyszerű. Így a mi oldalunkról nézve néha nagyon kacskaringósak útjaink, de nem Jézus oldaláról. Mert ha valóban nem akarunk mást, mint Jézust követni, biztosan rátalálunk a helyes útra, arra, amit ő akar.

Említettem már, hogy sohasem akartam pap lenni. Amit valóban „én” akartam, az az elméleti fizikusság. Jézus azonban mást akart. Csak azt „tudtam” biztosan már gyermekkorom óta, ha nem is fogalmaztam meg, de szívemben éreztem, hogy Isten szeret, hogy valamiképpen az övé vagyok és az övé kellennem. Elmondtam már, hogy miként vezetett el a papságig. De a papság sem egyértelmű. Van szerzetes papság is. Próbálkoztam is többfelé, mielőtt világi pap lettem: a jezsuiták, a ferencesek és különösen a Halász Piusz-féle megreformált ciszterek felé. Még egy rendalapításban is részt vettem. Szerettem a Szűzanyát, az alakuló rend pedig Grignon Szt. Lajos „Tökéletes Mária-tisztelet”-e alapján szerveződött. Negyvenhét nyarán tizennyolcan elindultunk Rómába jóváhagyást kérni. Az olasz határig jutottunk, ott elfogtak az osztrák határőrök. Innsbruckba kerültünk, ahol rádöbentem, hogy nincs minden rendben a „rendalapítónk” körül (homoszexuális), és intézkedései sem voltak mindig tiszták. Visszaszöktem Magyarországra és végigjártam azokat a papokat, szerzeteseket, akikkel kapcsolatban volt. Végül elmentem Mindszenti prímás úrhoz. Az ő utasítására tizenötöt hazahoztam a tizennyolcból, pedig akkor már nyitva volt az utunk Róma felé. A francia zóna-parancsnok, akinek segítségét kértem, azt mondta: Rómába már holnap indulhatunk, de visszafelé nem tud segíteni. Úgy kellett hazaszöknünk, hogy ne kerüljünk a kommunisták kezébe. Simán léptük át a határt Szentgotthárdnál. Éppen Úrangyalára harangoztak. Egyszóval, ha valóban Krisztust akarjuk követni, és semmi más vágyunk nincs, akkor nem tévedünk el.

A mi jutalmunk

Péter megkérdezte Jézust: „*Nézd, mi mindenünket elhagytuk és követtünk téged. Mi lesz a jutalmunk?*” Jézus válasza: „... *százannyit kap(tok) és örökségül... az örök életet*” (vö. Mt 19,27-29). Most nem a „százannyi”-ről akarok szólni. Az egyház különben is ezt általában a szellemiekre, lelkiekre érti, amiről már bőven volt szó. Bár tapasztalatom szerint az anyagiakra is áll. Soha semmi szükségesben nem volt hiányom. Amikor pedig plébániámat fölszámoltam – bár egyetlen széket sem vettem életemben – két lakást rendeztem be és legalább a felét még így is elajándékoztam. Ezek azonban – a szellemiek és lelkiek is – e világhoz tartoznak, azért változók és múlandók. A mi igazi jutalmunk, a mi örökségünk az örök élet, ami nem változik, soha el nem múlik és Isten garantálja, hogy megkapjuk. Nincs értelme, hogy más után vágyakozzunk.

Jézus azt mondta az utolsó vacsorán apostolainak, mikor elválásukra készítette fel őket: „*Ne nyugtalankodjék szívetek! Higgyetek az Istenben és bennem is higgyetek. Atyám házában sok hely van, ha nem úgy volna, megmondtam volna nektek (tudjátok hogy szeretlek benneteket), hiszen azért megyek el, hogy helyet készítsek nektek. Ha aztán elmentem és elkészítettem helyeteket, ismét eljövök, és magammal viszlek titeket, hogy ti is ott legyetek, ahol én vagyok*” (Jn 14,1-3). Világos beszéd. És hogy mennyire komolyan gondolja Jézus, íme. Főpapi imájában így imádkozik: „*Atyám, akarom, hogy akiket nekem adtál, ott legyenek velem, ahol én vagyok...*” (Jn 17,24). Jézus még sohasem szólt Atyjához így, hogy „akarom”! Csak most, amikor övéiről van szó. Tudom, hogy ez minden Istent-szeretőnek szól, de mégis elsősorban nekünk, papjainak, barátainak.

Nem is lehet másként papi életet élni – igaz, keresztény életet sem –, és igazi papi munkát végezni egy életen keresztül másként, csak úgy, ha alapélményem, tudatom az, hogy örökké élek. Hogy az örök, boldog életre kaptam meghívást, és azt az én barátom, Jézus biztosítja. Ebben az esetben valóban nem vágyódom más elismerés, jutalom után, mert azok annyira semmik ehhez mérve, annyira bizonytalanok és múlandók. Egyedül csak az biztos, csak az tud kielégíteni, amit Jézus ígért, hogy velem leszek mindörökké. Ez viszont csak akkor működik, ha szeretem az én Uramat, Barátomat.

Milyen eszközeink vannak...

..., hogy Jézus iránti szeretetünk állandó, élő valóság legyen, bűneink ellenére is? Kettőt említék, illetve hármat, de a harmadik a következő elmélkedés témája lesz. Tudom, hogy több is van, de nálam ezek mindig működtek egész életemben.

Az imádság. Legyen saját, személyes imánk reggel a fölkelés pillanatában, és este, közvetlenül lefekvés előtt. P. Hunya kötötte szívünkre, hogy készítsük el szívünk bőségéből, és mondott hozzá irányelveket. Legyen benne hódolat, imádás, szeretetünk kifejezése Jézus és Mária szíve iránt, nagylelkűségünk kifejezése a kérésben a Szentatyáért, papságért, édes hazánkért, a tisztítóútzben szenvedő lelkekért... El is készítettem. Nem maradt el soha. Nem sokat változott évtizedek folyamán. Mondjuk ágyunk előtt térdelve vagy leborulva. Továbbá lehetőleg egy nap se múljon el legalább egy tized rózsafüzér és a zsolozsma nélkül.

Volt életemnek egy szakasza – kb. egy év –, amikor a zsolozsmát nem tudtam elmondani. Nem a sok munka miatt, hanem pszichésen voltam képtelen. A munka miatt csak egyszer maradt el. Az is úgy történt, hogy éjfél előtt szobámban föl-alá járva kezdtem mondani, annyira fáradt voltam. Másfél óra múlva azt vettem észre, hogy még mindig a Laudesnél tartok. Betegágyamban is azonnal kezdtem, amint képes lettem rá. Abban a bizonyos egy évben nem maradt más ima, ami az éggel összekötött, mint a reggeli-esti saját ima és a rózsafüzér. Ha vannak jó szokásaink, átlendíthetnek életünk holtpontjain.

És még egy „jó szokás”, ami viszont imaéletünk lényege: állandó párbeszéd az én Urammal, Istenemmel. Ha ezt is megszoktuk, ha ez lesz az életünk, nem tudjuk elhagyni, akkor sem, ha pörölünk, akkor sem, ha nyögünk. Hiszen vele pörölünk, előtte nyögünk. Egy-két éves pap lehettem, amikor P. Hunyának arról panaszkodtam, hogy sok munkám miatt egyre-másra elmarad a napi félórás elmélkedés. Szinte bosszúsán mondta:

- Miért? Nem gondol Istenre?
- Dehogynem – feleltem. – Egész nap rá gondolok.
- Hát akkor, mit akar még? – válaszolta.

Igen, az imaéletnek ez a lényege. A többi csak kerete, csak előkészítője ennek. Azt mondta Jézus is, hogy „szüntelenül kell imádkozni, és nem szabad belefáradni” (Lk 18,1). Ez az Istennel való állandó párbeszédet jelenti.

De szeressük meg a zsolozsmát is. Semmi sem gazdagítja annyira szívünket, lelkünket, mint a zsolozsmázás. Ne feledjük, hogy a zsolozsmák a Szentlélek által kinyilatkoztatott imák! Mutatis mutandis, a zsolozsmázásra is alkalmazhatjuk Szent Pál szavait: a Szentlélek imádkozik bennünk (vö. Róm 8,26-27). P. Hunya szerint a zsolozsmák olyanok, mint nagy művészek által jól kijátszott Stradivarik. Gyönyörűen szólnak. Évezredek folyamán hány nagy lélek fejezte ki a zsolozsmákkal Isten iránti hódolatát, imáadását, bűnbánatát, pörölését és ujjongását, örömét és bánatát, kétségeit, elhagyatottságát és mérhetetlen bizalmát?! Olyanok a zsolozsmák, mint egy végelethetetlen virágos mező. A lélek minden virága megtalálható bennük. Ha szívvel-lélekkel használjuk, a mi lelkünkben is kivirágoznak. Csodálatos kórus, ami a papok ajkáról nap mint nap, szünet nélkül száll föl Istenhez. Szíves örömet, sőt élvezettel kapcsolódjunk bele. Mondanék egy gyakorlati tanácsot. Reggel mondjuk el a Laudest és a matutinumot, a többit pedig este. Tudom, nem éppen stílusos, de nekem bevált.

Az Oltáriszentség által lesz Jézussal kapcsolatunk nemcsak emlékezés, hanem élő valóság. Az Oltáriszentség legyen imaéletünk, sőt életünk középpontja. Xavéri Szent Ferenc sokszor töltötte éjszakáját a kinyitott tabernákulum előtt, fejét az oltáron nyugtatta és csak azt suttogetta: O beattissima Trinitas. Igen, ha valóság számunkra Krisztus jelenléte az Oltáriszentségben, akkor ott van az Atya és a Szentlélek is. Az oltáriszentségi Jézussal beszéljünk a legtöbbit, akkor is, ha nem vagyunk a templomban. A templom felé fordulva végezzük imáinkat, a zsolozsmát is. Előtte hajoljunk meg, térdeljünk le, boruljunk arcra legalább lélekben.

A szentmiseáldozat bemutatása legyen napi munkánk, tetteink legfontosabbika. A II. vatikáni zsinat szerint a liturgia és különösen a szentmiseáldozat bemutatása az egyház tevékenységének csúcsa és minden erejének forrása. „Az egyház minden más munkájának erre a célra kell irányulnia”. Ezért tanítunk, hitoktatunk, szolgáltatók ki a szentségeket, gyűjtjük egybe Isten népét, hogy „az egyház közösségében Istent dicsérjék, részt vegyenek az áldozatban és az Úr vacsoráját vegyék” (SC 10.). Mindig méltó módon mutassuk be az Atyának Krisztus áldozatát, akkor is, ha már harmadik szentmisénket mondjuk. Figyeljünk a szövegre, ne rutinból mondjuk, hanem mintha most mondanánk először. Ne hadarjunk. A szentmise nem lóverseny. Legyen ünnepélyes a szavunk, pontos a hangsúlyozásunk, de nem kenetteljes, hanem férfiasan egyszerű, természetes. Lélekből jöjjön. Hasonlók legyenek mozdulataink és magatartásunk is. Ne feledjük, hogy Isten előtt állunk.

Tudatosítani kell magunkban annak veszélyét, hogy amivel minden nap foglalkozunk, az mindennapivá (profánná) válik, ha nem vigyázunk. Ezért kell lehetőleg mindent „kint hagynunk”, amikor misézni indulunk. Ezért kell a templomban mindig úgy viselkednünk – akkor is, ha egyedül vagyunk, méginkább, ha nem –, hogy Isten van ott jelen. Ezért nem mindegy, hogy tédet hajtunk-e a tabernákulum felé vagy nem, nem mindegy, hogy miként fogjuk kezünkbe az Oltáriszentséget, hogy miként purifikálunk, hogyan vesszük a betegekhez, lehajítjuk-e egy táskában a sekrestyébe, a plébánián vagy nem stb. Ne feledjük, hogy a hívek tőlünk tanulják meg az oltáriszentségi Jézus imáadását, mégpedig nem annyira szavainkból, hanem inkább magatartásunkból. De nekünk talán még nagyobb szükségünk van a helyes

viselkedésre, mert a test hat a lélekre. Ne csodálkozzék senki, hogy ha nem megfelelően viselkedik az oltáriszentségi Jézus jelenlétében, egyszer csak arra ébred, hogy elvesztette hitét a valóságos jelenlétben, és élettelené vált papi lelkülete.

Tudom, hogy sok más is van. Nekem azonban ezek voltak a legfontosabbak, amelyekből sohasem engedtem, és segítségükkel – minden hibám, bűnöm ellenére – megőrződött papi lelküлетem. Illetve még egy: a Szűzanya tisztelete, szeretete, de arról majd a következő elmélkedésben szólok.

9. elmélkedés – Szűzanya a papok anyja

A Szűzanya iránti szeretetem sem az én érdemem. Az anyatejjel szívtam magamba. Talán erről mondhatom leginkább, hogy töretlenül kísérte végig egész életemet. Tudom, hogy a Szűzanya nemcsak a papok anyja, hanem minden ember anyja a kegyelem rendjében. Mégis mondhatjuk, hogy nekünk, papoknak különlegesen is anyánk. Ő szülte Főpapunkat, Jézust, így Jézus papjaival, az alter Krisztusokkal is különleges a kapcsolata. Ő az az ember, akinek legnagyobb és egyedülálló szerepe van a megváltás művében. A mi szerepünk is egyedülálló a megváltás művének folytatásában és befejezésében. A haldokló Jézus pedig egy papjára bízta édesanyját és édesanyjára a papját. Joggal mondhatjuk hát a Szűzanyát a papok anyjának.

Egyedülálló szerepe a megváltás művében

Ő szülte a Megváltót. Ő volt az a „talpalatnyi” szeplőtelen föld ebben a bűnös világban, ahová Isten leléphetett, amikor emberré lett, anélkül, hogy a bűnnel közvetlen, létfeltétel kapcsolatba került volna. Ha ő nincs, Isten sohasem lehetett volna valóságos emberré.

Ő nevelte Jézust. Mivel Isten valóságos ember lett, embersége kiteljesedésében elengedhetetlen a nevelés. Egyedül a szeplőtelen Szűz, az Atya legkedvesebb leánya, a Szentlélek jegyese, az Úr alázatos szolgáló leánya volt alkalmas e feladat betöltésére. És hogy milyen jól teljesítette feladatát, bizonyítják a tények. Jézus, Mária fia valóban megváltott minket, jóllehet önmagával való küzdelmében még vérrel is verejtékezett.

Ő mutatta be az Atyának magzatát, az ember Jézust. Nem tudjuk, mit élhetett át akkor Mária, csak sejthetjük. Hiszen ismerte az Írásokat, hogy Isten akaratából a Messiásra szenvedés és halál vár. És ott volt Simeon jövendölése is, hogy a Gyermekek az ellentmondás jele lesz, és hogy az ő lelkét is tör járja át. Azt hiszem, folyt a könny Mária szeméből, amikor bemutatta az Atyának szent Fiát. Mégis maradéktalan engedelmességgel, szerető hódolattal ajánlotta föl.

Sőt Mária volt az, aki elindította Jézust a beteljesedés útján a kánai mennyegzőn. Jézus kétségeskedett: Még nem jött el az én óráim. Mária határozott volt: Tegyétek, amit parancsol – mondta a szolgálóknak. Pedig tudta, vagy legalább sejtette, hogy milyen útra indítja. Mégsem akart néhány órát, napot vagy évet nyerni. Most is maradéktalanul az Úr szolgáló leánya volt. Teljesítette, amit Isten várt tőle.

Ott állt a kereszt alatt is az újszövetség egyetlen, örök áldozatának bemutatásakor. Tudom, Jézus volt a Főpap, aki önmagát áldozta föl az Atyának bűneinkért. Minket azonban Mária, a szeplőtelen Szűz Anya képviselt az áldozat bemutatásakor. Ismét folytak könnyei, de állt, és teljesen egy volt szándékban, lelkületben Szent Fiával.

Az egyház születésekor is ott volt Mária. Együtt imádkozott tíz napig az apostolokkal és a hívekkel. Várta és hívta a Szentlélek Istent. Mondhatjuk nyugodtan, hogy a Szentlélek jegyese, Máriára szállt le elsősorban és legszívesebben pünkösdi napján. Méltó és természetes, hogy aki a Szentlélek által lett anyja Jézusnak, most ugyanazon Szentlélek által legyen anyja a kegyelem rendjében Jézus testvéreinek, titokzatos teste tagjainak is.

Egyedülálló a szerepe a megváltás művének befejezésében

Az egyháznak Jézus parancsa értelmében az a feladata a világ végéig, hogy az Atyának újabb fiakat, a Fiúnak újabb testvéreket szüljön és neveljen a Szentlélek által. Mária viszont a II. vatikáni zsinat szerint az egyház jelképe és első virága. Így Máriának is föladata, sőt elsősorban az ő feladata, hogy szüljön és neveljen. De logikus, hogy aki elsőszülött testvérünket szülte és nevelte, ő szülje és nevelje a kegyelem rendjében az elsőszülött többi testvéreit is. Aki szülője és nevelője a titokzatos test Fejének, az tagjainak is szülője és nevelője legyen.

Az egyház is szűz és anya a zsinat szerint. Szűz, mert maradéktalanul hűséges Jegyeséhez. Anya, mert újabb és újabb istengyermekeket szül. Máriában, az egyház jelképében és első virágában valóban teljes és tökéletes az egyház szüziessége és anyasága.

A mennybe fölvetett szeplőtelen Szűz pedig az egyház beteljesedése is. Ebben a tagjában, Máriában már abszolút módon célba ért Krisztus egyháza. Benne egyedülálló módon megvalósult mindaz, amit Isten ígért az őt szeretőknek; amiután mi még csak vágyódunk és törekszünk, de aminek valóságát Máriában már birtokolja az egyház.

Egyedülálló szerepe a pap életében

Ha Isten ezt az utat, Máriát választotta, hogy hozzánk jöjjön és tökéletes emberré legyen, akkor számunkra sincs jobb út és mód, hogy Isten tökéletes gyermekeivé legyünk. A papnak pedig mindenkinél tökéletesebb istengyermekké, sőt Jézus barátjává kell lennie. Senki sem tud ebben jobban segíteni, mint Mária, aki Főpapunkat nevelte. Ő tanította Jézust Isten szeretetére, az előtte való föltétlen hódolatra, a mindvégig való engedelmességre és az ebből fakadó áldozatok vállalására. Az ember Jézus „az Úr szolgálóleánya” által vált az Isten tökéletes Szolgájává.

A mi földárunk belülről éltetni Krisztus titokzatos testét, hogy újabb és újabb istengyermekeket szüljünk és neveljünk. Nevelő feladatunkat akkor tudjuk teljesíteni, ha egyre mélyebben belehatolunk Isten misztériumába, igazságaiba. Senki emberfia nem hatolt oly mélyre, mint Mária. Ő közvetlen, anyai kapcsolatban volt Isten misztériumával. A zsinat szerint Mária a hit zarándokújtját járta. Igaz, az ember Krisztus is. Neki is tanulnia kellett, még a szenvedésből is. Máriában viszont nincs semmi misztérium. Az ő zarándokújtja egyedülálló ugyan, mégis olyan, mint a miénk. Szent Lukács többször említi, hogy szívébe véste a kapott ismereteket és el-elgondolkodott rajtuk. Jogosan kérdezhetjük, hogy Mária és József nem mondta-e el Jézusnak fogantatásának és születésének eseményeit? És miről beszélgethettek Jézus és Mária napi munkájuk után este? Nem hiszem, hogy hallgattak volna. Jézus jó fia volt Máriának, Mária pedig jó édesanya. Anya-fiú kapcsolatuk bizonyára a legbensőségesebb. Egyetlen rövid párbeszédről tudósít az evangélium a 12 éves Jézus történetében. Az rávilágít erre a kapcsolatra. Senki sem lehet jobb segítőnk Isten mélységeinek megismerésében. Egyrészt példájával, hogy sokat beszéljünk Jézussal, a megismert igazságokat pedig vessük szívünkbe (ne csak az eszünkbe), és gondolkodjunk róluk. Másrészt konkrétan is, amikor az ő szeplőtelen anyai szívének finomságával, érzékenységével igyekszünk megérteni Jézus szívének érzéseit, vágyait, törekvéseit. Ha így teszünk, biztosan tapasztalni fogjuk Szűzanyánk segítségét.

Az egyházban új életről van szó. Mindenkinek újjá kell születnie vízből és Szentlélekből. A mi feladatunk segíteni ezeknek az új életeknek világrajöttét. Anyai feladatunk van. Meg kell éreznünk, meg kell sejtenünk az anyaság, az életadás misztériumát. Mi férfiak csak a nők révén ismerhetjük meg. Ők vannak közvetlen kapcsolatban az új élettel. Nekünk coelebsz papoknak viszont nem adatott más nő, mint a Szűzanya. Ha más nőnél próbálkozunk, lehet, hogy megismerjük az anyaság simogató, bensőséges, mindent megértő melegét – bár én ezt kétlem –, de az életadás gyönyörűségét már nem. Vagy ha mégis, akkor nagyon nagy a baj, mert nagyot vétünk pontosan az ártatlan, új élet ellen. Semmiképpen sem lesz zavartalan, gyümölcsöző az élményünk, és legkevésbé tiszta. Nincs más lehetőségünk, mint Szűzanyánk lábaihoz ülni, és tőle lesni el, tanulni meg az anyaság, az életadás mélységeit.

A másik, amit nekünk coelebsz papoknak meg kell tanulnunk, a szüziesség nagyszerűségét. Ezt végképp nem tudjuk mástól megtanulni, pedig ezt is jobban értik, érzik a nők, mint mi, férfiak. Ha más nőnél próbálkozunk, pl. megragad minket egy szűz nagyszerűsége és beleszeretünk, akkor éppen mi tesszük tönkre szüziességét. Ha pedig – tegyük föl – meg tudjuk tartóztatni magunkat, de megtartjuk magunknak azt a lányt, akkor a szüziesség lelki dimenziója ellen, a mindvégig való hűség ellen vétünk. Hiszen hűtlenek lettünk a coelibatusunkhoz, azaz

Jegyesünkhöz, Jézushoz és az ő jegyeséhez, az egyházhoz. Ifjú pap koromban egy fiatal leány, a lányifjúság vezetője beszélt nekem egy püspökről és szerelmeséről, az ő barátnőjéről. Testileg ugyan nem vétkeztek, de gőgök voltak, és a nő irányította a püspököt. Azt mondta: Bárcsak vétkeznének, akkor legalább megalázkodnának, és észre térnének. Akkor nem értettem, sőt szinte megbotránkoztam azon, hogyan lehet előbbre helyezni a bűnt a büntelenségénél. Később megértettem és igazat adtam neki, sőt csodáltam bölcsességét. Igen, a nők természetüknél fogva jobban értik, érzik a szüziesség mikéntjét, követelményeit. Ha talán testileg nem sikerült megtartanunk a szüziességet, akkor őszinte bűnbánat által legalább lelkileg legyünk szüziések, mindvégig hűségesen megtartva coelibátusunkat.

Valóban nincs más lehetőségünk, mint a Szűz és Anya, Mária. Ő tökéletesen megélte a szüziességben mindvégig való hűség nagyszerűségét, és az anyaság, az életadás gyönyörűségét. Mi coelebsz papok a vele való bensőséges kapcsolatunkban ismerhetjük meg és építhetjük bele férfieleletünkbe és papi munkánkba.

Végül nekünk coelebsz férfiaknak a természetfölötti, lelki életünkben szükségünk van anyára, az anyaság melegére, finom jóságára. Máskülönben lelkületünk keménnyé, rideggé válik. Ehhez nem elég Jézus iránti szerelmünk, mert Jézus is férfi. Tudom, Istenben megvan a szeretet teljessége, azért három személy: az Atya a törvény, a Fiú az igazság, a Szentlélek a jóság. A mi élményvilágunkban azonban a jóságot a nő, a szűz és anya képviseli. Tudja ezt nagyon jól az Isten, azért adta nekünk a Szűzanyát.

Életemnek egy időszakában a Szűzanya volt szinte az egyetlen kapcsolat köztem és az ég között. Bűneim miatt még az Atyától is rettegettem. Méltán. Édesanyám ölébe, vagy inkább lábaihoz azonban bizalommal mertem lehajtani bűnös fejemet. Ezért fontos a napi rózsafüzér, és amit kispap koromban tanultam, és nem hagytam el sohasem. Minden harangkondulásra azt mondom: Ave Mária. Az Úrangyala után pedig el nem hagyom ezt a rövid imát: O Domina mea, o Mater mea... Oh, Úrnőm és Anyám! Emlékezz rá, hogy teljesen tiéd vagyok. Őrizz és védj mint sajátodat, mint tulajdonodat. Ámen.

Biztos vagyok abban, döntő szerepe volt a Szűzanyának, hogy most itt lehettem köztetek. Itt pedig semmi mást nem akartam, mint a zsoltárossal szólva (88.), Istenünk irgalmas jóságát énekelni nektek szüntelen.